

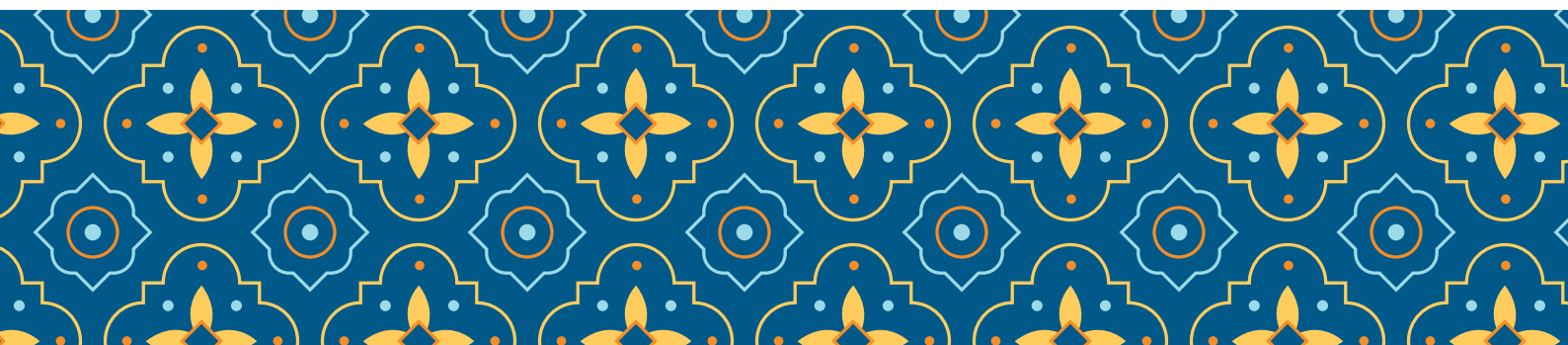

มหาวิทยาลัยมหิดล
คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

แนวปฏิบัติเพื่อส่งเสริมสิทธิและ ปกป้องคุ้มครองเด็กตามแนวทางอิสลาม สำหรับมัสยิดและสถานศึกษาอิสลาม

Guidelines for Promoting Child Rights and Protection
for Mosques and Islamic Education Institutions

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

คำนิยม

จุฬาราชมนตรี

ข้าพเจ้าขอขอบคุณและขอส่งความปรารถนาดีมายังองค์กรทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (ยูนิเซฟ) ประเทศไทย คณะทำงานขับเคลื่อนการพัฒนาเอกสารชุดความรู้เบื้องต้น “สิทธิเด็กและการคุ้มครองเด็กในอิสลาม ศึกษาชุมชนมุสลิมในประเทศไทย” องค์กรพันธมิตรและภาคส่วนต่าง ๆ ที่ให้การสนับสนุนงานของยูนิเซฟ ตลอดจนเจ้าหน้าที่และบุคลากรทุกระดับชั้นที่ทุ่มเทสรรพกำลังในการทำงานเพื่อส่งเสริมสิทธิและปกป้องคุ้มครองเด็ก ซึ่งการจัดทำคู่มือนี้ขึ้นมาเพื่อเป็น “คู่มือแนวปฏิบัติเพื่อส่งเสริมสิทธิและปกป้องคุ้มครองเด็กตามแนวทางอิสลามสำหรับมัสยิดและสถานศึกษาอิสลาม” หรือ “Guidelines for Promoting Child Rights and Protection for Mosques and Islamic Education Institutions” จะเป็นอีกหนึ่งมิติที่สำคัญและยังประโยชน์ในการนำไปเป็นแนวและขั้นตอนการประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับสภาวะการณ์แวดล้อมท้องถิ่นขององค์กรนั้น ๆ

การส่งเสริมสิทธิและปกป้องคุ้มครองเด็กเป็นพื้นฐานการสร้างสังคมที่เข้มแข็งเพราะวัยเด็กที่ดีคือรากฐานของสังคมที่แข็งแรง ศาสนาอิสลามจึงให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อสิทธิและการปกป้องคุ้มครองเด็กที่ครอบคลุม โดยเริ่มต้นจากการสนับสนุนการแต่งงานและการเลือกคู่ครองที่ดีให้แก่กัน เนื่องจากความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคู่ครองจะส่งผลต่อการเลี้ยงดูบุตรอย่างเหมาะสมตั้งแต่ในครรภ์จนถึงสิทธิขั้นพื้นฐานหลังคลอด อันได้แก่ สิทธิในการมีชีวิต สิทธิในการสืบเชื้อสาย สิทธิในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ สิทธิในการเลี้ยงดู สิทธิในการศึกษา และสิทธิในการได้รับการเลี้ยงดูและเล่นอย่างเหมาะสม

คู่มือเล่มนี้ได้จัดทำเนื้อหาที่ไม่ซับซ้อน มีข้อความคำสอนจากอัลกุรอานและอัลฮะดีษที่สำคัญ ๆ ตลอดจนได้รวบรวมข้อมูล ลำดับขั้นตอนการปฏิบัติงานและคำแนะนำเพื่อให้ผู้ใช้งานสามารถทำความเข้าใจและดำเนินงานในเรื่องนั้น ๆ ด้วยตนเองได้อย่างถูกต้อง เป็นระบบ เพื่อเป็นมาตรฐานในการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยรอบด้านในสภาวะการณ์แวดล้อมท้องถิ่นหรือชุมชนขององค์กรนั้น ๆ

ข้าพเจ้าขออำนวยการให้ทุกภาคส่วนที่มีเจตนามุ่งมั่นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของเด็ก ตลอดจนสิทธิต่าง ๆ อันพึงมีต่อเด็กประสบความสำเร็จมีผลสัมฤทธิ์ที่ยังประโยชน์และเป็นคุณูปการต่อการพัฒนาสังคมอนาคตต่อไป

นายอรุณ บุญชม
จุฬาราชมนตรี

คำนิยม

เลขาธิการคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย

เด็กและเยาวชนคือของขวัญอันล้ำค่าและเป็น “อะมานะฮ์” (ความรับผิดชอบและข้อดักเตือน) ที่เอกองค์อัลลอฮ์ (ซุบฮานะฮูวะตะอาลา) ทรงประทานให้แก่บิดามารดาและสังคมการดูแล ปกป้อง และมอบสิทธิที่พึงมีให้แก่เด็ก ไม่เพียงแต่เป็นหน้าที่ตามกฎหมายหรือหลักสิทธิมนุษยชนสากลเท่านั้น แต่ยังเป็นบทบัญญัติทางศาสนาที่มุสลิมทุกคนพึงตระหนักและยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ศาสนาอิสลามได้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งยวดต่อการพัฒนาเด็กทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และคุณธรรม เพื่อให้พวกเขาเติบโตขึ้นเป็นบ่าวที่ดีของอัลลอฮ์และกำลังสำคัญในการสร้างสรรค์สังคม

“คู่มือแนวปฏิบัติเพื่อการส่งเสริมสิทธิและการปกป้องคุ้มครองเด็กตามแนวทางอิสลาม สำหรับมัสยิดและสถานศึกษาอิสลาม” ฉบับนี้นับเป็นก้าวสำคัญและเป็นนวัตกรรมทางองค์ความรู้ที่เกิดจากความ ร่วมมืออันดีของหลายภาคส่วน ได้แก่ องค์กรทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (ยูนิเซฟ) ประเทศไทย สำนักจุฬาราชมนตรี คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ที่ได้ร่วมกันบูรณาการหลักการสิทธิเด็กเข้ากับหลักการทางศาสนาอิสลามได้อย่างลงตัวและสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย

เนื้อหาภายในคู่มือเล่มนี้ได้ผ่านการกลั่นกรองและรับฟังความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญด้านการคุ้มครองเด็ก เพื่อให้มั่นใจว่าเป็นแนวทางที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ผมมีความเชื่อมั่นเป็นอย่างยิ่งว่า คู่มือฉบับนี้จะเป็นเครื่องมือที่มีคุณค่าสำหรับผู้นำศาสนา คณะกรรมการมัสยิด ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาอิสลาม ตลอดจนผู้ปกครองและชุมชนมุสลิมทั่วประเทศ ในการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย เอื้ออาทร และส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก ๆ อย่างรอบด้าน

ในนามของคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ขอแสดงความชื่นชมและขอขอบคุณองค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย ตลอดจนคณะทำงาน ผู้ทรงคุณวุฒิ และทุกหน่วยงานที่มีส่วนร่วมในการผลักดันและจัดทำคู่มืออันทรงคุณค่าเล่มนี้จนสำเร็จลุล่วง

ท้ายที่สุดนี้ ขอให้คู่มือแนวปฏิบัติเพื่อการส่งเสริมสิทธิและการปกป้องคุ้มครองเด็กตามแนวทางอิสลาม สำหรับมัสยิดและสถานศึกษาอิสลามเป็นผลงานอันทรงคุณค่าที่สร้างประโยชน์และให้องค์ความรู้แก่ทุกคน และขออำนวยการขับเคลื่อนงานด้านการคุ้มครองเด็กในสังคมไทย บรรลุผลสัมฤทธิ์ตามเจตนารมณ์ทุกประการ

พล.ต.ต. สุรินทร์ ปาลาเร่

เลขาธิการคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย

คำนิยม

คณบดี คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ในนามของคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มีความภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่งที่ได้ร่วมเป็นคณะทำงานจัดทำ “แนวปฏิบัติเพื่อส่งเสริมสิทธิและปกป้องคุ้มครองเด็กตามแนวทางอิสลามสำหรับมัสยิดและสถานศึกษาอิสลาม” (Guidelines for Promoting Child Rights and Protection for Mosques and Islamic Education Institutions) ฉบับนี้ ซึ่งถือเป็นนวัตกรรมทางวิชาการและวิถีปฏิบัติที่ประสานหลักสากลเข้ากับคุณค่าทางศาสนาเพื่อสุขภาวะของเยาวชนได้อย่างสอดคล้องกับบริบท

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เล็งเห็นว่าการสร้างระบบนิเวศที่ปลอดภัยสำหรับเด็กสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานที่ศาสนาอิสลามถือว่าเด็กทุกคนคือของฝากอันล้ำค่าและภาระหน้าที่อันศักดิ์สิทธิ์ที่พระเจ้าทรงมอบหมายให้ทุกภาคส่วนร่วมกันดูแล การคุ้มครองเด็กจากความรุนแรงทุกรูปแบบจึงมิใช่เพียงหน้าที่ตามกฎหมาย แต่เป็นพันธสัญญาทางจริยธรรมที่ยังปรากฏในหลักศรัทธา เอกสารฉบับนี้จึงมีความสมบูรณ์พร้อมด้วยการแปรหลักการศาสนาไปสู่การวางระบบบริหารจัดการ มาตรการคัดกรอง บุคลากร และแนวปฏิบัติการปกป้องดูแลเด็กภายในศาสนสถานรวมถึงสถานศึกษาอิสลามอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเอื้อต่อสุขภาวะของเยาวชนอย่างแท้จริง

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล หวังเป็นอย่างยิ่งว่า มัสยิด ศูนย์ตาดีกาสถาบันปอเนาะ และสถานศึกษาอิสลามทั่วประเทศ จะได้นำแนวปฏิบัติฉบับนี้ไปใช้เป็นคู่มือในการสร้างความเข้าใจและนำไปปรับใช้เพื่อสร้างกลไกการปกป้องดูแลเด็กที่ยึดประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นศูนย์กลาง และร่วมกันถักทอตาข่ายความปลอดภัยทางสังคม บ่มเพาะให้เยาวชนเติบโตเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เปี่ยมด้วยความรู้คุณธรรม และสามารถดำรงตนในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างมีศักดิ์ศรีและมีความสุข

ท้ายที่สุดนี้ ขอขอบคุณสำนักจุฬาราชมนตรี คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย คณะผู้วิจัย คณะที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ ตลอดจนภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน ขอให้ความมุ่งมั่นตั้งใจในการปกป้องดูแลอนาคตของชาติในครั้งนี้ ประสบความสำเร็จและนำพาความเจริญรุ่งเรืองมาสู่สังคมสืบไป

ศาสตราจารย์ ดร.พรณชญา ศิริวรรณบุษย์
คณบดีคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล

คำนิยม

องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย

Every child has the right to grow up safe, protected, and cared for. These rights are at the heart of UNICEF's mission and are enshrined in the Convention on the Rights of the Child, which Thailand ratified in 1992. They also resonate deeply in all religions teachings, which regard the wellbeing of children as an Amanah, a sacred trust.

Mosques and Islamic educational institutions play a vital role in children's lives. They help shape values, strengthen communities, and provide guidance and support to families. As trusted spaces, they also have an important responsibility to ensure that children are protected from harm and able to thrive.

UNICEF Thailand is honoured to work alongside the Office of the Sheikhul Islam of Thailand in developing and sharing these guidelines. Islamic scholars, religious leaders, practitioners, and partners have generously contributed their wisdom, experience, and commitment to this guidance. The guidance provides practical direction for those working with children to promote children's rights, prevent violence, and create safe and supportive environments that reflect Islamic principles, Thai law, and the Convention on the Rights of the Child.

These guidelines are also an expression of our shared belief that protecting children is everyone's responsibility. They remind us that prevention matters, that safe environments do not happen by chance, and that faith and child rights can work hand in hand to uphold the dignity, safety, and potential of every child.

UNICEF Thailand extends its sincere thanks to all partners for their valuable contributions. It is our hope that these guidelines will support stronger, more sustainable child protection efforts across Muslim communities in Thailand.

Ken Legins

Representative

United Nations Children's Fund (UNICEF) Thailand

บทนำ

เอกสารนี้จัดทำขึ้นในรูปแบบของแนวปฏิบัติซึ่งจะครอบคลุม 1) สังเกตความรู้เกี่ยวกับสิทธิเด็กและการปกป้องคุ้มครองเด็กในมุมมองของศาสนาอิสลาม 2) แนวคิดและทิศทางในการดำเนินงานด้านการส่งเสริมสิทธิและการปกป้องคุ้มครองเด็ก และ 3) คำแนะนำที่เป็นแนวทางเชิงปฏิบัติสำหรับองค์กรศาสนาอิสลามและสถานศึกษาอิสลามที่มีหน้าที่ในการส่งเสริมสิทธิและปกป้องคุ้มครองเด็ก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแนวทางให้มัสยิดและสถานศึกษาอิสลามในประเทศไทย ในฐานะองค์กรทางศาสนา สามารถนำไปใช้ในการดำเนินงานได้อย่างสอดคล้องกับกรอบคิดและบรรทัดฐานที่เป็นสากลด้านการส่งเสริมสิทธิและการปกป้องคุ้มครองเด็ก พร้อมทั้งเหมาะสมกับโครงสร้างทางกฎหมายและบริบทสังคมที่มีความจำเพาะกับมุสลิมในประเทศไทยด้วย ทั้งนี้ เอกสารนี้ถูกออกแบบบนหลักการพื้นฐานที่ว่า ทุกองค์กรรวมถึงองค์กรทางศาสนา มีความรับผิดชอบในการเคารพคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิเด็ก ความรับผิดชอบดังกล่าวรวมไปถึงการสร้างหลักประกันว่าเด็กจะได้รับการเคารพสิทธิในทุกแง่มุมของการทำงานขององค์กร ตั้งแต่สิทธิในการได้รับการศึกษาและการมีสุขภาพที่ดี สิทธิที่ต้องได้รับความคุ้มครองจากการเลือกปฏิบัติ รวมถึงการปกป้องเด็กให้ปลอดภัยจากการถูกระทำความรุนแรงหรือล่วงละเมิดโดยผู้ใดก็ตามที่เกี่ยวข้องกับเด็ก

อนึ่ง เอกสารนี้เป็นการพัฒนาต่อยอดจากชุดความรู้เบื้องต้น (Knowledge Brief) สิทธิเด็กและการคุ้มครองเด็กในอิสลาม : ศึกษาชุมชนมุสลิมในประเทศไทย ซึ่งจัดทำโดย องค์กรยูนิเซฟ ประเทศไทย ร่วมกับ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัมพร หมดดิน และคณะ ประกอบกับเพิ่มเติมส่วนที่จะได้เรียนรู้จากการศึกษาเอกสารแนวทางและคู่มือการปกป้องคุ้มครองเด็กที่จัดทำขึ้นสำหรับการนำไปใช้ในบริบทของมัสยิดและสถานศึกษาอิสลามในต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศสหราชอาณาจักร

เนื่องจากเอกสารนี้เป็นการเผยแพร่สู่ผู้ที่ไม่ใช่ นักวิชาการด้านสิทธิและการคุ้มครองเด็ก จึงจำเป็นต้องจัดทำเนื้อหาที่ไม่ซับซ้อน ระบุอ้างอิงแหล่งข้อมูลเฉพาะเท่าที่จำเป็น ใช้ภาษาที่เรียบง่าย กระชับ และเข้าใจง่าย บางหัวข้อที่มุ่งกระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดความคิดตระหนักรู้ อาจสอดแทรกข้อความคำสอนจากอัลกุรอานหรือฮาดิษที่สำคัญ ๆ หรืออาจประกอบข้อมูลเชิงสถิติหรือเรื่องจริงที่เป็นกรณีตัวอย่าง ส่วนบางหัวข้อที่เน้นแนะนำโน้ตศน์ที่มีหลายมิติหรือเป็นขั้นตอนการปฏิบัติ อาจแสดงเป็นข้อย่อ แผนผัง หรือการตรวจสอบรายการ

สารบัญ

คำนิยาม จุฬาราชมนตรี.....	iv
คำนิยาม เลขาธิการคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย.....	v
คำนิยาม คณบดี คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.....	vi
คำนิยาม องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย.....	vii
บทนำ.....	viii
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร.....	xi
บทที่ 1 หลักคิดสำคัญเกี่ยวกับการส่งเสริมสิทธิเด็กในสังคมมุสลิม.....	1
สิทธิเด็ก: ความหมายและความสำคัญสำหรับมุสลิม.....	3
โมทัศน์สำคัญ: สิทธิเด็ก - การปกป้องดูแลเด็ก - การคุ้มครองเด็ก.....	5
ความเสี่ยงและอันตรายที่อาจเกิดกับเด็ก.....	6
สิทธิเด็กในอิสลาม.....	7
องค์กรศาสนาในฐานะผู้ผลักดันหลักการสิทธิเด็กสู่การปฏิบัติ.....	9
บทบาทของมัสยิดและสถานศึกษาอิสลามในการเคารพสิทธิเด็ก.....	10
มาตรการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเชิงบวกแทนการลงโทษทางกายในบริบทอิสลาม.....	13
บทที่ 2 แนวทางการส่งเสริมสิทธิเด็กในบริบทของมัสยิดและสถานศึกษาอิสลาม.....	18
บันไดขั้นแรก ศึกษากฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง.....	19
บันไดขั้นที่ 2 จัดโครงสร้างองค์กรให้พร้อม.....	23
บันไดขั้นที่ 3 จัดหาและบริหารจัดการทรัพยากรที่จำเป็น.....	25
บันไดขั้นที่ 4 บริหารเชิงกลยุทธ์.....	27
บันไดขั้นที่ 5 เชื่อมโยง บ้าน - โรงเรียน - มัสยิด (บ-ร-ม).....	31

บทที่ 3 แนวทางการปกป้องดูแลเด็กในบริบทมัสยิดและสถานศึกษาอิสลาม..... 34

1. คณะทำงานการปกป้องดูแลเด็ก.....	35
2. การอบรมพัฒนากักขะเพื่อการปกป้องดูแลเด็ก.....	37
3. นโยบายการปกป้องดูแลเด็ก.....	38
4. กระบวนการคัดกรองผู้ดูแลเด็กเข้าสู่สถาบัน.....	39
5. ประมวลความประพฤติ.....	40
6. การมีส่วนร่วมของเด็ก.....	42
7. แนวทางการดำเนินการคุ้มครองเด็กเมื่อพบข้อสงสัยการล่วงละเมิด.....	44
8. แนวทางการส่งต่อ.....	47
9. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ.....	48

เอกสารอ้างอิง..... 51

ภาคผนวก..... 52

อภิธานศัพท์.....	53
คำประกาศนโยบายการปกป้องดูแลเด็ก.....	55
แบบประเมินตนเอง: การส่งเสริมสิทธิและคุ้มครองเด็กในมัสยิดและสถานศึกษาอิสลาม.....	61
แบบประเมินความเสี่ยงด้านการปกป้องดูแลเด็ก.....	63
แบบฟอร์มการลงนามรับทราบนโยบายการปกป้องดูแลเด็ก และประมวลความประพฤติของบุคลากร.....	64
รายชื่อและช่องทางการติดต่อหน่วยงานคุ้มครองเด็ก.....	65
ระเบียบคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ว่าด้วยการสมรส (นิกاح) บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 17 ปี พ.ศ. 2561.....	68
คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการ.....	70

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

เอกสารฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้นำศาสนา คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด และผู้บริหารสถานศึกษาอิสลาม ในการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาวะของเด็กอย่างรอบด้าน โดยตั้งอยู่บนความเชื่อที่ว่ามัสยิดและสถาบันการศึกษาอิสลามควรบูรณาการภารกิจด้านการส่งเสริมสิทธิเด็กเข้ากับกิจกรรมทางศาสนาอย่างครอบคลุม พร้อมทั้งจัดให้มีระบบดูแลเบื้องต้นและการเยี่ยมเยียนกลุ่มเปราะบาง เช่น เด็กกำพร้า เด็กที่มีฐานะยากจน หรือเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายและจิตใจ เพื่อให้มั่นใจว่าเด็กทุกคนจะสามารถเข้าถึงสิทธิและการดูแลอย่างเท่าเทียมโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ

ในส่วนของการปูพื้นฐานเชิงมนทัศน์นั้น หลักคิดสำคัญเริ่มต้นจากการนิยามสิทธิเด็กในฐานะ “อะมานะฮ์” หรือภาระหน้าที่อันศักดิ์สิทธิ์ที่อัลลอฮ์ทรงมอบหมาย โดยอิสลามให้การรับรองสิทธิเด็กในหลายมิติ ทั้งสิทธิในการอยู่รอด การพัฒนา การคุ้มครอง และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของเด็ก สถาบันศาสนาจึงเปรียบเสมือนกุญแจสำคัญในการส่งต่อทางความคิดที่นำไปสู่พฤติกรรมในการดูแลเด็ก เช่น การเปลี่ยนผ่านจากวัฒนธรรมการลงโทษทางกายแบบดั้งเดิมไปสู่มาตรการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเชิงบวกที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเมตตาและวิทย์ปัญญา ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการลดความเสี่ยงจากการล่วงละเมิดและความรุนแรงทุกรูปแบบที่อาจเกิดขึ้นกับเด็ก

สำหรับการวางยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนและโครงสร้างองค์กรเพื่อส่งเสริมสิทธิเด็กอย่างรอบด้าน จะเน้นการแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติจริงผ่านการวางรากฐานเชิงโครงสร้างที่เข้มแข็ง ตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมความพร้อมด้วยการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้อง การจัดโครงสร้างองค์กรและการบริหารจัดการทรัพยากรให้เพียงพอ ควบคู่ไปกับการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ที่กำหนดแผนงานรายโครงการและการประเมินผลที่ชัดเจน โดยใช้การวิเคราะห์ความเสี่ยงด้านการคุ้มครองเด็กเป็นเครื่องมือหลักในการเฝ้าระวัง พร้อมทั้งสร้างเครือข่ายความร่วมมือในรูปแบบ “บ-ร-ม” หรือบ้าน โรงเรียน และมัสยิด เพื่อสร้างระบบนิเวศที่คุ้มครองเด็กได้อย่างไร้รอยต่อตั้งแต่ระดับครัวเรือนจนถึงสถาบัน

ท้ายที่สุด เพื่อประกันความปลอดภัยและคุณภาพชีวิตของเด็กที่อยู่ภายใต้การดูแลขององค์กร สถาบันต้องจัดตั้งระบบการดูแลเด็กที่เป็นรูปธรรม โดยเริ่มจากการจัดตั้งคณะทำงานและผู้ประสานงานหลัก พร้อมกำหนดนโยบายและประมวลความประพฤติที่ชัดเจนสำหรับทุกคนที่ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กทั้งทางตรงและทางอ้อม มีกระบวนการคัดกรองบุคลากรที่เข้มงวดก่อนรับเข้าสู่สถาบันและจัดอบรมสร้างความตระหนักรู้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ เมื่อพบข้อสงสัยเกี่ยวกับการล่วงละเมิด จะต้องมีขั้นตอนการดำเนินการที่รัดกุมในการรักษาความลับและมีแนวทางการส่งต่อข้อมูลไปยังหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องตามกฎหมายทันที โดยเปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นตามสิทธิที่พึงมีอย่างครบถ้วน

บทที่ 1

หลักคิดสำคัญเกี่ยวกับ การส่งเสริมสิทธิเด็ก ในสังคมมุสลิม

อัลกุรอานเป็นแหล่งที่มาของคำสอนอันงดงามที่มีต่อเด็กโดยชี้ให้เห็นว่า เด็กมิใช่สมบัติส่วนตัวของผู้ปกครอง หากแต่เป็นความโปรดปรานที่อัลลอฮ์ทรงมอบให้มนุษย์ทำหน้าที่ดูแลและปกป้องพวกเขา ทั้งนี้ เด็กถูกเรียกว่าเป็นเครื่องประดับแห่งชีวิตทางโลก (สินะตุลฮะยาติตุณยา) และเป็นของขวัญอันล้ำค่าที่พระองค์ทรงโปรดประทานบุตรธิดาแก่บิดามารดาตามที่พระองค์ทรงประสงค์ ดังความในอายะฮ์ต่อไปนี้

الْقُرْآن: ﴿لِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۖ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ ۚ يَهَبُ لِمَن يَشَاءُ إِنَاءً وَيَهَبُ لِمَن يَشَاءُ الدُّكُورَ * أَوْ يُزَوِّجُهُمْ ذُكْرَانًا وَإِنَاثًا وَيَجْعَلُ مَن يَشَاءُ عَقِيمًا ۚ إِنَّهُ عَلِيمٌ قَدِيرٌ﴾ الشورى 49-50

“อำนาจเด็ดขาดแห่งชั้นฟ้าทั้งหลายและแผ่นดินนั้นเป็นสิทธิ์ของอัลลอฮ์ พระองค์ทรงสร้างสิ่งที่พระองค์ทรงประสงค์ พระองค์ทรงประทานลูกหญิงแก่ผู้ที่พระองค์ทรงประสงค์ และทรงประทานลูกชายแก่ผู้ที่พระองค์ทรงประสงค์ * หรือพระองค์ทรงประทานรวมให้แก่พวกเขาก็ลูกชายและลูกหญิง และพระองค์ทำให้ผู้ที่พระองค์ทรงประสงค์เป็นหมัน แท้จริงพระองค์เป็นผู้ทรงรอบรู้ ผู้ทรงอาณาภาพ” (อัลซุรอ 49-50)

เมื่อเด็กเป็นความโปรดปรานอันยิ่งใหญ่ที่อัลลอฮ์ทรงประทานมาให้แก่ผู้ศรัทธา เด็กจึงมีสิทธิที่จะได้รับการปกป้องดูแลจากผู้ใหญ่ที่สำนึกในความโปรดปรานนั้น ในทัศนะอิสลาม สิทธิเด็กจึงมิใช่เพียงระเบียบกฎหมายที่มนุษย์สร้างขึ้น แต่เป็นพันธสัญญาทางจริยธรรมที่ยังรากลึกในหลักศรัทธา ซึ่งผู้ใหญ่มีหน้าที่ต้องรักษาไว้เพื่อให้เด็กได้เติบโตในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ได้รับการขัดเกลาทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างสมบูรณ์ตามครรลองที่อัลลอฮ์ทรงกำหนด นอกจากนี้ อัลกุรอานยังได้เชื่อมโยงสถานะของเด็กในฐานะของความโปรดปรานที่ถูกประทานมากับการมีสำนึกขอบพระคุณ (ชุกร์) ดังอายะฮ์ที่ว่า

القرآن: ﴿وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُم مِّنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَجَعَلَ لَكُم مِّنْ أَرْوَاجِكُمْ بَنِينَ وَحَفَدَةً ۚ

وَرَزَقَكُم مِّنَ الطَّيِّبَاتِ أَفَبِلَبْلِطِلٍ يُؤْمِنُونَ وَبِعِمَّتِ اللَّهُ هُمْ يَكْفُرُونَ﴾ النحل 72

“และอัลลอฮ์ทรงกำหนดคู่ครองแก่พวกเขาซึ่งมาจากหมู่พวกเขา และทรงทำให้พวกเขามีลูกและหลาน จากคู่ครองของพวกเขา และทรงประทานริชกิจจากสิ่งดี ๆ แก่พวกเขา ดังนั้น ต่อสิ่งเท็จพวกเขาศรัทธาและ ต่อความโปรดปรานของอัลลอฮ์พวกเขาเนรคุณกระนั้นหรือ?” (อันนะห์ล 72)

ดังนั้น ในเมื่ออิสลามถือว่าเด็กคือความโปรดปรานที่อัลลอฮ์ทรงประทานให้แก่ผู้เป็นพ่อแม่และชุมชน การมีสำนักขอบคุณต่อพระเจ้า จึงไม่ได้เกิดขึ้นเพียงแค่คำพูด แต่ต้องแสดงออกด้วยการกระทำ เมื่อพระองค์ประทาน “ของขวัญ” ที่มีชีวิตและจิตใจมาให้ การทอดทิ้งหรือ ละเลยต่อความปลอดภัยของพวกเขา จึงเป็นการแสดงออกถึงการไม่เห็นคุณค่าของของขวัญดังกล่าวนี้ ซึ่งในทางศาสนาถือเป็นการ “เนรคุณต่อความโปรดปราน” (กุฟร์ อันนิอ์มะฮ์) เพราะเป็นการทำให้ความโปรดปรานที่พระเจ้าประทานได้รับความเสียหาย

นอกจากนี้ อิสลามยังระบุถึงความบริสุทธิ์สะอาดของเด็กทุกคน ไม่เลือกชาติ ศาสนา เพศ และเผ่าพันธุ์ ดังว่า

الحديث: ((كُلُّ مَوْلُودٍ يُولَدُ عَلَى الْفِطْرَةِ فَأَبَوَاهُ يُهَوِّدَانِهِ أَوْ يُنَصِّرَانِهِ أَوْ يُمَجِّسَانِهِ)). صحيح البخاري: 1385

“เด็กทุกคนเกิดมาบนฟิฏเราะฮ์ (ธรรมชาติอันบริสุทธิ์) พ่อแม่ของเขานั้นเองที่จะเปลี่ยนเขาให้เป็นยะฮูด นะศรอ หรือมะญซ” (เศาะฮ์ อัลบุคอรี 1385)

วามะของท่านนะบีมุฮัมมัด คือลา ข้างต้น เป็นการประกาศความจริงที่ยืนยันศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างสูงสุด หลักคิดนี้ยืนยันว่า สภาวะเริ่มแรกของชีวิตคือความขาวสะอาดประดุจผ้าที่ยังไม่ถูกแต้มสี โดยมีต้องคำนึงเลยว่าเด็กผู้นั้นจะลืมนานาโลกในครอบครัวยุคนี้ถือ ศาสนาใด หรือมีปมหลังทางความเชื่อแบบไหน ความบริสุทธิ์ดั้งเดิมนี้เป็นสิทธิประทานจากพระเจ้าที่ติดตัวมนุษย์ทุกคนมาแต่กำเนิด เป็นสถานะที่เป็นอิสระจากกรอบวัฒนธรรมหรือลัทธิความเชื่อของบรรพบุรุษ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องความเสมอภาคที่มองว่า มนุษย์ทุกคนมีจุดเริ่มต้นที่ผุดผ่องเท่าเทียมกัน

ในมิติของความรับผิดชอบทางศีลธรรม อิสลามปฏิเสธแนวคิดเรื่องการแบกรับตราบาปแทนผู้อื่นอย่างสิ้นเชิง แม้ในกรณีของเด็กที่เกิดจากการละเมิดประเวณี (ซินา) ของบิดามารดา เด็กเหล่านั้นย่อมถือเป็นผู้บริสุทธิ์และไม่มีส่วนเกี่ยวข้องใด ๆ กับความผิดบาปที่ตนไม่ได้เป็นผู้ก่อ การกระทำของผู้ใหญ่ไม่สามารถส่งผ่านความต่างพร้อยมาสู่ชีวิตน้อย ๆ ที่เกิดขึ้นใหม่ได้ ตามหลักการจากอัลกุรอาน ความว่า “ไม่มีผู้แบกภาระคนใดจะแบกภาระ (บาป) ของผู้อื่น” (ฟาฏีร 18) ดังนั้น เด็กทุกคนไม่ว่าจะมีสถานะทางสังคมหรือที่มาอย่างไร แต่ในสถานะทางจิตวิญญาณ พวกเขาเป็นความบริสุทธิ์ผุดผ่องอันสมบูรณ์และเป็นอะมานะฮ์ที่สังคมมีหน้าที่ต้องโอบกอดและคุ้มครอง

ในคำสอนแห่งอิสลาม การแสดงออกถึงความรักและความเมตตาต่อเด็ก ๆ ถือเป็นเงื่อนไขของการที่อัลลอฮ์จะทรงประทานความเมตตา แก่ปวงบ่าวของพระองค์ ดังความในชะดีษที่ว่า

الحديث: ((قَبَّلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ وَعِنْدَهُ الْأَقْرَعُ بْنُ حَابِسٍ التَّمِيمِيُّ جَالِسًا،

فَقَالَ الْأَقْرَعُ: إِنَّ لِي عَشْرَةَ مِنَ الْوَلَدِ مَا قَبَّلْتُ مِنْهُمْ أَحَدًا، فَنَظَرَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ثُمَّ قَالَ: مَنْ لَا يَرْحَمُ لَا يُرْحَمُ)). صحيح البخاري: 5997

“ท่านเราะซูลุลลอฮ์ คือลา ได้จูบอะฮัน บิน อะลี ในขณะที่อัลอักเราะฮ์ บิน ฮาบิซ อัตะมะมียี นั่งอยู่ด้วย แล้วอีกเราะฮ์ ก็ได้กล่าวว่า: ‘แท้จริงฉันมีลูกสิบคน แต่ฉันไม่เคยจูบใครเลยในหมู่พวกเขา’ ท่านเราะซูลุลลอฮ์ คือลา จึงมองไปที่เขา แล้วกล่าวว่า: ‘ผู้ใดที่ไม่ให้ความเมตตา เขาก็จะไม่ได้รับความเมตตา’” (เศาะฮ์ อัลบุคอรี 5997)

สิทธิเด็ก: ความหมายและ ความสำคัญสำหรับมุสลิม

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กในอิสลาม ซึ่งเป็นกรอบการทำงานที่บูรณาการระหว่างหลักชะรีอะฮ์และมาตรฐานสากลเข้าด้วยกันของประเทศสมาชิกองค์การความร่วมมืออิสลาม (OIC) ได้ให้นิยามคำว่าเด็ก ตามมาตรา 1 ว่า “เด็ก หมายถึง บุคคลทุกคนที่ยังไม่ครบอายุของการมีวุฒิภาวะตามกฎหมาย” ซึ่งหมายถึงอายุครบ 18 ปี

สิทธิเด็ก ประกอบไปด้วยหลักการและกฎระเบียบที่เคารพ ค้ำครองและส่งเสริมสิทธิต่าง ๆ ของเด็กทุกคน ไม่ว่าจะเป็นสิทธิด้านการมีชีวิตรอด สุขอนามัย การศึกษา ทักษะชีวิต การป้องกันจากการถูกทอดทิ้งหรือการถูกระทำความรุนแรงในทุกรูปแบบ รวมทั้งการมีส่วนร่วมในสังคม กล่าวคือ เป็นความมุ่งมั่นให้เด็กทุกคนสามารถเติบโตและพัฒนาตนเองในสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยและสนับสนุนพวกเขาให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ทั้งนี้ เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า “สิทธิ” เป็นสิ่งที่มาคู่กับ “หน้าที่” เสมอ อีกทั้งการยืนยันว่าเด็กเป็น “ผู้ที่มีสิทธิ” ย่อมหมายความว่า ต้องมี “ผู้มีหน้าที่” ที่จะทำให้มั่นใจว่าเด็กทุกคนของเราได้รับสิทธิต่าง ๆ นั้นอย่างแท้จริงด้วย

**การกล่าวถึงสิทธิเด็ก ต้องไม่ใช่เพียงคำพูดลอย ๆ ที่สวยหรู
แต่ต้องชี้ให้เห็นบทบาทและหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้อง**

คำสอนในศาสนาอิสลามยืนยันว่า เด็ก คือ ความโปรดปราน (นิอัมะฮ์) และของฝากอันล้ำค่า (อะมานะฮ์) ที่อัลลอฮ์ทรงประทานให้ ซึ่งพ่อแม่และผู้อื่นที่มีหน้าที่รับผิดชอบต้องร่วมกันดูแล การดำเนินการให้เด็กได้รับสิทธิของพวกเขาตามที่อิสลามรับรองจึงไม่ใช่แค่เรื่องของเมตตาธรรม แต่เป็น “หน้าที่ทางศาสนา” ที่ต้องปฏิบัติ เพื่อให้ชุมชนมุสลิมได้ส่งต่อคุณค่าเชิงอุดมคติแห่งอิสลามให้แก่คนรุ่นถัดไป รวมถึงสังคมโดยภาพรวมก็จะเกิดความสันติสุขและความยั่งยืนอีกด้วย

ฮะดีษที่เป็นที่รู้จักกันดีบทหนึ่งได้ระบุถึงความรับผิดชอบที่บุคคลพึงมีต่อหน้าที่ของตนในบทบาทต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

الحديث: ((كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، وَالرَّجُلُ رَاعٍ عَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ، وَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ عَلَى

بَيْتِ زَوْجِهَا وَوَلَدِهِ، فَكُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ)). صحيح البخاري: 5200

ท่านนะบี คือลห ได้กล่าวว่า: “พวกท่านทุกคนคือผู้ดูแล และพวกท่านทุกคนจะต้องรับผิดชอบต่อผู้อยู่ใต้การดูแลของท่าน ผู้นำคือผู้ดูแล ชายคือผู้ดูแลสมาชิกในครอบครัวของเขา และสตรีคือผู้ดูแลในบ้านของสามีของเธอ และลูกของเขา ดังนั้นพวกท่านทุกคนคือผู้ดูแล และพวกท่านทุกคนจะต้องรับผิดชอบต่อผู้อยู่ใต้การดูแลของท่าน” (เศาะฮ์ อัลบุคอรี 5200)

ดังกล่าวนี้น การส่งเสริมสิทธิและการค้ำครองเด็กจึงเป็นความรับผิดชอบร่วมกัน (ฟิรฎ์ กิฟายะฮ์) ที่ผูกพันหน้าที่แก่ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน สถาบันทางศาสนา และหน่วยงานของรัฐ ให้มีการดำเนินการเพื่อการดูแลที่ดีและป้องกันการเกิดอันตรายแก่เด็ก ๆ ในทุกสถานการณ์

การดูแลและปกป้องคุ้มครองเด็กจากความเสี่ยงและอันตรายต่าง ๆ เปรียบเสมือนการรักษาระบบความปลอดภัยหลายชั้นให้กับบ้าน ครอบครัวคือประตูหน้าบ้านที่มีกุญแจซึ่งมีความสำคัญเป็นอันดับต้น แต่หากบริเวณรอบบ้าน เช่น โรงเรียน มัสยิด ชุมชน รวมถึงโลกออนไลน์ ไม่มีมาตรการดูแลเด็กและเฝ้าระวังให้พวกเขาปลอดภัยจากอันตราย บ้านทั้งหมดก็ยังคงมีความเสี่ยงต่อการบุกรุก ดังนั้น ความปลอดภัยที่แท้จริงต้องอาศัยการทำงานร่วมกันเพื่อสร้างความแข็งแกร่งให้กับทุกภาคส่วนที่มีความเกี่ยวข้องกับเด็กไปพร้อม ๆ กัน

ในบริบทของชุมชนมุสลิมและสถาบันทางศาสนา การดำเนินการให้เด็กปลอดภัยและเติบโตอย่างสมบูรณ์พร้อม ถือว่าเป็นการตอบรับต่อคำสั่งทางศาสนา เนื่องจากสิ่งดังกล่าวถือว่าเป็นส่วนสำคัญของหลักคำสอนในศาสนาอิสลาม ทั้งในด้านกฎหมายศาสนบัญญัติ (อะห์กาม) และด้านเจตนารมย์ (มะกอสิด)

ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของศาสนบัญญัติ

ก่อนการประกาศคำสอนแห่งอิสลามของท่านนบี ค็อลลา สถานภาพของเด็กในสังคมอาหรับยุคญาฮิลียะฮ์มีความเปราะบางอย่างยิ่ง ชะตากรรมของเด็กในสมัยนั้นขึ้นอยู่กับจารีตของเผ่าและตระกูลมากกว่าเป็นไปด้วยหลักมนุษยธรรม ทว่า บทบัญญัติอิสลามได้สร้างบรรทัดฐานใหม่สำหรับการรับประกันสิทธิของเด็กให้ได้รับคุ้มครอง เช่น

- **ข้อห้ามการสังหารทารกหญิง:** ปรากฎธรรมเนียมการฝังทารกหญิงทั้งเป็น เนื่องจากความอับอายหรือความกลัวความยากจน อิสลามได้เข้ามาสั่งห้ามสิ่งนี้อย่างเด็ดขาด
- **การอุปการะเด็กกำพร้า:** ในอดีตเด็กกำพร้ามักถูกละเลยหรือถูกยึดครองทรัพย์สิน แต่อิสลามได้กำหนดให้การดูแลเด็กกำพร้าเป็นกุศลอันยิ่งใหญ่ และมีบทลงโทษที่รุนแรงต่อผู้ที่กินทรัพย์สินของเด็กกำพร้าอย่างไม่เป็นธรรม
- **การกำหนดสิทธิในมรดกและการสืบสกุล:** อิสลามปฏิรูประบบครอบครัวโดยให้เด็กมีสิทธิในกองมรดกและรับรองสิทธิในการระบุสายการสืบสกุลที่ชัดเจน เพื่อป้องกันการถูกทอดทิ้งและความสับสนเชิงความสัมพันธ์

เจตนารมณ์ของศาสนบัญญัติ (มะกอสิด อัชชะรีอะฮ์)

นอกจากนี้ การดูแลและปกป้องคุ้มครองเด็กยังถือเป็นส่วนหนึ่งของการรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งสอดคล้องกับหลักเจตนารมณ์ของศาสนบัญญัติ (มะกอสิด อัชชะรีอะฮ์) ทั้ง 5 ประการ ดังนี้

1. **การรักษาชีวิต (อิฟซุลนฟซ์):** อิสลามกำหนดให้พ่อแม่และสังคมต้องดูแลสุขภาพ โภชนาการ และความปลอดภัยของเด็ก ตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึงวัยบรรลุนิติภาวะ
2. **การรักษาศาสนา (อิฟซุดดิน):** เด็กมีสิทธิที่จะได้รับการปลูกฝังจริยธรรมและความศรัทธาในศาสนา เพื่อให้เขาสามารถดำเนินชีวิตตามแนวทางที่ถูกต้องได้ในอนาคต
3. **การรักษาสติปัญญา (อิฟซุลอัลล์):** อิสลามให้ความสำคัญกับการศึกษา (ตฺรบียะฮ์) การส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้ทั้งวิชาการทางโลกและทางศาสนาถือเป็นภาระหน้าที่ของผู้ปกครอง
4. **การรักษาเชื้อสายวงศ์ตระกูล (อิฟซุลนัศล์):** คือ การคุ้มครองสถาบันครอบครัว เด็กต้องเกิดมาในกรอบของการสมรสที่ถูกต้อง เพื่อให้ได้รับการรับรองสถานะทางสังคมและสิทธิในการเลี้ยงดูอย่างสมบูรณ์
5. **การรักษาทรัพย์สิน (อิฟซุลมัล):** เด็กมีสิทธิครอบครองทรัพย์สิน เช่น มรดก หรือของที่ได้รับการมอบให้ โดยมีผู้ปกครองทำหน้าที่ดูแลรักษาจนกว่าเด็กจะโตพอที่จะบริหารจัดการเองได้

ยิ่งไปกว่านั้นเนื่องจากในบริบทโลกปัจจุบันมีความเสี่ยงต่อความปลอดภัยของเด็กที่แฝงเข้ามาอย่างแยบยลโดยที่ผู้รับผิดชอบในการดูแลเด็กอาจจะไม่ได้เฝ้าระวังและตระหนักถึงอันตรายอย่างเท่าทัน ดังนั้น เพื่อที่จะปกป้องเด็กของเราให้ปลอดภัยอย่างครบมิติตามเจตนารมณ์ของศาสนบัญญัติที่กล่าวมา ทุกภาคส่วน องค์กรศาสนา คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด รวมทั้งมัสยิดและสถานศึกษาอิสลามจำเป็นต้องมาทำความเข้าใจเกี่ยวกับความเสี่ยงและอันตรายที่เข้ามาสู่เด็กของเราในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อที่จะให้การดูแลและป้องกันพวกเขาได้อย่างทันทั่วถึง

มโนทัศน์สำคัญ: สิทธิเด็ก - การปกป้องดูแลเด็ก - การคุ้มครองเด็ก

ในการทำงานด้านเด็กและเยาวชน การเข้าใจความแตกต่างและการเชื่อมโยงของสามคำนี้ — สิทธิเด็ก การปกป้องดูแลเด็ก และการคุ้มครองเด็ก — เป็นสิ่งสำคัญมาก เพื่อให้สถาบันศาสนาสามารถวางแผนการดำเนินงานได้อย่างครอบคลุม

1. นิยามและความหมาย

คำศัพท์	นิยาม	ขอบเขตการทำงาน
สิทธิเด็ก	สิทธิพื้นฐานที่เด็กทุกคนพึงมีตามธรรมชาติและกฎหมาย เพื่อการอยู่รอด พัฒนา และมีศักดิ์ศรี	ครอบคลุมทุกมิติของชีวิต และแบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ สิทธิในการมีชีวิตรอดปลอดภัย สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครอง และสิทธิในการมีส่วนร่วม
แนวปฏิบัติในการปกป้องดูแลเด็ก (Child Safeguarding)	มาตรการที่ใช้ภายในองค์กรเพื่อลดความเสี่ยงหรืออันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับเด็กภายในองค์กรได้ทั้งจากตัวบุคลากร เจ้าหน้าที่หรือกิจกรรมขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่อยู่ในการดูแล รวมถึงมาตรการที่ต้องดำเนินการเมื่อพบเหตุหรือแนวโน้มที่เด็กอาจเผชิญกับความรุนแรงหรือการล่วงละเมิด	เป็นแนวปฏิบัติหรือมาตรการที่ใช้ภายในองค์กร: การคัดกรองคนที่เข้ามาในองค์กร การให้ความรู้และฝึกอบรม การจัดโครงสร้างและระบบการคุ้มครองเด็กในองค์กร ข้อปฏิบัติต่อเด็กในองค์กร การสื่อสารกับภายนอก การรายงานและการดำเนินการเพื่อช่วยเหลือผู้เสียหาย ผลสืบเนื่องจากการกระทำผิดและการดำเนินการต่อผู้กระทำผิด
การคุ้มครองเด็ก (Child Protection)	แนวทางในการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยให้แก่เด็กในชุมชนและสังคม และให้ความช่วยเหลือ เมื่อพบว่าเด็กกำลังตกอยู่ในอันตรายหรือเผชิญกับความรุนแรง	เป็นแนวทางในการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยให้แก่เด็ก: การแจ้งเหตุ การเยียวยา การแยกเด็กออกจากพื้นที่อันตรายหรือความรุนแรง การประสานหรือส่งต่อเด็กที่มีแนวโน้มหรือเผชิญกับความรุนแรงให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการทำกิจกรรมเชิงป้องกันในชุมชนเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยต่อเด็ก เช่น การอบรมเพื่อสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับสัญญาณของการละเมิดเด็ก

2. การปรับใช้ในบริบทของมัสยิดและสถานศึกษาอิสลาม

- **สิทธิเด็กในบริบทของสถาบันอิสลาม** คือ พันธกิจตามหลักอะมานะฮ์ที่มุ่งดูแลให้เด็กทุกคนมีชีวิตรอดปลอดภัยและเติบโตอย่างมีสุขภาพ ควบคู่ไปกับการส่งเสริมการพัฒนาอย่างรอบด้าน พร้อมทั้งให้การคุ้มครองจากการถูกล่วงละเมิดทุกรูปแบบ เพื่อรักษาไว้ซึ่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และเปิดพื้นที่ให้เด็กได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นตามวุฒิภาวะ
- **การปกป้องดูแลเด็ก** เป็นแนวปฏิบัติที่มัสยิดหรือสถานศึกษาอิสลามนำมาใช้ภายในเพื่อลดความเสี่ยงที่เด็กจะถูกกระทำ ความรุนแรงโดยบุคลากรหรือกิจกรรมที่ดำเนินการภายในองค์กร มีทั้งมาตรการเชิงป้องกัน (เช่น การคัดกรองประวัติครู/อาสาสมัครก่อนรับเข้าทำงาน การอบรมเรื่องจรรยาบรรณ การจัดสภาพแวดล้อมมัสยิดให้โปร่งใส) และมาตรการตอบสนองเมื่อเผชิญเหตุ (เช่น เมื่อพบว่าบุคลากรทำผิดวินัยหรือล่วงละเมิดเด็ก สถาบันต้องมีมาตรการลงโทษ พักงาน หรือดำเนินคดีทันทีตามกฎหมายระเบียบที่วางไว้ ฯลฯ)
- **การคุ้มครองเด็ก** เป็นการดูแลความปลอดภัยของเด็กเมื่ออยู่ในครอบครัว ชุมชน หรือโลกออนไลน์ ซึ่งอยู่นอกการดูแลโดยตรงของมัสยิดหรือสถานศึกษาอิสลาม แต่เรามีส่วนร่วมในฐานะฟันเฟืองของสังคม มีทั้งการดำเนินการเชิงป้องกัน (เช่น การจัดคุฏบะฮ์หรือบรรยายให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเรื่องการเลี้ยงลูกโดยไม่ใช้ความรุนแรง การสร้างความตระหนักรู้เรื่องสิทธิเด็กในชุมชน) และการตอบสนองเมื่อเผชิญเหตุ (เช่น เมื่อครูหรืออิหม่ามตรวจพบว่าเด็กมีร่องรอยถูกทำร้ายจากที่บ้าน หรือมีพฤติกรรมเปลี่ยนไป มัสยิดทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานส่งต่อไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น พัฒนาสังคมฯ (พม.) หรือโรงพยาบาล เป็นต้น)

ความเสี่ยงและอันตรายที่อาจจะเกิดกับเด็ก

ความเสี่ยงที่เด็กเผชิญในปัจจุบันมีความซับซ้อน ซับซ้อนและครอบคลุมหลายมิติ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคมวัฒนธรรม และโลกดิจิทัล โดยสามารถเกิดขึ้นได้ในทุกสถานที่ ไม่ว่าจะเป็นที่บ้าน โรงเรียน ศาสนสถาน ชุมชน หรือจากความสัมพันธ์ในโลกออนไลน์ ทั้งนี้ การปกป้องดูแลเด็กให้ปลอดภัยจากความเสี่ยงและอันตรายต่าง ๆ เป็นส่วนหนึ่งของหน้าที่มุสลิม ดังที่ท่านนะบีมุฮัมมัด ศ็อลล่าฮุ ล่าฮิฮฺ อลัยฮิฮฺ วะอัลลฮูอะลัยฮิฮฺ วะอัลลฮูอะลัยฮิฮฺ ได้กล่าวว่า

الحديث: ((الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ، وَالْمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ مَا نَهَى اللَّهُ عَنْهُ)).

صحيح البخاري : 6484

“มุสลิม (ที่แท้จริง) คือผู้ที่บรรดามุสลิมได้รับความปลอดภัยจากลิ้นและมือของเขา และผู้อพยพ (นุฮาญิร) คือผู้ที่ละทิ้งสิ่งที่อัลลอฮ์ทรงสั่งห้าม” (เศาะฮิห์ อัลบุคอรีย์ 6484)

ดังนั้น เพื่อให้เด็กเกิดความปลอดภัยอย่างแท้จริง เราต้องเข้าใจว่าความรุนแรงต่อเด็กและการละเมิดเด็กมีลักษณะและรูปแบบอย่างไรบ้าง ในที่นี้

ความรุนแรงต่อเด็ก หมายถึง การกระทำใด ๆ ที่กระทำโดยเจตนา หรือไม่เจตนา และไม่มี ความจำเป็น ไม่ว่าจะเป็นการข่มขู่หรือการลงมือกระทำจริง ต่อเด็กรายบุคคลหรือกลุ่มเด็ก ซึ่งส่งผลให้หรือมีโอกาสสูงที่จะส่งผลให้เกิดการเสียชีวิต การบาดเจ็บ หรือความทุกข์ทรมานทางร่างกายและจิตใจในรูปแบบอื่น ๆ

การละเมิดเด็ก หมายถึง การกระทำที่ส่งผลด้านลบแก่เด็ก ไม่ว่าจะเป็นในด้านการมีชีวิตรอด สุขภาพ พัฒนาการ และศักดิ์ศรีของเด็ก ทั้งนี้ ผลด้านลบดังกล่าวอาจเป็นสิ่งที่เด็กประสบในทันทีหรืออาจเกิดขึ้นกับเด็กในอนาคตก็ตาม โดยสามารถเกิดขึ้นได้จากผู้ใหญ่ใกล้ตัวคนในครอบครัว เพื่อนบ้าน คนในชุมชน ผู้ดูแลเด็ก รุ่นพี่ที่โรงเรียน เด็กในวัยเดียวกัน รวมถึงคนแปลกหน้าด้วย

รูปแบบของความรุนแรงและการละเมิดเด็ก สามารถแบ่งได้เป็น 5 ลักษณะ ได้แก่

1. **ความรุนแรงทางร่างกาย** คือการใช้กำลังทางกายภาพต่อเด็กอย่างเจตนา ซึ่งส่งผลให้เกิดความเจ็บปวด บาดเจ็บ หรือเป็นอันตรายต่อสุขภาพและ พัฒนาการของเด็ก เช่น การตบ ตี เตะ ถีบ การหุ้ก การผลักให้ล้ม การใช้ของแข็งตี การทำให้สำลักน้ำ หรือการใช้ความร้อนทำให้บาดเจ็บ รวมถึงการลงโทษทางกายในรูปแบบต่าง ๆ
2. **ความรุนแรงทางอารมณ์และจิตใจ** คือการกระทำที่ส่งผลกระทบต่อจิตใจ ศักดิ์ศรี และความภาคภูมิใจในตนเองของเด็ก มักเป็นการกระทำที่สะสมต่อเนื่อง เช่น การด่าทอด้วยคำหยาบคาย การข่มขู่ให้หวาดกลัว การประจานเด็กต่อหน้าผู้อื่น เพื่อให้เกิดความอับอาย การเปรียบเทียบในเชิงดูถูก การเพิกเฉยไม่พูดคุยด้วย หรือการขังเด็กไว้ในห้องมืดเพื่อลงโทษ
3. **การละเมิดทางเพศ** คือการนำเด็กเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางเพศที่เด็กไม่เข้าใจ ไม่ยินยอม หรือไม่มีความพร้อมเพียงพอที่จะให้การยินยอมได้ ไม่จะมีการสัมผัสร่างกายหรือไม่ก็ตาม เช่น การสัมผัสอวัยวะเพศหรือของสงวนของเด็ก การบังคับให้เด็กดูสื่อลามก การมีเพศสัมพันธ์กับเด็ก การใช้คำพูดและโลมทางเพศ หรือการถ่ายรูป/วิดีโอเด็กในลักษณะลามกอนาจาร
4. **การละเลยทอดทิ้ง** คือการที่ผู้ดูแลไม่ตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐานของเด็ก ทั้งทางร่างกายและจิตใจ จนอาจส่งผลเสียต่อสุขภาพ พัฒนาการ และความปลอดภัย เช่น การไม่จัดหาอาหารที่เพียงพอ การปล่อยให้เด็กอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่ปลอดภัย โดยไม่มีผู้ดูแล การไม่พาไปรับการรักษาเมื่อเจ็บป่วย การไม่ส่งเสริมให้เด็กได้รับการศึกษาตามเกณฑ์ หรือการทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพังเป็นเวลานาน
5. **การแสวงหาประโยชน์ในรูปแบบอื่น ๆ** คือการใช้เด็กเป็นเครื่องมือเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ทางการเงิน แรงงาน หรือผลประโยชน์อื่นใดที่ทำให้เด็กเสียโอกาสในการพัฒนาตนเอง เช่น การใช้แรงงานเด็กในงานที่อันตรายหรือเกินกำลัง การบังคับให้เด็กขอทาน การแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณีเด็ก หรือการนำเด็กไปใช้ในการโฆษณาที่เอาเปรียบเด็ก บางครั้งเกี่ยวข้องกับการละเมิดเด็กทางการเงิน เช่น การลักหรือยักยอกทรัพย์สินของเด็กทั้งที่เป็นเงินส่วนตัวหรือเงินบริจาคสำหรับเด็ก ยิ่งไปกว่านั้น

ยังรวมถึงการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล เช่น การเผยแพร่ข้อมูล รูปภาพ คลิปวิดีโอ หรือข้อมูลอื่น ๆ ที่ทำให้บ่งชี้ตัวตนของเด็กได้ ซึ่งมักจะเกี่ยวข้องกับการสร้างรายได้จากเนื้อหาในแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ หรือการเรียกรับเงินบริจาคและใช้เด็กเป็นเครื่องมือในการระดมทุน

นอกจากนี้ในปัจจุบัน เด็กยังได้รับอันตรายจากภัยคุกคามทางดิจิทัลและสื่อออนไลน์ ซึ่งก็คือช่องทางที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการกระทำความรุนแรง ซึ่งมักจะทับซ้อนกับความรุนแรงรูปแบบอื่น ๆ แต่มีลักษณะเฉพาะคือความรวดเร็วและกระจายวงกว้าง เช่น การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ การล่อลวงเด็กผ่านโซเชียลมีเดียเพื่อไปกระทำชำเรา การข่มขู่กรรโชกด้วยภาพลับ หรือการเผยแพร่ภาพสื่อลามกเด็กในสื่อออนไลน์

ยิ่งไปกว่านั้น ยังมีปัจจัยที่ส่งผลต่อความเปราะบางซึ่งผู้ที่มีหน้าที่ในการดูแลปกป้องเด็กจำเป็นต้องพิจารณาและให้ความสำคัญมากเป็นพิเศษ กล่าวคือ เด็กบางกลุ่มยังมีความเสี่ยงสูงกว่าปกติ ได้แก่ **เด็กพิการ** เนื่องจากอุปสรรคในการสื่อสารและการต้องพึ่งพาผู้ดูแลอย่างใกล้ชิด ทำให้ยากต่อการแจ้งเหตุและเข้าถึงบริการต่าง ๆ **เด็กที่ถูกเลือกปฏิบัติ** ด้วยเหตุแห่งเพศ เชื้อชาติ สถานะบุคคล หรือสถานะทางสุขภาพ ซึ่งส่งผลกระทบต่อจิตใจและโอกาสในการเข้าถึงการคุ้มครองอย่างเท่าเทียม

อนึ่ง ความยากจนถือเป็นปัญหาใหญ่ที่หลายสังคมทั่วโลกยังคงเผชิญอยู่ซึ่งนำมาสู่ปัญหาสังคมอื่น ๆ อีกมากมาย หนึ่งในนั้น คือ **มีเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีปัญหาทางการเงินหรือความรุนแรงในครอบครัว** ซึ่งทำให้พวกเขาเสี่ยงต่อการถูกทอดทิ้งและไม่สามารถเข้าถึงบริการพื้นฐานที่จำเป็นอย่างการศึกษาและสุขภาพได้อย่างเต็มที่ การตระหนักถึงปัจจัยเหล่านี้จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้ดูแลและสังคมต้องใส่ใจ เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและสนับสนุนการพัฒนาของเด็กทุกคนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สิทธิเด็กในอิสลาม

ดังที่ทราบแล้วว่า เด็กในมุมมองของอิสลาม คือ ของฝากอันล้ำค่าจากพระเจ้าที่ประทานให้แก่พ่อแม่ ครอบครัว และสังคมร่วมกันดูแล ดังนั้น บทบัญญัติแห่งอิสลามจึงได้วางรากฐานการคุ้มครองสิทธิเด็กไว้อย่างครอบคลุมตั้งแต่อยู่ในครรภ์จนถึงบรรลุนิติภาวะ ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานสากลอย่างอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNCRC) ซึ่งประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีและมีผลบังคับใช้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535

ในปี พ.ศ. 2548 มหาวิทยาลัยอัลอัซฮัร ร่วมกับองค์การยูนิเซฟ ได้เผยแพร่เอกสารที่เป็นรากฐานของการดำเนินการตามหลักการของอนุสัญญาฯ ในบริบทของสังคมมุสลิม เอกสารฉบับนี้ชื่อว่า “Children in Islam: Their Care, Upbringing and Protection” โดยแจกแจงสิทธิที่เด็กพึงได้รับตามคำสอนของศาสนาอิสลาม ทั้งในแง่การเลี้ยงดู การอบรมบ่มเพาะ และการปกป้องคุ้มครอง สาระโดยสังเขปของเอกสารข้างต้นมีดังต่อไปนี้

1. สิทธิในการเริ่มต้นมีชีวิต

ศาสนาอิสลามให้ความสำคัญกับสิทธิของเด็กในการมีชีวิตตั้งแต่ยังไม่เริ่มเกิดการปฏิสนธิ

- **การเตรียมพร้อมก่อนเกิด:** พ่อแม่มีหน้าที่เลือกคู่ครองที่มีจริยธรรมเพื่อสร้างรากฐานครอบครัวที่มั่นคง ควรหลีกเลี่ยงการแต่งงานกับเครือญาติที่ใกล้ชิดทางสายเลือดเพื่อป้องกันโรคที่เกิดจากความบกพร่องทางพันธุกรรม
- **สิทธิของทารกในครรภ์:** เด็กมีสิทธิที่จะมีชีวิตรอดตลอดเป็นทารก การทำแท้งถือเป็นข้อห้าม ยกเว้นด้วยเหตุผลความจำเป็นทางการแพทย์ที่ศาสนาอนุญาต เช่น เพื่อรักษาชีวิตมารดา รวมถึงแม่ของเด็กยังได้รับการผ่อนปรนทางศาสนาที่จะละเว้นการถือศีลอดเพื่อให้ทารกได้รับโภชนาการที่สมบูรณ์
- **สิทธิหลังคลอด:** เด็กต้องได้รับการตั้งชื่อที่ดี มีการรับรองสิทธิในเชื้อสายที่ชัดเจน และมีสิทธิในการดื่มนมแม่เป็นเวลา 2 ปี เพื่อสุขภาพทางกายและความอบอุ่นทางใจ

2. สิทธิในการได้รับการปกป้องคุ้มครอง

การปกป้องคุ้มครองเด็กคือภารกิจทางศาสนาและสังคมที่ไม่สามารถละเลยได้ ประเด็นสำคัญ ๆ ได้แก่

- **การยุติความรุนแรง:** ห้ามการทำร้ายร่างกาย จิตใจ และการล่วงละเมิดทางเพศทุกรูปแบบ โดยยึดแบบอย่างจากท่านนะบีมุฮัมมัด ศ็อลลาฮัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม ที่เป็นต้นแบบของการแสดงความเมตตาและความอ่อนโยนต่อเด็ก
- **สิทธิในการสมรส:** ไม่สนับสนุนการแต่งงานในเด็ก ควรพิจารณา “การมีวุฒิภาวะเป็นผู้ใหญ่” (รุซด์) เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจตัดสินใจ ความพร้อมมากกว่าเพียงการบรรลุนิติภาวะทางร่างกาย
- **การป้องกันการแสวงประโยชน์:** ห้ามการใช้แรงงานเด็กในงานที่หนักหรือเสี่ยงอันตราย อันจะส่งผลกระทบต่อการศึกษาและสุขภาพ
- **การดูแลเด็กกำพร้า:** การอุปถัมภ์ดูแลเด็กกำพร้าถือเป็นความดีที่ยิ่งใหญ่ เด็กที่ไม่ได้รับการดูแลจากครอบครัวตนเองต้องได้รับการดูแลที่มีคุณภาพจากสังคม โดยที่เด็กยังคงรักษาลักษณะของครอบครัวและสิทธิในนามสกุลเดิมของตนไว้

3. สิทธิในการพัฒนาศักยภาพ

การส่งเสริมการเติบโตของเด็กเป็นความรับผิดชอบหลายมิติ ทั้งด้านสุขภาพ การเรียนรู้และอารมณ์

- **การศึกษา:** เป็นหน้าที่ของมุสลิมทุกคนที่ต้องแสวงหาความรู้ ทั้งวิชาการทางสามัญ การศึกษาทางศาสนา และทักษะอาชีพ
- **สุขอนามัย:** เด็กต้องได้รับการเลี้ยงดูในสภาพแวดล้อมที่สะอาด มีโภชนาการที่ดี และได้รับการรักษาพยาบาล รวมถึงการสร้างภูมิคุ้มกันโรค เช่น การฉีดวัคซีนเด็กตามที่กำหนดไว้
- **สิทธิในการเล่น:** การละเล่นคือส่วนสำคัญของการพัฒนา โดยเฉพาะในช่วง 7 ปีแรก เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจและพัฒนาการตามวัย

4. สิทธิในการมีส่วนร่วม

เมื่อเด็กเติบโตขึ้น อิสลามรับรองความสามารถในการมีส่วนร่วมตามลำดับ

- **วัยจำแนกผิดชอบชั่วดี (มุมัยยิซ):** เมื่อเด็กเริ่มรู้ความ (ประมาณ 7 ปี) ชุมชนมุสลิมต้องยอมรับความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของเด็ก
- **เสรีภาพในการแสดงออก:** สนับสนุนให้เด็กแสดงความคิดเห็นในประเด็นที่กระทบต่อชีวิตของตนเอง เช่น การใช้อำนาจปกครอง
- **การฝึกฝนการตัดสินใจ:** การรับฟังและให้เยาวชนร่วมปรึกษาหารือ (ชูรอ) เป็นแบบอย่าง (สุนนะฮ์) เพื่อสร้างผู้นำที่เข้มแข็งและมีความคิดเห็นเป็นของตนเอง รวมถึงการให้เด็กมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยเฉพาะเรื่องที่สำคัญกับตัวเองได้

องค์การศาสนาในฐานะผู้ผลักดันหลักการสิทธิเด็กสู่การปฏิบัติ

เมื่อปี พ.ศ. 2548 องค์การความร่วมมืออิสลาม (Organisation of Islamic Cooperation: OIC) ในฐานะองค์กรที่เป็นการรวมกลุ่มของประเทศมุสลิมทั่วโลก ได้ออกเอกสารสำคัญชื่อว่า **อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กในอิสลาม** (Covenant on the Rights of the Child in Islam) เพื่อเป็นฐานคิดของการปฏิบัติงานเชิงรุกของรัฐและชุมชนมุสลิมในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเติบโตของเด็กและเยาวชนมุสลิมทั่วโลก ทั้งนี้ มีสาระสำคัญที่องค์กรศาสนา มัสยิดและสถานศึกษาอิสลามต้องยึดถือเป็นหลักการในการดำเนินงานที่เกี่ยวกับเด็ก ดังนี้

- เด็กทุกคนต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมโดยไม่คำนึงถึงเพศ เชื้อชาติ ศาสนา หรือสถานะทางสังคม โดยให้ถือเอา “ผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก” เป็นหลักเกณฑ์สำคัญในการตัดสินใจเรื่องที่เกี่ยวข้อง
- เด็กต้องได้รับการคุ้มครองตั้งแต่เป็นทารกในครรภ์ และเมื่อคลอดออกมาเด็กต้องมีสิทธิในการมีชื่อที่ดี มีการรับรองสถานะบุคคล/สัญชาติ และที่มาของวงศ์ตระกูลที่ชัดเจน
- เด็กมีสิทธิที่จะได้รับการเลี้ยงดูภายในครอบครัว และต้องไม่ถูกแยกจากพ่อแม่โดยไม่จำเป็น เว้นแต่จะเป็นไปเพื่อสวัสดิภาพของเด็กภายใต้กระบวนการยุติธรรม
- เด็กต้องเข้าถึงบริการสาธารณสุขพื้นฐาน การสร้างภูมิคุ้มกันโรค และการป้องกันจากสารเสพติด
- เด็กต้องมีคุณภาพชีวิตที่เอื้อต่อการพัฒนาทางร่างกายและจิตใจ โดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ต้องจัดให้ฟรีและเป็นการบังคับสำหรับเด็กทุกคนโดยไม่แบ่งแยกเพศ
- เด็กต้องได้รับการคุ้มครองจากการทรมาน การทารุณกรรม การล่วงละเมิดทางเพศ และความรุนแรงทุกรูปแบบอย่างเด็ดขาด
- ห้ามเด็กทำงานที่เสี่ยงอันตรายหรือกระทบต่อการศึกษา และต้องได้รับการปกป้องไม่ให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งทางอาวุธหรือสงคราม
- ภาคส่วนต่าง ๆ ต้องร่วมกันยุติจารีตประเพณีและการปฏิบัติที่ขัดต่อสิทธิและสวัสดิภาพของเด็ก
- เด็กที่เข้าสู่กระบวนการทางกฎหมายต้องได้รับการปฏิบัติอย่างมีศักดิ์ศรี ถูกแยกกักตัวจากผู้ใหญ่ และเข้าถึงที่ปรึกษาทางกฎหมาย
- เด็กพิการและเด็กลี้ภัยต้องได้รับสิทธิและการดูแลอย่างเท่าเทียม เพื่อให้พวกเขาสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างเต็มศักยภาพ
- เด็กต้องได้รับการดูแลสุขภาพร่างกายและจิตใจ การดูแลทางการแพทย์ในทางป้องกัน การควบคุมโรค และโภชนาการ รวมถึงการป้องกันโรคติดต่อและโรคระบาดพื้นถิ่น ครอบคลุมถึงการฉีดวัคซีนเด็ก เนื่องจากวัคซีนเป็นเครื่องมือหลักในการป้องกันโรคติดต่อตามมาตรฐานสาธารณสุขสมัยใหม่ สอดคล้องกับหลักชารีฮ์ฮ์อิสลามที่สนับสนุนการฉีดวัคซีนเพื่อปกป้องชีวิตเด็ก และยืนยันว่าการฉีดวัคซีนเด็กเป็นหน้าที่ของผู้ปกครองและรัฐ

บนพื้นฐานของหลักการข้างต้น องค์การศาสนาอิสลามในระดับต่าง ๆ เช่น สำนักจุฬาราชมนตรี คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย (กอท.) คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด (กอจ.) คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด (กอม.) รวมถึงสถานศึกษาอิสลาม (เช่น ศูนย์ดาติกา ปอเนาะ หรือโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา) ตลอดจนองค์กรศาสนาเพื่อการพัฒนา เช่น มูลนิธิต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อสนับสนุนการทำงานด้านการพัฒนาในบริบทสังคมมุสลิม ต่างมีหน้าที่ในการผลักดันหลักการสู่การปฏิบัติเพื่อส่งเสริมสิทธิและปกป้องคุ้มครองเด็ก ที่อยู่ในการดูแลของชุมชนมุสลิม

ยิ่งพิจารณาในระดับชุมชนแล้ว มัสยิด ในฐานะที่เป็นองค์กรของรัฐและมีหน้าที่ดูแลสัปบุรุษ มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับเด็กและครอบครัวอย่างใกล้ชิด อันเนื่องมาจากมีภารกิจด้านการศึกษาศาสนาอิสลามในชุมชน จัดเป็นส่วนหนึ่งของระบบสวัสดิการเด็ก ซึ่งครอบคลุมทั้งการคุ้มครองเด็ก การรักษาความเป็นสถาบันครอบครัว การสนับสนุนให้เด็กได้รับการเลี้ยงดูจากครอบครัวอย่างมีคุณภาพ รวมถึงการส่งเสริมสวัสดิภาพแก่เด็ก โดยเฉพาะเด็กที่ต้องการรับความช่วยเหลือเป็นพิเศษ

แนวคิด “บ-ร-ม” (บ้าน-โรงเรียน-มัสยิด) ถือเป็นหัวใจสำคัญของยุทธศาสตร์ในการสร้างระบบนิเวศความปลอดภัยและการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ให้แก่เด็กมุสลิม ดังนั้น มัสยิดและสถานศึกษาอิสลามจำเป็นต้องยกระดับบทบาทจากการเป็นเพียงสถานที่ประกอบศาสนกิจหรือสอนหนังสือมาเป็นโซ่ข้อกลางที่เชื่อมประสานความรักจากบ้านและความรู้จากโรงเรียนเข้าด้วยกัน มัสยิดต้องทำหน้าที่เป็นกลไกการคุ้มครองเด็กเชิงรุกที่ช่วยสอดส่องดูแล เฝ้าระวัง และอุดช่องว่างความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากความเปราะบางในครอบครัวหรือปัญหาสังคม เพื่อให้มั่นใจว่าเด็กทุกคนจะได้รับการดูแลรักษาในฐานะเป็น “อะมานะฮ์” (ของฝากอันล้ำค่า) ตามหลักการศาสนา

ในมิติของการส่งเสริมสิทธิและการคุ้มครองเด็ก สถาบันศาสนาเหล่านี้ต้องมีบทบาทสำคัญในการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตวิญญาณและปัญญาควบคู่กันไป โดยต้องจัดสภาพแวดล้อมให้เป็นพื้นที่ปลอดภัยที่ปลอดภัยจากความรุนแรงทั้งทางวาจาและร่างกาย พร้อมทั้งส่งเสริมสิทธิเด็กอย่างรอบด้าน เชื่อมต่อกับครอบครัว ให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเรื่องโภชนาการและการเลี้ยงดูเด็กอย่างถูกต้อง ส่งเสริมสุขภาวะทางกายและใจ เฝ้าระวังปัญหาทางใจที่มักพบในเด็กและเยาวชนซึ่งอาจเป็นผลพวงจากความกดดันในการเรียนที่โรงเรียนสามัญ พร้อมทั้งปลูกฝังจริยธรรมที่เข้มแข็งเพื่อเป็นเกราะป้องกันภัยคุกคามในโลกยุคดิจิทัล กล่าวได้ว่า การดำเนินงานของมัสยิดและโรงเรียนสอนศาสนาจึงต้องเป็นการยกระดับเรื่องสิทธิเด็กจากที่เป็นเพียง “หน้าที่ตามลายลักษณ์อักษร” ให้กลายเป็น “วิถีปฏิบัติแห่งความศรัทธา” ที่ชุมชนร่วมกันรับผิดชอบ

ความสำเร็จของความร่วมมือนี้จะเกิดขึ้นได้เมื่อมัสยิดและสถานศึกษาอิสลามทำหน้าที่เป็น “ตะเกียงนำทาง” ให้แก่บ้านและโรงเรียน โดยใช้หลักธรรมกล่อมเกลาสติปัญญาและสร้างความเป็นเอกภาพในแนวทางการดูแลเด็ก เมื่อสามสถาบันหลักขับเคลื่อนไปพร้อมกันอย่างเข้มแข็ง จะก่อให้เกิด “ตาข่ายความปลอดภัยทางสังคม” ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งไม่เพียงช่วยปกป้องเด็กจากอันตรายรอบด้าน แต่ยังช่วยบ่มเพาะให้พวกเขาเติบโตเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ผู้เปี่ยมด้วยความรู้ คุณธรรม และสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ มีศักดิ์ศรีและมีความสุข

บทบาทของมัสยิดและสถานศึกษาอิสลามในการเคารพสิทธิเด็ก

บนพื้นฐานความเข้าใจเรื่องสิทธิเด็กในอิสลาม เราย่อมตระหนักได้ว่า มัสยิดและโรงเรียนสอนศาสนา ไม่ได้มีหน้าที่เพียงเป็นสถานที่ปฏิบัติกิจทางศาสนาและการสอนฟัรดูอินและอัลกุรอานเท่านั้น แต่มีหน้าที่ทางศาสนาและทางกฎหมายที่สำคัญมากในการเคารพสิทธิ ซึ่งก็คือการทำให้เด็กได้ใช้สิทธิเหล่านั้นในทางปฏิบัติด้วย องค์กรทางศาสนาจึงต้องปรับบทบาทให้มีหน้าที่เชิงรุกที่ตอบสนองต่อสิทธิของเด็กอย่างรอบด้านมากขึ้น

ในที่นี้ ขอยกตัวอย่างข้อเสนอแนะที่สำคัญบางประการเพื่อพัฒนาการจัดบริการสวัสดิการเด็ก ดังต่อไปนี้

1. สิทธิในการเริ่มต้นชีวิตที่ดี

มัสยิดและผู้นำศาสนาสามารถช่วยวางรากฐานชีวิตของเด็กได้ตั้งแต่วัยก่อนที่เด็กจะถือกำเนิด โดยสนับสนุนในเรื่องต่อไปนี้

- การสร้างครอบครัวมุสลิมที่เข้มแข็ง: มัสยิดควรจัดให้มีการอบรมหรือการให้คำปรึกษาก่อนแต่งงาน เพื่อช่วยให้ผู้ที่มีความพร้อมในการแต่งงานมีแนวทางในเลือกคู่ครองที่มีนิสัยใจคอและจริยธรรมที่ดี เพราะพ่อแม่ที่ดีคือจุดเริ่มต้นสำคัญที่สุดของการเลี้ยงดูเด็ก ทั้งนี้ ในบางจังหวัด คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดได้มีการจัดอบรมก่อนแต่งงานให้กับผู้ที่มีความพร้อมในการแต่งงาน เพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญในการสร้างครอบครัวที่อบอุ่น และแนวทางการดูแลลูกที่ดี
- การดูแลแม่และเด็กในครรภ์: ผู้นำศาสนาต้องสนับสนุนให้ครอบครัวได้รับความรู้ที่ถูกต้องสำหรับการดูแลสุขภาพแม่และเด็ก รวมถึงให้ความรู้ด้านหลักการศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการตั้งครรภ์และความเป็นแม่ที่คำนึงถึงสิทธิของลูกอยู่เสมอ เช่น การที่หญิงตั้งครรภ์ได้รับอนุญาตให้เว้นการถือศีลอดในเดือนเราะมะฎอนหากการอดอาหารนั้นจะเป็นอันตรายต่อทารกในครรภ์ ทั้งนี้ เพื่อให้เด็กได้รับสารอาหารที่เพียงพอ

- ความตระหนักรู้เกี่ยวกับโรคทางพันธุกรรม: ผู้นำศาสนาควรส่งเสริมให้ผู้ที่มีประสงค์จะสร้างครอบครัวไปตรวจสุขภาพก่อนแต่งงานหรือก่อนการมีครรภ์ เพื่อตรวจสอบว่ามีโรคทางพันธุกรรมที่อาจถ่ายทอดไปสู่ลูกหลานและจะก่อให้เกิดความทุกข์ในอนาคตหรือไม่

2. สิทธิในการได้รับการดูแลเลี้ยงดู

มัสยิดและสถานศึกษาอิสลามทุกระดับเป็นส่วนหนึ่งของระบบสนับสนุนที่จะช่วยสร้างความตระหนักรู้ให้แก่พ่อแม่ของเด็กในการดูแลความปลอดภัยและสุขภาพของเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง:

- **การให้นมแม่:** ควรส่งเสริมให้แม่ให้นมลูกเป็นระยะเวลา 2 ปีเต็มตามคำสอนในอัลกุรอาน เพราะเป็นรากฐานสำคัญของโภชนาการที่ส่งผลดีทั้งต่อร่างกายและจิตใจของเด็ก
- **การป้องกันโรคและวัคซีน:** ผู้นำศาสนาควรสนับสนุนนโยบายสาธารณสุข รมรณรงค์การฉีดวัคซีนพื้นฐาน ลดความเสี่ยงการติดเชื้อที่อาจเกิดขึ้นขัดต่อหลักศาสนา ร่วมมือกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) หรือสถานพยาบาลปฐมภูมิใกล้เคียงในการให้บริการเพื่อให้เด็กสามารถเข้าถึงบริการสุขภาพได้อย่างครอบคลุมและเหมาะสมตามช่วงวัย
- **การสร้างพื้นที่ปลอดภัย:** มัสยิดและสถานศึกษาอิสลามต้องตรวจสอบอาคารสถานที่ให้ปลอดภัยเสมอ มีการจัดทำแผนป้องกันและระงับเหตุ เช่น มีแผนหนีไฟ จัดเตรียมอุปกรณ์และกล่องปฐมพยาบาลเบื้องต้น และมีบุคลากรที่ได้รับการอบรมสามารถให้การปฐมพยาบาลได้อย่างถูกต้องเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน นอกจากนี้ ควรจัดให้มีห้องน้ำและพื้นที่พักผ่อนที่แยกเป็นสัดส่วนระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่อย่างชัดเจน เพื่อคุ้มครองความเป็นส่วนตัวและลดความเสี่ยงในการเกิดเหตุล่วงละเมิด ควรมีระบบการเฝ้าระวังที่เหมาะสมในพื้นที่ทั่วไปที่อาจอยู่ในที่ลับตาผู้ดูแล เช่น ติดตั้งกล้องวงจรปิดในบริเวณทางเดิน สนามเด็กเล่นหรือพื้นที่ส่วนกลาง อย่างไรก็ตาม ต้องคำนึงถึงสิทธิและความเป็นส่วนตัวของเด็กด้วยโดยหลีกเลี่ยงการติดตั้งกล้องวงจรปิดในพื้นที่ส่วนตัว เช่น ห้องน้ำหรือห้องเปลี่ยนเสื้อผ้า
- **ปกป้องเด็กจากความรุนแรง:** มัสยิดและสถานศึกษาอิสลามต้องมีกลไกการคุ้มครองเด็ก และมีระเบียบและมาตรการที่ชัดเจนในการป้องกันการใช้ความรุนแรงในทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการตี การใช้กำลัง การใช้คำด่าทอ หรือการล่วงละเมิดทางเพศ นอกจากนี้ ต้องมีการอบรมพัฒนาทักษะการสังเกต “สัญญาณเตือนหรือข้อบ่งชี้” เมื่อเด็กถูกละเมิด กำลังเผชิญกับความรุนแรงหรือมีปัญหาสุขภาพจิต
- **การสร้างอัตลักษณ์และความมั่นใจให้แก่เด็ก:** ผู้นำศาสนาต้องสนับสนุนให้พ่อแม่ตั้งชื่อลูกที่มีความหมายดี ไพเราะ รวมทั้งกำชับให้มีการเรียกชื่อที่เหมาะสม สะท้อนอัตลักษณ์อิสลาม ห้ามปรามการล้อเลียนชื่อหรือฉายา รวมทั้งเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสัปบุรุษที่เป็นเด็กและเยาวชน ออกแบบกิจกรรมที่ทำให้พวกเขาได้ใกล้ชิดกับมัสยิด และพัฒนาให้มัสยิดเป็นพื้นที่ปลอดภัยสำหรับเด็กและเยาวชน
- **การสร้างพื้นที่ให้เด็กมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ:** มัสยิดควรจัดตั้งอนุกรรมการด้านเด็กและเยาวชนที่เปิดโอกาสให้พวกเขาได้เข้ามาเป็นสมาชิก ได้รับรู้และมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการต่าง ๆ มีการรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาที่เด็กพบในชุมชน รวมทั้งมีการฝึกทักษะการเป็นผู้นำและการตัดสินใจผ่านกระบวนการ “ชูรอ” (การปรึกษาหารือ) เพื่อเตรียมความพร้อมสู่การเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพและเป็นกำลังสำคัญของชุมชน
- **การส่งเสริมการเลี้ยงดูเด็กในบรรยากาศครอบครัว:** มัสยิดและสถานศึกษาอิสลามต้องไม่ส่งเสริมให้เกิดการแยกเด็กออกจาก การเลี้ยงดูของพ่อแม่โดยไม่มีเหตุจำเป็น พร้อมทั้งมีหน้าที่ช่วยเหลือเด็กที่ถูกทอดทิ้ง และเป็นสื่อกลางในการจัดหาครอบครัว เครือญาติอุปถัมภ์เพื่อให้การเลี้ยงดูเด็กที่ขาดพ่อแม่ มีการสนับสนุนแนวทางให้เด็กเติบโตภายใต้บรรยากาศของครอบครัวให้มากที่สุด

ในคำสอนแห่งอิสลาม ซึ่งถึงแบบอย่างอันดีเลิศประการหนึ่งของท่านนบี ศ็อลลา คือ การปฏิบัติดีต่อครอบครัว ดังฮะดีษที่ว่า

الحديث: ((خَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لِأَهْلِهِ ، وَأَنَا خَيْرُكُمْ لِأَهْلِي)). صحيح الجامع: 3314

“คนที่ดีที่สุดในหมู่พวกเขาคือคนที่ดีที่สุดในครอบครัวของเขา และฉันคือคนที่ดีที่สุดในหมู่พวกท่านต่อครอบครัวของฉัน” (เศาะฮ์ อัลญามิอ์ 3314)

3. สิทธิในการพัฒนา

มัสยิดและสถานศึกษาอิสลามควรมุ่งเน้นพัฒนาศักยภาพเด็กให้ครบทุกด้าน ตอบสนองต่อความต้องการจำเป็นและพร้อมรับมือกับปัญหาของสภาพสังคมในปัจจุบัน

- **การศึกษาที่ครอบคลุม:** ต้องจัดการเรียนการสอนหรือส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งทางศาสนาและสามัญที่มีคุณภาพ ให้เด็กทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน สนับสนุนโอกาส ทรัพยากรหรือทุนการศึกษาให้เด็กได้พัฒนาศักยภาพเพื่อมาเป็นกำลังหลักของชุมชนต่อไป
- **จริยธรรมและทักษะชีวิต:** อบรมให้เด็กมีจริยธรรมที่เข้มแข็ง เพื่อให้เขามีเกราะป้องกันจากสิ่งชั่วร้ายต่าง ๆ เช่น การใช้สารเสพติด หรือการรับข้อมูลข่าวสารที่บิดเบือน รวมถึงป้องกันการถูกชักจูงไปสู่ความรุนแรงก้าวร้าว อีกทั้งควรมีการพัฒนาทักษะชีวิตที่สำคัญต่อการเติบโตอย่างเท่าทันต่อสังคมซึ่งเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เช่น พัฒนาทักษะทางสติปัญญาด้วยการให้เด็กได้คิด วิเคราะห์และแก้ปัญหา เสริมสร้างทักษะทางสังคมผ่านการเปิดพื้นที่ให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมจิตอาสาเพื่อฝึกความเห็นอกเห็นใจ และเคารพความหลากหลายในสังคมพหุวัฒนธรรม ส่งเสริมทักษะในการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นโดยใช้หลักศาสนาสร้างความยึดหยุ่นทางจิตใจและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และพัฒนาทักษะเชิงปฏิบัติโดยมอบหมายบทบาทให้เด็กได้ฝึกการทำงานร่วมกันและการตัดสินใจในโครงการของมัสยิดโดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตัวของพวกเขาเอง เป็นต้น
- **การปรับพฤติกรรมเชิงบวก:** เปลี่ยนวิธีการลงโทษด้วยการตี หันมาใช้วิธีปรับพฤติกรรมเชิงบวก เช่น การชมเชย ให้รางวัล หรือแนะนำวิธีการจัดการอารมณ์ เพราะงานวิจัยจำนวนมากชี้ว่าการลงโทษทางกายเป็นการสร้างปมในใจให้เด็ก ส่งผลระยะยาวแม้กระทั่งเมื่อโตเป็นผู้ใหญ่ และอีกทั้งยังบ่มเพาะแนวโน้มพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงเพื่อแก้ปัญหาอีกด้วย
- **สิทธิในการเล่น:** การละเล่นไม่ใช่เรื่องไร้สาระ แต่เป็นสิทธิของเด็กที่จะต้องได้รับการส่งเสริมพัฒนาการตามช่วงวัย สถานศึกษาอิสลามควรจัดสรรให้เด็กมีเวลาสำหรับเล่นกีฬา ศิลปะ หรือกิจกรรมสนุก ๆ เพื่อสร้างความมั่นใจและพัฒนาทักษะชีวิตให้แก่เด็ก ดังที่ท่านนบีมุฮัมมัด ศ็อลลา อนุญาตให้เด็ก ๆ เล่นตุ๊กตาและเข้าร่วมการละเล่นที่ไม่ขัดต่อหลักการศาสนา
- **สุขภาพจิต:** ควรมีการพัฒนาทักษะให้ผู้ใหญ่สามารถสังเกตอาการหรือข้อบ่งชี้ของเด็กได้ เช่น ซึมเศร้า วิดกกังวล หรือดูหวาดกลัว ผิดปกติ บุคคลแวดล้อมเด็กควรมีความรู้ในการสังเกตอาการเบื้องต้นเหล่านี้และรู้ว่าจะส่งต่อเด็กไปหาแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญได้อย่างไรโดยไม่เพิ่มแรงกดดันหรือความเครียดให้แก่เด็ก สถาบันทางศาสนาต้องเป็นที่พึ่งทางใจให้แก่เด็กและคนทุกวัยได้นอกจากนี้ สถาบันที่มีทรัพยากรเพียงพอควรจัดสรรให้มีผู้พิทักษ์สิทธิเด็ก ซึ่งเป็นบุคคลที่เด็กให้ความไว้วางใจและกล้าที่จะเดินเข้าไปเล่าปัญหาให้ฟัง
- **การไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง:** มัสยิดต้องจัดทำทะเบียนเด็กกลุ่มเปราะบางและผู้ด้อยโอกาส (เช่น เด็กกำพร้า เด็กยากจน เด็กพิการ) จากทะเบียนครัวเรือนสำปฐรูชเพื่อให้ดำเนินการส่งมอบความช่วยเหลือหรือบริการเฉพาะกลุ่มได้อย่างทั่วถึง นอกจากนี้ สถานศึกษาอิสลามควรมีการจัดเตรียมพื้นที่และความพร้อมในการรองรับเด็กพิการหรือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยการจัดสถานที่ให้มีความเหมาะสมและสามารถรองรับเด็กทุกกลุ่มได้ เช่น มีทางลาดสำหรับเก้าอี้วีลแชร์ สื่อการสอนอักษรเบรลล์ หรือส่งเสริมการเรียนรู้ภาษามือ

4. สิทธิในการได้รับการคุ้มครอง

มัสยิดและสถานศึกษาอิสลามทุกระดับต้องมีระบบการบริหารจัดการที่รัดกุมเพื่อป้องกันการละเมิดเด็กและพร้อมรับมือเมื่อเกิดเหตุร้าย เช่น

- **กลไกคุ้มครองเด็ก:** มัสยิดควรเข้าร่วมกับกลไกตำบลคุ้มครองเด็ก/กลไกชุมชนคุ้มครองเด็กที่กรมกิจการเด็กและเยาวชนได้จัดตั้งขึ้น เพื่อเป็นช่องทางในการแจ้งเหตุและส่งต่อกรณีเด็กที่เผชิญความรุนแรงในบ้าน สถานศึกษา หรือชุมชน
- **กฎระเบียบและมาตรการที่ป้องกัน/คุ้มครองการละเมิดโดยบุคลากรขององค์กร:** ต้องมี “นโยบายปกป้องคุ้มครองเด็ก” ที่เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และต้องแต่งตั้งคนรับผิดชอบเรื่องนี้โดยเฉพาะ เพื่อให้เด็กหรือผู้ปกครองรู้ว่าจะไปขอความช่วยเหลือจากใครได้ในกรณีที่เกิดเหตุร้าย
- **การรักษาความลับ:** ข้อมูลส่วนตัวของเด็ก ประวัติการรักษา หรือปัญหาครอบครัว ต้องถูกเก็บเป็นความลับ และเปิดเผยให้เฉพาะคนที่จำเป็นต้องรู้เพื่อให้ความช่วยเหลือเท่านั้น โดยยึดหลักผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นที่ตั้ง
- **การคัดกรองและพัฒนาบุคลากร:** ก่อนจะรับบรรจุหรือแต่งตั้งใครมาเป็นครู เจ้าหน้าที่ หรือแม้แต่อาสาสมัครที่มาช่วยงาน ต้องมีการตรวจสอบประวัติอาชญากรรมอย่างถี่ถ้วน เพื่อให้แน่ใจว่าไม่เคยมีประวัติที่เกี่ยวข้องกับการล่วงละเมิดเด็กมาก่อน อีกทั้งต้องมีการจัดอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจและทักษะที่เกี่ยวกับการปกป้องดูแลเด็กให้แก่บุคลากรอย่างสม่ำเสมอ
- **ความปลอดภัยในโลกออนไลน์:** หากมีอินเทอร์เน็ตให้ใช้ ต้องติดตั้งตัวกรองเว็บไซต์ที่ไม่เหมาะสม และมีกฎกติกาการใช้งานที่ชัดเจน รวมถึงมีมาตรการเฝ้าระวังหรือสังเกตพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ เพื่อป้องกันไม่ให้เด็กถูกล่อลวงจากคนแปลกหน้าในโลกออนไลน์ อาจพิจารณาจัดกิจกรรมเสริมทักษะรู้เท่าทันสื่อ เพื่อป้องกันภัยจากการกลั่นแกล้งออนไลน์และการได้รับข้อมูลที่น่าไปสู่แนวคิดรุนแรงสุดโต่ง โดยใช้มิติทางจริยธรรมศาสนาเป็นเกราะป้องกัน

มาตรการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเชิงบวกแทนการลงโทษทางกายในบริบทอิสลาม

การอบรมสั่งสอนเด็กในอิสลามถือเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการ “ตัมบียะฮ์” หรือการเพาะบ่มการเติบโตของเด็กให้เจริญงอกงาม ซึ่งอาศัยความเมตตาเป็นพื้นฐานสำคัญมากกว่าการบังคับควบคุมด้วยความกลัวและการทำโทษ ในมิติของการอบรมสั่งสอนด้วยการลงโทษทางกาย หรือการตี ศาสนาอิสลามวางบรรทัดฐานไว้อย่างรัดกุมและเปี่ยมด้วยความเมตตา โดยหลักการอนุญาตให้ “ตี” นั้นถูกจำกัดอยู่ในบริบทที่เฉพาะเจาะจงอย่างยิ่ง เช่น กรณีที่เด็กทะเลาะวิวาทจนบาดเจ็บ (10 ขวบ) หลังจากที่ผ่านกระบวนการตักเตือนและปลูกฝังมาอย่างต่อเนื่องยาวนานหลายปี การลงโทษด้วยการตีจึงไม่ใช่มาตรการแรกเริ่ม แต่เป็น “ทางเลือกสุดท้าย” ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อย้ำเตือนถึงความสำคัญของหน้าที่ต่ออัลลอฮ์ มิใช่เพื่อการทำร้ายร่างกายหรือการข่มขู่ให้หวาดกลัว การตีในอิสลามจึงมีสถานะเป็นเพียง “การอนุญาตที่มีเงื่อนไข” ไม่ใช่ข้อบังคับที่ต้องปฏิบัติ และห้ามกระทำโดยเด็ดขาดหากเป็นไปได้เพื่อระบายนามณ์โกรธแค้นหรือความหงุดหงิดส่วนตัวของผู้ใหญ่

ทั้งนี้ เงื่อนไขและรูปแบบของการลงโทษที่ศาสนากำหนดไว้นั้น มุ่งเน้นไปที่การสั่งสอนทางสัญลักษณ์ ไม่ใช่เป้าหมายที่การสร้าง ความเจ็บปวด การตีที่อนุญาตจึงมีข้อกำหนดที่เคร่งครัด เช่น ห้ามตีที่ใบหน้าหรือส่วนสำคัญของร่างกาย ห้ามตีจนเกิดรอยเขียวช้ำหรือเลือดออก และอุปกรณ์ที่ใช้ต้องไม่มีลักษณะรุนแรง การตีต้องกระทำด้วยความนุ่มนวลและเปี่ยมด้วยความเมตตา เพื่อให้เด็กตระหนักถึงความผิดของตนเอง และกลับตัวสู่ระเบียบวินัยที่ดีงาม หากการลงโทษนั้นส่งผลต่อการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือสร้างบาดแผลทางใจ การกระทำนั้นย่อมขัดกับหลักการพื้นฐานของอิสลามที่มุ่งเน้นความสันติและการถนอมน้ำใจ

ในบริบทสังคมปัจจุบันที่มีความเข้าใจเรื่องจิตวิทยาเด็กมากขึ้น การเลือกใช้นโยบายอื่นในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็ก เช่น การอธิบายเหตุผล การให้คำแนะนำ การเสริมแรงทางบวก หรือการชื่นชมเมื่อเด็กทำพฤติกรรมที่เหมาะสม ถือเป็นวิธีการที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของศาสนาอย่างยิ่ง และเป็นวิธีการที่ช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างยั่งยืน แนวทางดังกล่าวยังเป็นแนวทางที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูและศิษย์ หรือพ่อแม่และลูก บนพื้นฐานของความเข้าใจ ความไว้วางใจ และความเคารพซึ่งกันและกัน แนวทางนี้ยังสอดคล้องกับแบบอย่างชีวิตของท่านนบีมุฮัมมัด ศ็อลลา ลอฮู อลัยฮิ วะสัลลัม ผู้ซึ่งไม่เคยใช้ความรุนแรงหรือทุบตีผู้ใดเลยตลอดชีวิตของท่าน ท่านปฏิบัติต่อผู้คนด้วยความอ่อนโยน เมตตา และใช้การตักเตือนด้วยปัญญามากกว่าการใช้ความรุนแรง การอบรมด้วยความเมตตาและความเข้าใจ จึงสะท้อนเจตนารมณ์สำคัญของอิสลามในการเลี้ยงดูและพัฒนามนุษย์ ดังฮะดีษที่ว่า

الحديث: ((ما ضرب رسول الله صلى الله عليه وسلم خادماً له

ولا امرأة ولا ضرب بيده شيئاً)). ابن ماجه: 1984

“ท่านเราะซูลุลลอฮ์ คืออาฯ ไม่เคยตีคนรับใช้ของท่าน ไม่เคยตีสตรี และท่านไม่เคยใช้มือของท่านตบตีสิ่งใดเลย”
(อิบนุมาญะฮ์ 1984)

นอกจากคำสอนในศาสนาอิสลามแล้ว มัสยิดและสถานศึกษาอิสลามยังต้องพิจารณาบริบทกฎหมายไทยที่เกี่ยวกับการลงโทษเด็กอีกด้วย กล่าวคือ ในปัจจุบัน มีข้อกำหนดทางกฎหมายที่สำคัญเกี่ยวกับการลงโทษเด็ก ดังนี้

- **กฎหมายห้ามตีเด็ก (มีผลบังคับใช้ 25 มีนาคม 2568):** ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2568 (แก้ไขมาตรา 1567) กำหนดให้การลงโทษบุตรเพื่อว่ากล่าวสั่งสอนหรือปรับพฤติกรรม ต้องไม่เป็นการทารุณกรรม ทำร้ายร่างกายหรือจิตใจ หรือใช้วิธีการลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (เช่น การด่าทอด้วยคำ) เนื่องจากพบว่า การลงโทษด้วยความรุนแรงส่งผลเสียต่อการพัฒนาการของเด็กในระยะยาว มากกว่าจะเป็นการแก้ไขพฤติกรรมอย่างแท้จริง
- **พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 (มาตรา 26):** ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการทารุณกรรมต่อร่างกายหรือจิตใจของเด็ก ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม

การลงโทษเด็กด้วยความรุนแรงนอกจากจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตใจ ขัดขวางพัฒนาการ และสร้างพฤติกรรมเลียนแบบความรุนแรงในเด็กแล้ว ผู้กระทำผิดยังมีโทษทางอาญาตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กฯ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกิน 30,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (และอาจมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาฐานทำร้ายร่างกายเพิ่มเติมตามความรุนแรงของกรณี) นอกจากนี้ หากเป็นการกระทำทารุณกรรมใช้อำนาจปกครองโดยมิชอบ หรือละเลยทอดทิ้งอย่างร้ายแรง พ่อแม่หรือผู้ปกครองอาจถูกศาลสั่งเพิกถอนอำนาจปกครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (มาตรา 1582) เพื่อแยกเด็กไปอยู่ในความดูแลของสถานคุ้มครองสวัสดิภาพหรือผู้ปกครองรายใหม่ที่เหมาะสม เพื่อความปลอดภัยและประโยชน์สูงสุดของเด็ก

ดังนั้น การปรับใช้วิธีการที่นุ่มนวลและสร้างสรรค์จึงถือเป็นการยกระดับการดูแลเด็กในฐานะของฝากอันล้ำค่าให้เติบโตขึ้นอย่างสมบูรณ์ ทั้งร่างกายและจิตใจ เราควรทำความเข้าใจเหตุผลและทางเลือกต่าง ๆ ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็ก ดังต่อไปนี้

1. เหตุผลที่ไม่ควรใช้การลงโทษทางกาย

แม้ในอดีตอาจมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการลงโทษ แต่ผลการศึกษาวิจัยทางจิตวิทยาและประสาทวิทยาในระดับสากล ยืนยันตรงกันว่า การลงโทษทางกายส่งผลเสียมากกว่าผลดี ดังนี้

- **สร้างผลกระทบทางสมองและพัฒนาการ:** งานวิจัยระบุว่าเด็กที่ถูกทำโทษทางกายเป็นประจำจะมีระดับฮอร์โมนความเครียดสูง ซึ่งส่งผลเสียต่อการพัฒนาสมองส่วนหน้าที่ทำหน้าที่ควบคุมอารมณ์และการตัดสินใจ รวมถึงผลกระทบนี้จะตามติดตัวระยะยาว ในการดำเนินชีวิตจนเติบโตเป็นผู้ใหญ่หากยังไม่ได้การรักษาและเยียวยาที่ถูกต้อง
- **บ่มเพาะวงจรแห่งความรุนแรง:** ผลการศึกษาเชิงประจักษ์ชี้ให้เห็นว่า การลงโทษทางกายไม่ได้สอนให้เด็กเรียนรู้ว่า “อะไรคือสิ่งที่ถูก” แต่สอนให้เด็กเรียนรู้ว่า “ความรุนแรงคือเครื่องมือในการแก้ปัญหา” ทำให้เด็กมีแนวโน้มที่จะใช้ความรุนแรงกับผู้อื่นในอนาคต
- **ทำลายความรู้สึกผูกพัน:** การตีเด็กทำลายความรู้สึกปลอดภัยและความไว้วางใจที่เด็กมีต่อผู้ดูแล ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของสุขภาพจิตที่ดีในวัยผู้ใหญ่
- **เกิดการเชื่อฟังเพียงชั่วคราวแต่ในระยะยาวบ่มเพาะความรู้สึกต่อต้านภายในใจ:** งานวิจัยพบว่าเด็กที่ถูกตีอาจหยุดพฤติกรรมทันทีเพราะ “ความกลัว” ไม่ใช่เพราะ “ความเข้าใจ” ส่งผลให้เมื่อลับหลังผู้ใหญ่ เด็กมักจะมีพฤติกรรมที่รุนแรงขึ้นหรือเก็บกด

2. แนวทางการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเชิงบวก

โดยอาศัยแบบอย่างชีวิตของท่านนะปีมุฮัมมัด คือลา ซึ่งยืนยันโดยหลักจิตวิทยาเชิงบวก เราสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมเด็กได้ด้วยมาตรการดังต่อไปนี้

การเป็นแบบอย่างที่ดี (อัลกุฎวะฮ์ อัลอะชะนะฮ์)

เด็กเรียนรู้จากการ “เห็น” มากกว่าการ “ฟัง” พ่อแม่และครูต้องแสดงพฤติกรรมที่เป็นมุสลิมที่ดีให้เห็นเป็นประจักษ์ หากต้องการให้เด็กพูดจาไพเราะ ผู้ใหญ่ต้องไม่ใช้ถ้อยคำรุนแรงกับเด็ก

การสื่อสารที่ใช้ความคิดเชิงเหตุผลเป็นบทสนทนา (อัลฮิวาร)

เมื่อเด็กทำผิด แทนที่จะรีบลงโทษในทันที ควรใช้การสร้างบทสนทนาและตั้งคำถามเพื่อให้เด็กเกิดความคิดเพื่อพัฒนาไปสู่การตระหนักรู้ เช่น

- “ลูกคิดว่าสิ่งที่ทำส่งผลกระทบต่อคนอื่นอย่างไร?”
- “หากสิ่งนี้เกิดขึ้นกับลูก หนูจะรู้สึกอย่างไร?”
- “ครั้งต่อไปลูกจะแก้ไขเรื่องนี้อย่างไรได้บ้าง?”

ทั้งนี้ อัลกุรอานได้แจกแจงแนวทางการชี้แนะไปสู่ความดี โดยถือว่าการเปิดพื้นที่ให้เด็กได้อธิบายช่วยสร้างวุฒิภาวะทางปัญญา ดังอายะฮ์ที่ว่า

الْقُرْآن: ((ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ ۚ وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ)) . النحل 125

“จงเรียกร้องสู่แนวทางแห่งพระเจ้าของเจ้าด้วยวิสัยปัญญาและการตักเตือนที่ดี และจงโต้แย้งพวกเขาด้วยวิธีที่ดีที่สุด” (อันนะฮ์ล 125)

การส่งเสริมด้วยรางวัลและการชมเชย (ตัมยีบ)

อิสลามเน้นการให้ความหวังและการตอบแทนที่ดี เมื่อเด็กแสดงออกถึงพฤติกรรมที่เหมาะสม ควรให้การเสริมแรงทางบวกทันที เช่น

- การชมเชยที่ความพยายาม: “พ่อภูมิใจที่ลูกมีความพยายามในเรื่องนี้”
- การให้รางวัลที่เป็นกิจกรรม: เช่น การได้ไปเล่นสวนสาธารณะ หรือการมีเวลาทำกิจกรรมร่วมกับพ่อแม่เพิ่มขึ้น

การปลูกฝังให้ยำเกรงอัลลอฮ์และกลัวในการลงโทษของพระองค์ (ตัมอีบ) อย่างปลอดภัย

การกล่าวถึงผลของการกระทำผิดต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตที่ไม่กลายเป็นการด้อยค่าและทารุณกรรมทางจิตใจ

- สอนตามช่วงวัย: หลีกเลี่ยงการบรรยายภาพการลงโทษที่สยดสยองหรือรุนแรงเกินกว่าพัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กจะรับได้ เพื่อป้องกันการสร้างความบอบช้ำทางจิตใจ
- มุ่งเน้นที่พฤติกรรม ไม่ใช่ตัวตน: เมื่อเด็กทำผิด ให้เตือนว่า “พฤติกรรมนั้นไม่ใช่ที่โปรดปราน” แทนการตราหน้าว่า “เด็กเป็นคนเลว” เพื่อหลีกเลี่ยงการตีตรา

อัลกุรอานได้แนะนำแนวทางในการตักเตือนผู้ที่ผิดพลาดหรือหลงผิดไปด้วยการใช้คำพูดที่ดี ดังอายะฮ์ว่า

القرآن: ((فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لَّيِّنًا لَّعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَى)) طه 44

“ดังนั้นเจ้าทั้งสองจงพูดกับเขาด้วยถ้อยคำที่อ่อนน้อม บางทีเขาอาจจะระลึกได้หรือเกิดความยำเกรงขึ้น” (ฏอฮา 44)

การกำหนดขอบเขตและผลลัพธ์ทางธรรมชาติ

แทนที่จะลงโทษด้วยการตี ให้ใช้ “ผลของการกระทำ” เป็นบทเรียน เช่น

- หากเด็กเล่นของเล่นแล้วกระจัดกระจาย ผลลัพธ์คือเด็กต้องเก็บเอง มิฉะนั้นจะงดการเล่นของเล่นขึ้นนั้นในวันถัดไป
- จำกัดเวลาให้เด็กดูโทรทัศน์หรือเล่นเกม เมื่อเด็กไม่รักษาข้อตกลง

การใช้ความนิ่งและสันติวิธี

- ในกรณีที่เด็กมีอารมณ์รุนแรง ร้องไห้วุ่นวาย ผู้ใหญ่ต้องรักษาความสงบ เพื่อให้สถานการณ์บานปลาย
- การแยกตัวออกมาเงียบ ๆ เพื่อให้เด็กสงบสติอารมณ์ มีผลดีมากกว่าการตะคอกหรือการตี

ดังที่กล่าวมานั้น จัดเป็นรูปแบบของการอบรมสั่งสอนที่คำนึงถึงสภาวะทางจิตใจของเด็กและหล่อหลอมเขาอย่างอบอุ่นและเปี่ยมด้วยวิทยปัญญา นั่นก็คือ การทำความดีอย่างประณีตบรรจง ซึ่งอัลกุรอานได้สั่งใช้ ดังอายะฮ์ว่า

القرآن: ((وَأَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ)) البقرة 195

“และพวกเจ้าจงทำดีเถิด แท้จริงอัลลอฮ์ทรงรักผู้ที่ทำความดี (อัล-มุห์ซินีน)” (อัลบะเกาะเราะฮ์ 195)

3. บทบาทขององค์กรศาสนาในการสนับสนุน

มัสยิดและสถานศึกษาอิสลามควรเปลี่ยนบทบาทจากการเป็น “ผู้ตัดสิน/ผู้ลงโทษ” มาเป็น “ผู้แนะนำ”

- **การให้คำปรึกษา:** เปิดพื้นที่ให้คำปรึกษาแก่พ่อแม่หรือผู้ปกครองที่ประสบปัญหาในการเลี้ยงดูเด็ก ดูแลสอดส่องและสอบถาม สัมภาษณ์เพื่อช่วยพวกเขาค้นหาทางออกของปัญหาที่เกี่ยวกับการเลี้ยงดูลูกหลาน
- **หลักสูตรวินัยเชิงบวก:** บูรณาการแนวคิดอิสลามเรื่องเมตตาธรรม (เราะห์มะฮ์) เข้าไปในบทเรียน และฝึกฝนครูให้มีทักษะ การบริหารจัดการชั้นเรียนโดยไม่ใช้ความรุนแรง

คำสอนของท่านนะบีมุฮัมมัด คือเล่า บทหนึ่งได้กล่าวถึงความสำคัญของการฝึกฝนแนวทางการไม่ใช้ความรุนแรง ดังฮะดีษที่ว่า

الحديث: ((لَيْسَ الشَّدِيدُ بِالصُّرْعَةِ، إِنَّمَا الشَّدِيدُ الَّذِي يَمْلِكُ نَفْسَهُ عِنْدَ الْغَضَبِ)). صحيح البخاري: 6114

“ผู้ที่เข้มแข็งนั้นมีไม่ใช่ผู้ที่เก่งกาจในการล้มคู่ต่อสู้ แต่ผู้ที่เข้มแข็งที่แท้จริงคือผู้ที่สามารถควบคุมตนเองได้ในยามโกรธ” (เศาะฮ์อัลบุคอรี 6114)

สาระสำคัญ: การสร้างมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามแนวทางอิสลามไม่ได้เกิดจากการใช้ไม้เรียว แต่เกิดจากการใช้ความรัก ความเข้าใจ ความเมตตา และการวางขอบเขตที่ชัดเจน หากเราคุ้มครองเด็กจากความรุนแรงในวันนี้ เรากำลังสร้างผู้ใหญ่ที่เปี่ยมด้วยความเมตตาให้กับสังคมในวันหน้า

“ตักเตือนด้วยวิทญ์ปัญญา ลงโทษด้วยความยุติธรรม และนำทางด้วยความเมตตา”

บทที่ 2

แนวทางการส่งเสริมสิทธิเด็ก ในบริบทของมัสยิดและ สถานศึกษาอิสลาม

ตามหลักการศาสนาอิสลาม มัสยิดถือเป็นศูนย์กลางของการเคารพภักดีต่อพระผู้เป็นเจ้า ซึ่งรวมถึงการปฏิบัติหน้าที่ตามความรับผิดชอบที่เป็นอะมานะฮ์ต่อชุมชนและสังคม เจือปนใจแรกของการอุทิศตนทำงานเพื่อทำนุบำรุงมัสยิดในหนทางของอิสลาม คือ การมีศรัทธาอย่างมั่นคงและนอบน้อมต่อคำสั่งของอัลลอฮ์ ดังอายะฮ์ที่ว่า

الْقُرْآن: ﴿إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللَّهِ مِنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ
وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا اللَّهَ ۖ فَعَسَىٰ أُولَٰئِكَ أَنْ يَكُونُوا مِنَ الْمُهْتَدِينَ﴾ السُّورَةُ التَّوْبَةِ 18

“แท้จริงที่จะบูรณะมัสยิดของอัลลอฮ์นั้นคือผู้ที่ศรัทธาต่ออัลลอฮ์และวันสุดท้าย และดำรงไว้ซึ่งการละหมาดและชำระซะกาต และเขามิได้ยำเกรงผู้ใดนอกจากอัลลอฮ์เท่านั้น ดังนั้นหวังว่าชนเหล่านี้จะได้อยู่ในหมู่ผู้ที่ได้รับการชี้นำ” (อัตเตาบะฮ์ 18)

ในบริบทสังคมไทย มัสยิดและสถานศึกษาอิสลามที่อยู่ภายใต้การบริหารของมัสยิด เช่น ศูนย์อบรมศาสนาอิสลามประจำมัสยิดหรือดาติกา มีสถานะเป็นศูนย์กลางของชุมชนและเป็นนิติบุคคลที่ต้องดำเนินงานภายใต้กรอบของกฎหมายซึ่งมอบอำนาจให้ผู้นำศาสนาเป็นผู้บริหารจัดการกิจการต่าง ๆ เพื่อให้เด็กได้รับการคุ้มครองสิทธิอย่างมีประสิทธิภาพ สถาบันเหล่านี้จำเป็นต้องบูรณาการหน้าที่ตามกฎหมายเข้ากับเจตนารมณ์ของศาสนาที่รับรองสิทธิของเด็ก ตลอดจนปรับใช้หลักการและกลไกการคุ้มครองเด็กในการดำเนินงานต่าง ๆ ของสถาบันอย่างเป็นระบบ

พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 เป็นหัวใจสำคัญที่กำหนดโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของผู้นำศาสนาอิสลามในประเทศไทย อีกทั้งยังเป็นกลไกทางกฎหมายที่มอบอำนาจให้คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด (กอม.) อันประกอบด้วย อิหม่าม คอเต็บ บิหลั่น และกรรมการ อีก 6-12 ท่าน เป็นผู้แทนโดยชอบธรรมในการบริหารจัดการมัสยิด อำนาจหน้าที่ในการออกระเบียบข้อบังคับภายใน และการส่งเสริมการศึกษาตามที่กฎหมายระบุไว้ จึงถือเป็นพันธกิจโดยตรงที่คณะกรรมการฯ ต้องนำมาใช้ในการวางระบบการทำงาน เพื่อส่งเสริมสิทธิและปกป้องเด็กจากความเสี่ยง อันตรายหรือความรุนแรงใด ๆ โดยการเปลี่ยนอำนาจตามกฎหมายให้กลายเป็นการปฏิบัติที่จับต้องได้ ทั้งในมิติของการจัดสรรทรัพยากรและการกำกับดูแลกิจการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

การขับเคลื่อนงานคุ้มครองสิทธิเด็กให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในทางปฏิบัติ จึงถือเป็นโอกาสสำคัญที่สถาบันทางศาสนาจะได้ยกระดับบทบาทของตนสู่การเป็นองค์กรที่มีธรรมาภิบาลและเป็นแบบอย่างแก่สังคม โดยสามารถเริ่มต้นจากการเสริมสร้างศักยภาพผ่าน “บันไดขั้นที่ 1” คือการทำความเข้าใจบริบทกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องอย่างถ่องแท้ และนำไปสู่ “บันไดขั้นที่ 2” ในการจัดวางโครงสร้างคณะทำงานที่มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ชัดเจน การดำเนินการเช่นนี้ไม่เพียงแต่จะช่วยลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นโดยไม่ตั้งใจ แต่ยังเป็นการสร้างระบบการทำงานที่โปร่งใสและน่าเชื่อถือ ช่วยให้สถาบันสามารถแปลงหลักการ “อะมานะฮ์” ให้กลายเป็นแนวทางปฏิบัติที่สร้างความอุ่นใจให้กับทุกครอบครัวในชุมชน

หัวใจสำคัญของการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม คือการสร้าง “วัฒนธรรมแห่งความปลอดภัย” ที่ให้ความสำคัญกับสวัสดิภาพของเด็กเป็นลำดับแรก โดยสถาบันสามารถบูรณาการความร่วมมือใน “บันไดขั้นที่ 3” คือด้านการบริหารจัดการทรัพยากรและองค์ความรู้ ควบคู่ไปกับ “บันไดขั้นที่ 4” ในการกำหนดเป้าหมายเชิงกลยุทธ์และการติดตามผลที่รอบด้าน เพื่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเติบโตของเยาวชนทั้งในโลกกายภาพและโลกดิจิทัล จนนำไปสู่ความสำเร็จสูงสุดใน “บันไดขั้นที่ 5” คือการเชื่อมโยงความร่วมมือที่เข้มแข็งระหว่างบ้าน โรงเรียน และมัสยิด (บ-ร-ม) อันจะส่งผลให้ศาสนสถานมิได้เป็นเพียงศูนย์กลางแห่งศรัทธา แต่ยังเป็นพื้นที่ปลอดภัยที่ธำรงไว้ซึ่งสวัสดิภาพและศักดิ์ศรีของเด็กทุกคนอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ แนวทางการปฏิบัติทั้ง 5 ก้าว มีรายละเอียดที่สถาบันสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ดังนี้

สรุปภาพรวม “บันได 5 ขั้นสู่ความยั่งยืน” ของการทำงานส่งเสริมสิทธิและการคุ้มครองเด็ก

1. ขั้นที่ 1: **รู้จักกฎระเบียบ** – สร้างฐานรากความเข้าใจ
2. ขั้นที่ 2: **จัดโครงสร้าง** – แต่งตั้งคณะทำงานและส่วนงานชัดเจน
3. ขั้นที่ 3: **บริหารทรัพยากร** - จัดงบประมาณ คน พื้นที่ และความรู้
4. ขั้นที่ 4: **วางแผนกลยุทธ์** – ลงมือทำตามเป้าหมายและติดตามผล
5. ขั้นที่ 5: **เชื่อมโยง บ-ร-ม** - สร้างเครือข่ายความร่วมมือที่เหนียวแน่น

บันไดขั้นแรก ศึกษากฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาริบท่างกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ทั้งในด้านการบริหารจัดการสถาบันศาสนาและด้านสิทธิและการคุ้มครองเด็ก มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการบริหารงานองค์กร

เพราะเหตุใดผู้บริหารองค์กรศาสนาอิสลาม จึงต้องเข้าใจกฎหมายและระเบียบทางราชการ?

การเข้าใจกฎหมายปกครองและระเบียบปฏิบัติเฉพาะจะช่วยให้ผู้นำศาสนาและผู้บริหารสถาบันทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและโปร่งใส

- **การกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่:** เพื่อป้องกันปัญหาการใช้อำนาจเกินขอบเขตที่กฎหมายรองรับ การศึกษาความชัดเจนของอำนาจหน้าที่ตาม พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม หรือ พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน จะช่วยให้ผู้บริหารทราบว่าสิ่งใดทำได้หรือทำไม่ได้ในนามสถาบัน (เช่น ปัญหาการจัดแต่งงานเด็กที่ไม่เป็นไปตามระเบียบของคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย (กอท.))
- **การสร้างความปลอดภัยและตรวจสอบได้:** เมื่อทราบระเบียบด้านการเงินและการบริหารงานบุคคล จะช่วยลดความเสี่ยงในการทุจริตหรือการบริหารงานผิดพลาดโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของสัปบุรุษ ผู้บริจาค และชุมชน
- **การคุ้มครองสถานะทางกฎหมายขององค์กร:** การปฏิบัติตามระเบียบช่วยให้สถาบันรักษาสถานะทางกฎหมาย มีสิทธิในการทำนิติกรรม รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐ และคุ้มครองผู้บริหารจากการถูกฟ้องร้องดำเนินคดีในทางแพ่งและอาญาหากปฏิบัติงานตามหน้าที่อย่างถูกต้อง

การเข้าใจสิทธิเด็กและการคุ้มครองเด็ก ไม่ใช่เพียงเรื่องการเข้าใจกฎหมาย ที่ให้คุณให้โทษได้ แต่เป็นการรักษาไว้ซึ่งจริยธรรมและหน้าที่ทางศาสนา

- **การเปลี่ยนหลักจริยธรรมให้เป็นรูปธรรม:** ในเมื่อศาสนาอิสลามถือว่าเด็กคือ “อะมานะฮ์” การศึกษาแนวทางการปกป้องคุ้มครองเด็กช่วยให้ผู้บริหารสามารถเปลี่ยนอุดมคติทางศรัทธาให้กลายเป็น “กรอบการปฏิบัติ” ที่เป็นรูปธรรม สามารถนำมาใช้ในการทำงานได้จริง เช่น การมีระบบคัดกรองบุคลากรหรือการจัดการพื้นที่ในสถาบันให้ปลอดภัยและเป็นมิตรสำหรับเด็ก
- **การป้องกันความเสี่ยงและลดความสูญเสีย:** การทราบกฎหมายคุ้มครองเด็กและระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ช่วยให้สถาบันสามารถระบุ “จุดเสี่ยง” (เช่น การลงโทษที่รุนแรง การรังแก หรือการใช้อำนาจกับเด็ก) และป้องกันเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นซึ่งช่วยปกป้องเด็กจากความรุนแรงและปกป้องสถาบันจากความเสี่ยงชื่อเสียงด้วย
- **การปฏิบัติตามมาตรฐานสากลและกฎหมายไทย:** ปัจจุบันกฎหมายประเทศไทย (เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (PDPA)) มีความเข้มงวดสูง การเพิกเฉยต่อระเบียบเหล่านี้อาจนำไปสู่ความรับผิดชอบทางอาญาที่ร้ายแรงต่อตัวผู้บริหารและสถาบัน
- **การสร้างพื้นที่ปลอดภัยเพื่อการสืบทอดความศรัทธาสู่คนรุ่นต่อไป:** สถาบันศาสนาที่เข้าใจสิทธิเด็กจะสามารถสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการเติบโตทางจิตวิญญาณอย่างแท้จริง ทำให้เด็กและเยาวชนมีความผูกพันและรู้สึกปลอดภัย ซึ่งส่งผลต่อการสืบทอดคุณค่าทางศาสนาและสถาบันศาสนาในระยะยาว

กรอบทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและการคุ้มครองเด็ก

ในประเทศไทย กรอบทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและการปกป้องคุ้มครองเด็กมีหลายฉบับที่ทำงานร่วมกันเพื่อรับรองสวัสดิภาพและสิทธิพื้นฐาน โดยมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 เป็นกฎหมายสูงสุดที่ให้การรับรองสิทธิ ทั้งนี้ ภายใต้โครงสร้างนี้มีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- กฎหมายหลักที่เน้นการคุ้มครองโดยตรงคือ พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และ พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550
- สำหรับด้านการส่งเสริมพัฒนาการและการศึกษา มีกฎหมายสำคัญอย่าง พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, พ.ร.บ. ส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560, พ.ร.บ. การพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2562 และ พ.ร.บ. สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550
- นอกจากนี้ยังมีกฎหมายที่มุ่งเน้นการป้องกันการแสวงหาประโยชน์และความรุนแรงเฉพาะทาง ได้แก่ พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551, พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 และ พ.ร.บ. ป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น พ.ศ. 2559
- ในมิติด้านสถานะบุคคลและกระบวนการยุติธรรม มี พ.ร.บ. ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553, พ.ร.บ. การรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522, พ.ร.บ. ความร่วมมือระหว่างประเทศในทางแพ่งเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิควบคุมดูแลเด็ก พ.ศ. 2555
- ตลอดจนกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการฐานข้อมูลและสิทธิความเป็นพลเมือง เช่น พ.ร.บ. สัญชาติ พ.ศ. 2508, พ.ร.บ. ทะเบียนราษฎร และ พ.ร.บ. คนเข้าเมือง พ.ศ. 2552

ทั้งนี้ การที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child - CRC) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 กำหนดให้รัฐต้องให้การคุ้มครองเด็กจากการใช้ความรุนแรง การทารุณกรรม และการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ โดยยึดหลักการสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ สิทธิในการอยู่รอด สิทธิในการได้รับการพัฒนา สิทธิในการได้รับความคุ้มครอง และสิทธิในการมีส่วนร่วม กฎหมายไทยจึงมุ่งเน้นการรับรองว่า “ผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก” จะต้องเป็นสิ่งที่ถูกคำนึงถึงเป็นลำดับแรกในทุกการกระทำของหน่วยงานรัฐและเอกชน

พระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการดำเนินงานด้านการคุ้มครองและพัฒนาเด็ก คือ **พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560** โดยกฎหมายฉบับแรกกำหนดกลไกในการคุ้มครองสวัสดิภาพและมาตรการป้องกันการละเมิดสิทธิเด็กในระดับนโยบายจนถึงระดับปฏิบัติ กฎหมายฉบับนี้ระบุหน้าที่ของผู้ปกครองและสถานประกอบการ

ในการดูแลเด็กอย่างเหมาะสม พร้อมทั้งจัดตั้ง “คณะกรรมการคุ้มครองเด็ก” ในระดับชาติและระดับจังหวัด เพื่อกำกับดูแลและกำหนดมาตรฐานการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพ ขณะที่

พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560

มุ่งส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนอย่างรอบด้าน ผ่านกลไกการกำหนดนโยบายและความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสมและปลอดภัย นอกจากนี้ ยังมีกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ที่เน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและการฟื้นฟูเยาวชนแทนการลงโทษแบบอาญาปกติ เพื่อให้สอดคล้องกับจิตวิทยาและพัฒนาการของเด็ก และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ซึ่งกำหนดมาตรการช่วยเหลือและคุ้มครองผู้ที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในครอบครัว รวมถึงเด็กที่อาจตกอยู่ในสถานการณ์เสี่ยง เพื่อให้ได้รับการคุ้มครอง ดูแล และฟื้นฟูอย่างเหมาะสมตามกระบวนการทางกฎหมาย

ในมิติของการป้องกันภัยคุกคามสมัยใหม่ ประเทศไทยได้ขยายขอบเขตการคุ้มครองไปยังโลกดิจิทัลและภัยทางสังคมที่ซับซ้อนขึ้น ผ่าน**พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา** ที่เพิ่มโทษความผิดเกี่ยวกับสื่อลามกอนาจารเด็ก และ**พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์** รวมถึง**พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA)** ที่ให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับการจัดเก็บและเผยแพร่ข้อมูลของเด็กที่เป็นผู้เยาว์ นอกจากนี้ ยังมีหน่วยงานเฉพาะทางภายใต้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) ที่ทำหน้าที่เป็นกลไกหลักในการบังคับใช้กฎหมายและประสานงานกับเครือข่ายภาคประชาสังคม เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อความปลอดภัยของเด็กอย่างครอบคลุมทุกมิติ

ในส่วนของภาคการศึกษา **ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548** ถือเป็นระเบียบสำคัญที่วางบรรทัดฐานใหม่โดย “ยกเลิกการลงโทษด้วยวิธีรุนแรงหรือการเยียนตี” และกำหนดให้การลงโทษต้องเป็นไปเพื่อการอบรมสั่งสอนโดยจำกัดเพียง 4 วิธี ได้แก่ การว่ากล่าวตักเตือน, การทำทัณฑ์บน, การตัดคะแนนความประพฤติ และการทำกิจกรรมเพื่อให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการยังได้จัดทำ**มาตรฐานโรงเรียนคุ้มครองเด็ก** ซึ่งกำหนดตัวชี้วัดความปลอดภัยจากสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและบุคคล รวมถึงการวางระบบและกลไกการเฝ้าระวัง การดูแล การช่วยเหลือและการคุ้มครองเด็ก อีกทั้งเน้นการประสานความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่เด็กและพัฒนาเด็กตามพัฒนานานการ 5 ด้าน ได้แก่ ร่างกาย จิตใจ สังคม สติปัญญาและครอบครัว

ด้านการปฏิบัติงานเชิงรุก กรมกิจการเด็กและเยาวชน (ดย.) ภายใต้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้จัดทำ**แผนปฏิบัติการด้านการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ พ.ศ. 2566-2570** ซึ่งเน้นยุทธศาสตร์สำคัญ ได้แก่ การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ครอบครัวและพัฒนาความสามารถของครอบครัวในการส่งเสริมและคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็ก การเสริมพลังแก่เด็ก ครอบครัว และชุมชนในการมีส่วนร่วมในระบบคุ้มครองเด็ก การพัฒนาและเตรียมความพร้อมระบบคุ้มครองเด็กที่เน้นกลไกเชิงรุก ทั้งด้านการป้องกันและการช่วยเหลือ โดยที่ยังมีกลไกตอบสนองต่อสถานการณ์และภัยคุกคาม ทั้งนี้ ได้ให้ความสำคัญกับสร้างความเข้มแข็งให้แก่กลไกการคุ้มครองเด็กระดับตำบล/ชุมชน และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของเครือข่ายภาคประชาสังคม รวมถึงสถาบันทางศาสนาในบริบทพื้นที่ เช่น มีการอบรมอาสาสมัครคุ้มครองเด็กในระดับพื้นที่ เพื่อเป็นหูเป็นตาและทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการประสานความช่วยเหลือเมื่อเกิดเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์

นอกจากนี้ ศูนย์ประสานงานขับเคลื่อนการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ ภายใต้กรมกิจการเด็กและเยาวชน ได้จัดทำ**แนวปฏิบัติสำหรับพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อปกป้องคุ้มครองเด็กจากภัยออนไลน์** เพื่อให้ความรู้และแนวทางในการทำงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ร่วมกับสหวิชาชีพอื่น ๆ เมื่อเกิดกรณีภัยออนไลน์ต่อเด็ก รวมถึงได้เสนอแนะแนวทางการทำงานร่วมกับพ่อแม่ ผู้ปกครอง โรงเรียน และชุมชน เพื่อให้เกิดการเฝ้าระวัง ป้องกันและแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็วในลักษณะของการบูรณาการกันอีกด้วย แนวปฏิบัติฉบับนี้ได้รวบรวมข้อมูลรูปแบบภัยออนไลน์ที่คุกคามเด็กในปัจจุบัน เช่น การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ การล่อลวงทางเพศ และการกรรโชกทรัพย์ พร้อมกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ภายใต้ พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ตั้งแต่การรับแจ้งเหตุ การประเมินความเร่งด่วน และการประสานงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพเพื่อเข้าช่วยเหลืออย่างทันท่วงที โดยเน้นย้ำความสำคัญของการรวบรวมพยานหลักฐานดิจิทัลเพื่อดำเนินคดีตามกฎหมายอาญาและความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ นอกจากนี้ยังครอบคลุมถึงการสร้างเครือข่ายเฝ้าระวังในครอบครัวและโรงเรียนผ่านการส่งเสริมทักษะรู้เท่าทันสื่อและความฉลาดทางดิจิทัล (DQ) ตลอดจนการใช้หลักจิตวิทยาเบื้องต้นเพื่อเยียวยาบาดแผลทางใจและภาวะเครียดหลังเหตุการณ์สะเทือนขวัญ (PTSD) ของเด็กที่เป็นเหยื่อ เพื่อให้กระบวนการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กมีความสมบูรณ์ทั้งในมิติการป้องกัน การตอบสนอง และการฟื้นฟูสวัสดิภาพเยาวชนในยุคดิจิทัลอย่างยั่งยืน

ส่วนในด้านที่เกี่ยวกับการแต่งงานในเด็ก ประเทศไทยเคยกำหนดอายุขั้นต่ำของการสมรสไว้ที่ 17 ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่ปัจจุบัน ได้มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญผ่าน**พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์** ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. 2568 ที่ผ่านมา โดยได้มีการปรับแก้ มาตรา 1448 ที่กำหนดให้การสมรสจะทำได้ต่อเมื่อบุคคลทั้งสองฝ่ายมีอายุ 18 ปี บริบูรณ์ขึ้นไป เพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดรูปแบบการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ การสมรสก่อนเกณฑ์นี้จะทำได้ต่อเมื่อมีเหตุอันสมควรและต้องได้รับอนุญาตจากศาลเท่านั้น ซึ่งถือเป็นการยกระดับการคุ้มครองเยาวชนจากการสมรสก่อนวัยอันควรอย่างเป็นรูปธรรม

สำหรับบริบทของสังคมมุสลิม **พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540** กำหนดให้คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดมีอำนาจหน้าที่กว้างขวางครอบคลุมทั้งด้านศาสนาและสังคม เช่น มาตรา 35 (2) ให้อำนาจในการวางระเบียบปฏิบัติภายในของมัสยิด เพื่อให้การดำเนินงานของมัสยิดเป็นไปด้วยความเรียบร้อย เมื่อมัสยิดจัดตั้งศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด (ศอม.)

ซึ่งย่อมมีเด็กอยู่ในการดูแล การปกป้องดูแลเด็กที่มาเรียนศาสนาถือเป็นส่วนหนึ่งของกิจการมัสยิด อิหม่ามและคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดจึงมีอำนาจโดยตรงในการกำหนดระเบียบหรือมาตรการความปลอดภัยเพื่อสวัสดิภาพของเด็ก ยิ่งไปกว่านั้น ในระดับชุมชนตามมาตรา 37 อิหม่ามมีหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม และสั่งสอนและเผยแผ่หลักธรรมคำสอนแห่งศาสนาอิสลาม ในเมื่อการปกป้องสิทธิเด็กและดูแลพวกเขาให้ปลอดภัยจากอันตรายและความรุนแรงถือเป็นหน้าที่ทางศาสนา อิหม่ามจึงใช้อำนาจนี้ในการดำเนินการปกป้องดูแลเด็กที่เป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวสืบไป

ในปี พ.ศ. 2561 ได้มีกฏอย่างสำคัญในการแก้ไขปัญหาการแต่งงานในเด็ก โดยมีการออก**ระเบียบคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ว่าด้วยการสมรส (นิกาห์) บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 17 ปี พ.ศ. 2561** เพื่อควบคุมการสมรสของเด็กอายุต่ำกว่า 17 ปี ให้เป็นไปตามหลักศาสนาอิสลามและกฎหมายบ้านเมือง โดยกำหนดให้ต้องได้รับอนุญาตจากศาลหรือดาโต๊ะยุติธรรมหรือมีหนังสือแสดงความยินยอมจากผู้ปกครอง พร้อมทั้งได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการพิจารณาสิทธิประโยชน์ตามบัญญัติอิสลาม ที่ถูกแต่งตั้งขึ้นเพื่อพิจารณา โดยคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็กและความพร้อมในมิติต่าง ๆ เพื่อป้องกันไม่ให้เด็กถูกบังคับให้สมรสหรือเสียโอกาสทางการศึกษา

นอกจากมิติด้านกฎหมายแพ่งแล้ว ยังต้องพิจารณาควบคู่กับ**ประมวลกฎหมายอาญา** เกี่ยวกับความผิดทางเพศ ซึ่งระบุชัดเจนว่าการกระทำชำเราเด็กอายุไม่เกิน 15 ปี แม้เด็กจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม และแม้จะมีการอ้างว่าเป็นการแต่งงานตามประเพณีหรือศาสนา แต่หากไม่ถูกต้องตามระเบียบที่กฎหมายรับรอง ก็ยังถือเป็นความผิดทางอาญาที่ยอมความไม่ได้ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันการนำความเชื่อหรือประเพณีมาเป็นข้ออ้างในการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็ก และมุ่งเน้นการรักษาความมั่นคงในชีวิตและร่างกายของเด็กเยาวชนเป็นสำคัญ

บันไดขั้นที่ 2 จัดโครงสร้างองค์กรให้พร้อม

มัสยิดและสถานศึกษาอิสลามควรจัดโครงสร้างองค์กรให้พร้อมรองรับหน้าที่และการดำเนินงานด้านสิทธิและการคุ้มครองเด็ก โดยมีการกำหนดและแต่งตั้งคณะบุคคลที่รับผิดชอบโดยตรงกับงานพื้นฐานที่มีความจำเป็นสำหรับองค์กรหรือสถาบันทุกประเภทที่ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็ก คือ**การปกป้องดูแลเด็ก** ทั้งนี้ การจัดโครงสร้างองค์กรให้พร้อมรองรับงานด้านการปกป้องดูแลเด็กจำเป็นต้องเปลี่ยนจากการใช้อำนาจแบบรวมศูนย์หรือการพึ่งพาตัวบุคคล ไปสู่การบริหารงานเชิงระบบที่เน้น**การคานอำนาจและการแบ่งหน้าที่ที่ชัดเจน** เพื่อลดความเสี่ยงจากการใช้อำนาจโดยมิชอบและสร้างความมั่นใจให้กับผู้ปกครองว่าลูกหลานของตนจะปลอดภัยและได้รับการดูแลที่ดี

ดังนั้น การจัดโครงสร้างองค์กรเพื่อรองรับการดำเนินงานด้านการปกป้องดูแลเด็กจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นทั้งสำหรับมัสยิดและสถานศึกษาอิสลาม เช่น โรงเรียนตาดีกา โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สถาบันศึกษาปอเนาะหรือสถาบันฮาฟิซ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานศึกษาที่มีเด็กพักค้างอยู่ประจำ ซึ่งมักพบความเสี่ยงเกี่ยวกับการดูแลเด็กในหลายประเด็น อย่างไรก็ตาม การจัดแบ่งผู้รับผิดชอบด้านการปกป้องดูแลเด็กในสถาบันจะกล่าวอย่างละเอียดเป็นการเฉพาะในบทต่อไป

สำหรับมัสยิด ในฐานะที่มีสืบบุรุษซึ่งประกอบไปด้วยคนหลายวัยที่อยู่ภายใต้การดูแลด้วย นอกจากการปกป้องดูแลเด็กแล้ว การทำงานส่งเสริมสิทธิเด็ก การพัฒนาสมรรถนะของเยาวชน การทำงานเชิงป้องกันไม่ให้เกิดเผชิญกับความรุนแรงในทุกรูปแบบ และการสร้างความเข้มแข็งแก่ครอบครัว นับว่าเป็นภารกิจที่ขาดไม่ได้ ดังนั้น ในคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด ควร**กำหนดผู้รับผิดชอบงานด้านกิจการเด็ก เยาวชนและครอบครัว** ให้มีบทบาทตรงในการส่งเสริมสิทธิเด็ก พัฒนาการมีส่วนร่วมของเยาวชน พร้อมทั้งสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันครอบครัว หากเป็นมัสยิดที่มีครัวเรือนและจำนวนสืบบุรุษที่อยู่ในความดูแลจำนวนมากและมีความพร้อมด้านทรัพยากร ควรจัดตั้งเป็นอนุกรรมการด้านการส่งเสริมกิจการเด็ก เยาวชนและครอบครัว โดยมีมอบหมายให้ “กรรมการมัสยิดฝ่ายการศึกษาหรือฝ่ายสังคมสงเคราะห์” ท่านใดท่านหนึ่ง เป็นประธานอนุกรรมการโดยตำแหน่ง เพื่อเชื่อมโยงนโยบายจากคณะกรรมการมัสยิดชุดใหญ่ลงสู่การปฏิบัติ ส่วนที่ปรึกษาโครงการ อาจประกอบด้วย อิหม่าม ผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน หรือนักวิชาการ เพื่อให้คำแนะนำด้านเนื้อหาที่ถูกต้องตามหลักศาสนาและวิชาการ

งานหลักที่อนุกรรมการด้านการส่งเสริมกิจการเด็ก เยาวชนและครอบครัว ควรรับผิดชอบ ได้แก่

1. งานด้านการพัฒนาศักยภาพและพลังเยาวชน

- **โครงการในความรับผิดชอบ:** การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของเยาวชนผ่านกิจกรรมที่เยาวชนออกแบบเอง การอบรมสร้างภาวะผู้นำ การจัดหาเวทีหรือโอกาสและพื้นที่ที่ปลอดภัยให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นต่อนโยบาย แผนงานหรือกิจกรรมที่มีผลต่อตัวเด็ก
- **หน้าที่:** เป็นพี่เลี้ยงให้กลุ่มเยาวชนมีสื่อยิตได้คิดออกแบบ ดำเนินการและประเมินผลโครงการเอง เปิดพื้นที่ให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกิจกรรมมีสื่อยิต โดยรับฟังความคิดเห็นของเด็กอย่างแท้จริง

2. งานด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้สถาบันครอบครัว

- **โครงการในความรับผิดชอบ:** การอบรมก่อนแต่งงาน การอบรมทักษะการเลี้ยงดู/ทักษะพ่อแม่ และโครงการสนับสนุนสุขภาพกาย-ใจของพ่อแม่เด็ก
- **หน้าที่:** วางหลักสูตร เจริญวิทยากร และจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ผู้วางแผนการสมรส คู่สมรสใหม่ และพ่อแม่ของเด็ก ๆ ในชุมชน

3. งานด้านสวัสดิภาพ สวัสดิการและชุมชนสัมพันธ์

- **โครงการในความรับผิดชอบ:** โครงการผู้นำศาสนาเยี่ยมเยียนครอบครัวสับปูรุษ การดูแลเด็กขาดผู้อุปการะ การทำงานเชิงป้องกันเพื่อไม่ให้เด็กต้องเผชิญกับความรุนแรงทุกรูปแบบ และการสงเคราะห์ครอบครัวยากจน โดยเชื่อมโยงและจัดสรรทรัพยากรจากกองทุนชะกาดมีสียิต หรือกองทุนสวัสดิการชุมชน
- **หน้าที่:** ปฏิบัติงานเชิงรุกผ่านการเข้าถึงบ้านสับปูรุษเพื่อประเมินสวัสดิภาพและความเป็นอยู่ของเด็กและเยาวชนอย่างใกล้ชิด ทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการตรวจพบสัญญาณความเสี่ยงของความรุนแรงหรือการถูกล่วงละเมิด พร้อมดำเนินการช่วยเหลือเบื้องต้น บริหารจัดการทรัพยากรชุมชนโดยประสานงานและดึงศักยภาพของกลไกทุนทางสังคมที่มีอยู่ เช่น การระดมทุนชะกาดเพื่อช่วยเหลือเยาวชนครอบครัวที่วิกฤต หรือการเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ/อาสาสมัครในชุมชนมาร่วมเป็นเครือข่ายดูแลเด็ก รวมถึงรายงานเหตุหรือประสานงานส่งต่อในกรณีที่พบการละเมิดเด็กและสามารถส่งต่อให้เด็กเข้าสู่ระบบการคุ้มครองอย่างทันท่วงที โดยบูรณาการการทำงานร่วมกับกลไกคุ้มครองเด็กระดับชุมชน/ตำบลและเครือข่ายสหวิชาชีพ เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยให้แก่เด็กทั้งในและนอกครัวเรือนอย่างยั่งยืน

4. งานด้านเครือข่ายและข้อมูลวิจัย

- **โครงการในความรับผิดชอบ:** การสำรวจข้อมูลชุมชนด้านการเลี้ยงดูเด็ก การวิเคราะห์ความเสี่ยงและความไม่ปลอดภัย และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก
- **หน้าที่:** จัดทำฐานข้อมูลของเด็กในชุมชนหรือให้ความร่วมมือด้านข้อมูลกับกลไกตำบลคุ้มครองเด็ก วิเคราะห์จุดเสี่ยงในพื้นที่และประสานงานกับ พมจ. หรือ รพ.สต./สถานพยาบาลชั้นปฐมภูมิในพื้นที่ได้

ประเด็นสำคัญในขั้นตอนนี้ ได้แก่

- **ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน:** คณะอนุกรรมการฯ ควรประกอบด้วยคนทำงานที่หลากหลาย เช่น ครูผู้สอนในโรงเรียนตาดีกา (ตัวแทนฝ่ายโรงเรียน) อาสาสมัครสาธารณสุขในชุมชน (ตัวแทนฝ่ายบ้าน) และกรรมการมัสยิด (ตัวแทนฝ่ายมัสยิด)
- **ความชัดเจนของเป้าหมาย:** อนุกรรมการฯ ต้องมี “ปฏิทินกิจกรรมรายปี” ที่ชัดเจน เช่น ฝ่ายครอบครัวต้องจัดอบรมอย่างน้อย ปีละ 2 ครั้ง หรือฝ่ายสวัสดิการต้องเยี่ยมเยียนครอบครัวให้ครบ 100% ภายใน 1 ปี
- **การเชื่อมโยงทรัพยากร:** โครงสร้างนี้จะช่วยให้บันไดขั้นที่ 3 (การจัดหางบประมาณ) ทำได้ง่ายขึ้น เพราะมีการระบุแผนงานที่ชัดเจนเพื่อขอรับการสนับสนุนจากกองทุนมัสยิด หรือกองทุนหลักประกันสุขภาพท้องถิ่น (กปท.)
- **ช่องทางการสื่อสาร:** กำหนดให้มีการประชุมประสานงานระหว่างอนุกรรมการทุกเดือน เพื่อรายงานความคืบหน้าและแบ่งปันข้อมูลเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือเร่งด่วน

การจัดโครงสร้างแบบแยกฝ่ายชัดเจนเช่นนี้ จะช่วยลดภาระของอิหม่ามหรือกรรมการมัสยิดท่านเดียว และยังเป็นการสร้าง “อาสาสมัครรุ่นใหม่” ให้เข้ามามีส่วนร่วมในงานมัสยิดผ่านอนุกรรมการด้านต่าง ๆ ทำให้งานด้านเด็กและเยาวชนมีความยั่งยืนมากกว่าการทำเป็นครั้งคราว

บันไดขั้นที่ 3 จัดหาและบริหารจัดการทรัพยากรที่จำเป็น

บันไดที่ 3 นี้เปรียบเสมือนการเติมเชื้อเพลิงให้แก่โครงสร้างที่ได้จัดวางไว้ในบันไดที่ 2 เพื่อให้ฟันเฟืองด้านการส่งเสริมสิทธิและคุ้มครองเด็กสามารถขับเคลื่อนไปได้อย่างมีพลังและยั่งยืน การบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยเปลี่ยน “นโยบาย” ให้กลายเป็น “การลงมือทำจริง” ที่ส่งผลต่อเด็กและครอบครัวในชุมชน โดยมีรายละเอียดการดำเนินการที่สำคัญดังนี้

1. การบริหารงบประมาณเพื่อความยั่งยืน

เพื่อให้โครงการต่าง ๆ ดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง มัสยิดและสถานศึกษาอิสลามควรมีการวางแผนงบประมาณที่ชัดเจนและมีที่มาหลากหลาย

- **การจัดสรรงบประมาณภายใน:** กำหนดสัดส่วนงบประมาณจากกองทุนมัสยิดหรือสถาบันศาสนาเป็นการเฉพาะสำหรับงานเด็กและเยาวชน (เช่น ร้อยละ 5-10 ของรายได้)
- **การระดมทุนและบริจาค:** สื่อสารวัตถุประสงค์ของโครงการส่งเสริมคุณภาพชีวิตและคุ้มครองเด็กให้สับปฐขทราบ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมผ่านการบริจาคที่เป็นกุศลทาน เช่น เศษตะเกียงหรืออะเก้อฟ เพื่อการพัฒนาเยาวชน
- **การเชื่อมโยงแหล่งงบประมาณภาครัฐ:** ระบุแหล่งงบประมาณที่ทางราชการจัดสรร เช่น ผ่านองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) กรุงเทพมหานคร (กทม.) ฯลฯ และขอรับการสนับสนุนงบประมาณสำหรับโครงการพัฒนาสุขภาวะและสวัสดิภาพเด็ก

2. การบริหารกำลังคนและศักยภาพบุคลากร

หัวใจของงานคุ้มครองเด็กคือ “คน” มัสยิดและสถานศึกษาอิสลามจึงควรบริหารบุคลากรให้เหมาะสมกับการกิจ

- **การจับคู่ทักษะ:** มอบหมายอาสาสมัครที่มีทักษะเฉพาะทางเข้ามาช่วยงาน เช่น มอบหมายให้นักศึกษาที่จบด้านสังคมศาสตร์หรือครุศาสตร์เป็นผู้ดำเนินกิจกรรม หรือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิที่เกษียณอายุราชการมาเป็นที่ปรึกษา
- **การพัฒนาความรู้ต่อเนื่อง:** จัดสรรงบประมาณและเวลาสำหรับการอบรมเพิ่มพูนทักษะด้านสิทธิเด็ก กฎหมายที่เกี่ยวข้อง และการปฐมพยาบาลทางจิตใจเบื้องต้นให้กับคณะทำงานและอาสาสมัครอย่างสม่ำเสมอ

3. การจัดการพื้นที่และสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย

พื้นที่ของมัสยิดและสถานศึกษาอิสลามต้องได้รับการปรับปรุงให้เอื้อต่อสวัสดิภาพเด็ก เช่น

- **พื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็ก:** จัดสรรพื้นที่ภายในมัสยิดให้มีมุมเรียนรู้ หรือพื้นที่ทำกิจกรรมที่เด็กสามารถเข้ามาใช้ได้อย่างปลอดภัยและเป็นมิตรสำหรับเด็ก
- **การประเมินความปลอดภัยทางกายภาพ:** ตรวจสอบจุดเสี่ยงในอาคาร เช่น แสงสว่างในมุมอับ กล้องวงจรปิดในพื้นที่ส่วนกลาง การแยกห้องน้ำหรือพื้นที่ส่วนตัวที่เป็นสัดส่วน รวมถึงพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ เช่น ทางลาดชันหรือบันได
- **พื้นที่ดิจิทัลที่ปลอดภัย:** จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์หรือช่องทางสื่อสารออนไลน์ที่ได้รับการกำกับดูแล เพื่อป้องกันภัยคุกคามทางไซเบอร์และการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กโดยมิชอบ

4. การบริหารจัดการองค์ความรู้และเครื่องมือทำงาน

เพื่อให้การทำงานเป็นมาตรฐานเดียวกัน มัสยิดและสถานศึกษาอิสลามควรจัดหาเครื่องมือสนับสนุน ดังนี้

- **ฐานข้อมูลชุมชน:** จัดระบบการจัดเก็บข้อมูลเด็กและเยาวชนในชุมชนอย่างเป็นระบบและเป็นความลับ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ความเสี่ยงและติดตามผลโครงการ
- **คู่มือปฏิบัติงานฉบับย่อ:** จัดทำสื่อการเรียนรู้หรือขั้นตอนการทำงานที่เข้าใจง่ายสำหรับอาสาสมัคร เพื่อให้ทราบว่เมื่อเกิดเหตุต้องประสานงานกับใครและดำเนินการอย่างไร รวมถึงแนวทางปฏิบัติที่ปลอดภัยในการทำงานหรือกิจกรรมกับเด็ก

ข้อควรจำสำหรับการบริหารทรัพยากร

- **สร้างความต่อเนื่อง:** งานประมาณต้องไม่ขึ้นอยู่กับการบริหารครั้งคราว แต่ควรถูกจัดสรรเป็นแผนงานประจำปี
- **เพิ่มพลังคนทำงาน:** เน้นการสร้างแรงจูงใจและเพิ่มพูนความรู้ให้อาสาสมัคร เพื่อให้เขารู้สึกว่าการทำงานกับเด็กคือการรับใช้ศาสนาที่ยิ่งใหญ่
- **เปลี่ยนพื้นที่ให้เป็นมิตร:** พื้นที่ทางศาสนาต้องเป็นที่ที่เด็กเดินเข้ามาแล้วรู้สึกปลอดภัยและได้รับความเคารพในตัวตน
- **ทำงานด้วยข้อมูล:** ใช้ข้อมูลความรู้เป็นฐานในการตัดสินใจ มากกว่าการใช้ความรู้สึกหรือธรรมเนียมปฏิบัติเพียงอย่างเดียว

อย่างไรก็ตาม **พึงระลึกเสมอว่า**

- ทรัพยากรที่สำคัญที่สุด คือ ความรู้ความเข้าใจของคนทำงาน ทั้งคณะกรรมการฯ บุคลากรและอาสาสมัครมัสยิด
- เน้นการสร้าง ความเข้าใจที่สมดุลระหว่างหลักศรัทธาและหน้าที่ทางพลเมือง เพื่อให้ผู้ใหญ่สามารถทำหน้าที่เป็น “ผู้คุ้มครองเด็ก” ได้อย่างมั่นใจและเป็นมืออาชีพ
- เราสามารถแปรต้นทุน “การมีความตั้งใจที่ดี” (นียะฮ์) ให้พัฒนาไปสู่ “การปฏิบัติที่ถูกต้อง” ได้ด้วยการพัฒนาความรู้ การทำให้คนทำงานในองค์กรได้รับความรู้ความเข้าใจที่ครบถ้วนจึงเป็นหัวใจของการพัฒนาทรัพยากรบุคคล
- เริ่มต้นด้วยปลูกจิตสำนึกใหม่ อีหม่ามควรนำเสนอคุณูปการที่เน้นย้ำแนวคิดเรื่อง “อะมานะฮ์” (ภาระหน้าที่อันศักดิ์สิทธิ์) ในมิติของการดูแลเด็กเยาวชน การเป็นแบบอย่างที่ดี (อุสวะฮ์ ฮะซนะฮ์) และการสืบทอดคุณค่าศาสนาผ่านความรักและความเมตตาแทนการบังคับข่มขู่ เพื่อให้บุคลากรเห็นว่าการคุ้มครองเด็กคือ “ส่วนหนึ่งของการทำอิบาดะฮ์” ไม่ใช่ภาระงานที่เพิ่มขึ้น
- หลังจากนั้น ควรมีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิเด็กและกรอบกฎหมาย การสังเกตสัญญาณเตือน และประเมินความเสี่ยง รวมถึงขั้นตอนการปฏิบัติงานและการแจ้งเหตุ/การส่งต่อ อย่างสม่ำเสมอ

บันไดขั้นที่ 4 บริหารเชิงกลยุทธ์

หากบันไดขั้นที่ 2 คือการสร้าง “ร่าง” และบันไดขั้นที่ 3 คือการเติม “พลัง” บันไดขั้นที่ 4 นี้คือการกำหนด “ทิศทาง” เพื่อให้มั่นใจว่าการดำเนินงานด้านสิทธิและการคุ้มครองเด็กของมัสยิดและสถานศึกษาอิสลามจะไม่เป็นเพียงกิจกรรมที่จัดขึ้นเป็นครั้งคราว แต่เป็นภารกิจที่มีเป้าหมายชัดเจน วัดผลได้ และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

1. การกำหนดเป้าหมายเชิงกลยุทธ์

สถาบันควรตั้งเป้าหมายที่สะท้อนถึงความต้องการที่เปลี่ยนแปลงที่ต้องการให้เกิดขึ้นจริงในชุมชน โดยแบ่งเป็น 3 ระยะ

- **ระยะสั้น:** เช่น บุคลากรทุกคนต้องผ่านการอบรมพื้นฐาน และมีการติดตั้งระบบรับเรื่องร้องเรียนที่เข้าถึงง่ายภายใน 3 เดือน
- **ระยะกลาง:** เช่น อัตราการเข้าถึงการอบรมทักษะพ่อแม่ของครอบครัวในชุมชนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 80 ภายใน 1 ปี
- **ระยะยาว:** เช่น การสร้างวัฒนธรรม “พื้นที่ปลอดภัย” ที่เด็กและเยาวชนรู้สึกไว้วางใจในการมีส่วนร่วมกิจกรรมของมัสยิดอย่างเต็มที่โดยปราศจากความกลัว

2. การจัดทำแผนปฏิบัติการรายโครงการ

วางแผนงานของฝ่ายต่าง ๆ ให้ตอบสนองต่อสิทธิเด็กในแต่ละด้าน คิดเป็นโครงการ แล้วนำโครงการที่วางแผนไว้มาบรรจุลงในแผนงานประจำปี โดยระบุรายละเอียด “ใคร-ทำอะไร-ที่ไหน-เมื่อไหร่” ให้ชัดเจน ยกตัวอย่างเช่น

โครงการ	วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย	ผู้รับผิดชอบ
อบรมก่อนแต่งงาน / พ่อแม่มือใหม่	เตรียมความพร้อมชีวิตคู่ / เสริมความรู้สิทธิเด็กและหน้าที่พ่อแม่บุลลิมทักษะการเลี้ยงดู	ผู้วางแผนสมรส / คู่สมรสใหม่ / พ่อแม่เด็ก	ฝ่ายสถาบันครอบครัว
ผู้นำศาสนาเยี่ยมบ้าน	เสริมพลังใจและเฝ้าระวังความเสี่ยงเด็ก	ครอบครัวสลับปุรุช	ฝ่ายสวัสดิการฯ
อนุกรรมการเยาวชนมัสยิด	ให้เยาวชนออกแบบกิจกรรมที่ตนเองสนใจ	เยาวชนในพื้นที่	ฝ่ายพัฒนาศักยภาพเยาวชน
วิเคราะห์จุดเสี่ยงชุมชน	ระบุพื้นที่ไม่ปลอดภัยและหาทางป้องกัน	ตัวแทน บ-ร-ม	ฝ่ายเครือข่ายและข้อมูล

3. การกำกับติดตามและการประเมินผล

เพื่อให้แผนงานไม่หยุดอยู่แค่ในกระดาษ มัสยิดและสถานศึกษาอิสลามต้องมีระบบ “ตรวจสอบ” ที่มีประสิทธิภาพ

- **การรายงานผลเป็นระยะ:** ผู้รับผิดชอบรายงานความคืบหน้าต่อคณะกรรมการมัสยิดทุกเดือน เพื่อรับทราบปัญหาและปรับเปลี่ยนแผนงานให้ทันท่วงที
- **การประเมินความพึงพอใจและผลกระทบ:** หลังจบโครงการ ต้องมีการสอบถามความเห็นจาก “เด็กและผู้ปกครอง” โดยตรง เพื่อดูว่าพวกเขาได้รับประโยชน์จริงหรือไม่ มากกว่าการนับเพียงจำนวนผู้เข้าร่วม
- **กระบวนการตรวจสอบที่เป็นอิสระ:** เปิดโอกาสให้ที่ปรึกษาจากภายนอก (เช่น ผู้เชี่ยวชาญหรือตัวแทนจากองค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้อง) เข้ามาช่วยประเมินความโปร่งใสและมาตรฐานความปลอดภัยเป็นรายปี

4. การจัดการความเสี่ยงและความผิดพลาด

ในขั้นที่ 4 นี้ ต้องกำหนดแนวทางเมื่อ “เกิดเหตุไม่พึงประสงค์” ไว้ด้วย

- **การไม่เพิกเฉยต่อความความรุนแรง:** ประกาศเจตนารมณ์ที่ชัดเจนว่าสถาบันจะไม่เพิกเฉยต่อการละเมิดสิทธิเด็กทุกรูปแบบ
- **ระบบแก้ไขที่ยุติผู้เสียหายเป็นศูนย์กลาง:** หากมีการร้องเรียน คณะกรรมการต้องดำเนินการตรวจสอบอย่างเป็นธรรม ปกป้องความลับ และให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนอย่างเร่งด่วน โดยไม่มุ่งเน้นเพียงการปกป้องชื่อเสียงของสถาบัน

ข้อควรจำ

- เปลี่ยนจาก “กิจกรรม” เป็น “การมุ่งผลลัพธ์”: การทำงานต้องมีตัวชี้วัดที่ชัดเจน (KPIs) เพื่อให้เห็นความก้าวหน้า
- ความโปร่งใสคือหัวใจ: การกำกับติดตามช่วยลดโอกาสการใช้อำนาจโดยมิชอบ และเพิ่มความเชื่อมั่นให้กับสังคม
- เสียงของเด็กคือกระจกเงา: การประเมินผลที่ดีที่สุดคือการถามเด็กว่าเขาารู้สึกปลอดภัยและมีความสุขกับการมีส่วนร่วมเหล่านั้นจริงหรือไม่/อย่างไร ควรมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็กอย่างสร้างสรรค์ ไม่ใช่เพียงการวัดผลความพึงพอใจแบบผิวเผินหรือทำพอเป็นพิธี

- **พัฒนาจากความผิดพลาด:** ผลการประเมินที่ไม่เป็นไปตามเป้าหมายไม่ใช่ความล้มเหลว แต่เป็นข้อมูลสำคัญในการปรับปรุงแผนงานในปีถัดไป

การวิเคราะห์ความเสี่ยงด้านการปกป้องดูแลเด็ก

การปกป้องดูแลเด็กภายในสถาบันจำเป็นต้องใช้แนวทางที่เป็นระบบในการระบุและบรรเทาอันตรายก่อนที่ความเสียหายจะเกิดขึ้น ในส่วนนี้จะเสนอแนวทางปฏิบัติในการประเมินความเสี่ยง ตัวอย่างความเสี่ยงและสัญญาณเตือนของการล่วงละเมิดในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

1. แนวทางปฏิบัติในการประเมินความเสี่ยง

กระบวนการประเมินความเสี่ยงที่เข้มแข็งเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยในมัสยิดและสถานศึกษาอิสลาม ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญดังนี้

- **ระบุอันตรายที่อาจเกิดขึ้น:** ตรวจสอบทั้งพื้นที่ทางกายภาพ (เช่น ห้องเรียน ห้องน้ำ ห้องพัก สนาม หรือสระเบียร์) และกิจกรรมต่าง ๆ (เช่น กิจกรรมสัจจ การทัศนศึกษา การจัดค่ายอบรมค้างคืนนอกสถานที่) เพื่อระบุจุดที่อาจเกิดอันตราย ตลอดจนประเมินความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากคนด้วย
- **ระบุกลุ่มเสี่ยง:** ประเมินปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคลากร อาสาสมัคร หรือคนอื่นที่มาเยี่ยมเด็ก และแม้กระทั่งกับตัวเด็กเอง โดยระบุกลุ่มที่เปราะบางเป็นพิเศษ เช่น เด็กพิการ เด็กที่มีภาวะเรียนรู้ช้า หรือเด็กจากครอบครัวที่ยากจน
- **ประเมินมาตรการป้องกัน:** ทบทวนว่านโยบายที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน เช่น ประมวลความปลอดภัยบุคลากรหรือขั้นตอนการรับสมัครบุคลากร สามารถจัดการความเสี่ยงที่ระบุไว้หรือไม่ ควรต้องมีการปรับปรุงมาตรการป้องกันเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปแล้วหรือยัง
- **การบันทึกและทบทวน:** ต้องมีการบันทึกสิ่งที่พบลงในสมุดทะเบียนความเสี่ยง และควรมีการปรับปรุงการประเมินอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง หรือหลังจากเกิดเหตุการณ์สำคัญ
- **การป้องกันเชิงสถานการณ์:** มุ่งเน้นการทำให้ทุกกิจกรรมสามารถสังเกตเห็นและเข้าไปแทรกแซงได้ เพื่อให้มั่นใจว่าผู้ใหญ่จะไม่อยู่กับเด็กตามลำพังในลักษณะที่ตรวจสอบไม่ได้

2. ตัวอย่างความเสี่ยงในบริบทของมัสยิดและสถานศึกษาอิสลาม

ความเสี่ยงในบริบททางศาสนา มักเชื่อมโยงกับโครงสร้างการจัดการหรือทัศนคติทางวัฒนธรรมเฉพาะด้าน

- **วัฒนธรรมอำนาจนิยมและความเหลื่อมล้ำทางอำนาจ:** วัฒนธรรมที่มองว่าผู้นำศาสนาอยู่เหนือการตรวจสอบอาจนำไปสู่การปกปิดความลับ ทำให้เด็กไม่กล้าพูด หรือทำให้การสอบสวนข้อกล่าวหาขาดความเที่ยงธรรม
- **การเข้าถึงพื้นที่โดยไม่มีกฎเกณฑ์และการตรวจสอบ:** การปล่อยให้อาสาสมัครที่ไม่ได้ผ่านการคัดกรองหรือบุคคลทั่วไปเข้าถึงพื้นที่ของเด็ก (เช่น ในช่วงเวลาละหมาดหรือกิจกรรมชุมชน) เพิ่มความเสี่ยงต่อการล่วงละเมิด หรือการถ่ายรูปเด็กแล้วนำไปเผยแพร่
- **วิธีการลงโทษแบบดั้งเดิม:** การใช้ความรุนแรงทางร่างกายหรือการประจานให้อับอายเพื่อสร้างวินัย ยังคงเป็นปัจจัยเสี่ยงที่สำคัญในบางพื้นที่
- **การพักค้างคืน:** การกักขังดูแลที่ไม่เพียงพอในช่วงกิจกรรมค้างคืน การจัดค่ายช่วงปิดเทอม หรือในหอพักของโรงเรียนประจำทำให้เกิดสถานการณ์ที่มีความเสี่ยงสูงอันเป็นผลมาจากการดูแลที่ไม่ทั่วถึง หรือการมอบอำนาจให้รุ่นพี่ที่ไม่มีวุฒิภาวะเพียงพอดูแลรุ่นน้องในหอพัก
- **ความเสี่ยงด้านโครงสร้าง:** อันตรายทางกายภาพ เช่น แหล่งน้ำที่ไม่มีสิ่งป้องกันโดยรอบ (เสี่ยงต่อการพลัดตกหรือจมน้ำ) แสงสว่างไม่เพียงพอในโถงทางเดิน หรือระบบไฟฟ้าชำรุดในอาคารเก่า

3. การสังเกตสัญญาณเตือนการล่วงละเมิดและความรุนแรง

บุคลากรและผู้นำต้องได้รับการอบรมให้สังเกต “สัญญาณเตือน” ในมิติต่าง ๆ ดังนี้

การล่วงละเมิดทางร่างกายและการปล่อยปละละเลย

- **สัญญาณของการถูกทำร้าย:** รอยบาดเจ็บที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ หรืออธิบายไม่ได้ (รอยฟกช้ำ รอยไหม้ รอยกัด) เด็กมีอาการสะดุ้งเมื่อถูกสัมผัสหรือสวมเสื้อแขนยาวในสภาพอากาศร้อนเพื่อปกปิดบาดแผล
- **สัญญาณของการถูกทอดทิ้ง:** เด็กหวาดกลัวตลอดเวลา สุขอนามัยส่วนบุคคลแย่ สวมใส่เสื้อผ้าไม่เหมาะสมกับสภาพอากาศ หรือขาดเรียนบ่อยครั้งโดยไม่มีสาเหตุ

การล่วงละเมิดทางอารมณ์หรือจิตใจ

- **พฤติกรรมบ่งชี้:** ความผิดปกติทางการพูดที่เกิดขึ้นกะทันหัน การดูถูกตนเอง (เช่น “หนูมันโง่/ไร้ค่า”) พฤติกรรมย่ำคิดย้ำทำ หรือมีอาการที่รุนแรงผิดปกติ เช่น เฉื่อยชาเกินไปหรือก้าวร้าวรุนแรง การเก็บตัว ไม่ชอบเข้าสังคม
- **พัฒนาการล่าช้า:** การไม่สามารถบรรลุศักยภาพในการเรียนรู้เนื่องจากขาดความเชื่อมั่นในตนเอง

การล่วงละเมิดทางเพศ

- **พฤติกรรมผิดปกติ:** การแสดงความรู้หรือพฤติกรรมทางเพศที่ไม่สมกับวัย การเบื่ออาหารกะทันหัน หรือมีพฤติกรรมถอยกลับไปเป็นเด็กเล็ก เช่น การดูดนิ้ว
- **ตัวบ่งชี้ทางกายภาพ:** มีเลือดติดที่กางเกงชั้นใน มีเลือดออกผิดปกติจากอวัยวะส่วนตัว หรือกลั้นปัสสาวะ/อุจจาระไม่ได้ในเวลากลางวัน

อันตรายในโลกออนไลน์และดิจิทัล

- **การล่อลวง:** ผู้แสวงหาประโยชน์สร้างความสัมพันธ์กับเด็กผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์หรือแพลตฟอร์มเกมเพื่อครอบงำจิตใจ
- **การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์:** การใช้โซเชียลมีเดียเพื่อข่มขู่ ทำให้ได้รับความอับอาย หรือทำให้เด็กถูกแยกออกจากกลุ่มเพื่อน
- **เนื้อหาที่ไม่เหมาะสม:** การเข้าถึงสื่อลามกหรือเนื้อหาที่รุนแรงซึ่งอาจนำไปสู่พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

ตัวอย่างของโครงการที่มีศักยภาพดำเนินการเพื่อส่งเสริมสิทธิเด็ก

มัสยิดและสถานศึกษาอิสลามจำเป็นต้องแสดงบทบาทเชิงรุกในการสร้าง “ระบบนิเวศแห่งความปลอดภัย” ที่ครอบคลุมทั้งมิติทางกายภาพและสังคม โดยมุ่งเน้นการเปลี่ยนผ่านจากการดูแลด้วยความเมตตาแบบไม่เป็นระบบ ไปสู่การมีกลไกการปกป้องคุ้มครองเด็กที่ยั่งยืนและตรวจสอบได้ โครงการต่อไปนี้ถูกออกแบบมาเพื่อปิดช่องว่างทางนโยบายและเสริมสร้างขีดความสามารถของบุคลากร พ่อแม่ และชุมชนได้แก่

- **การประเมินความปลอดภัยภายใน:** วิเคราะห์ความเสี่ยงด้านกายภาพและพฤติกรรมภายในสถาบันเพื่อกำจัดการอันตรายและสร้างมาตรฐานความปลอดภัย
- **หลักสูตรสร้างรากฐานครอบครัว:** จัดอบรมก่อนแต่งงานที่บรรจุเนื้อหา “อะมานะฮ์ในการปกป้องเด็ก” เพื่อเตรียมความพร้อมว่าที่พ่อแม่เรื่องสิทธิและกฎหมายคุ้มครองเด็ก

- **โรงเรียนพ่อแม่เชิงบวก:** พัฒนาทักษะการเลี้ยงดูเด็กโดยเน้นการสื่อสารด้วยความเมตตาและวินัยเชิงบวก แทนการใช้ความรุนแรงหรือการลงโทษทางกาย
- **ศูนย์ประสานงานสุขภาพเด็ก:** สนับสนุนครอบครัวในการดูแลสุขภาพกายและสุขภาพจิต โดยเชื่อมโยงสถาบันศาสนากับหน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่
- **ฐานข้อมูลเด็กและชุมชน:** สำรวจข้อมูลสถานะการเลี้ยงดูเพื่อระบุกลุ่มเด็กเปราะบาง เด็กพิการ หรือเด็กที่เสี่ยงต่อการถูกละเลย เพื่อให้ความช่วยเหลือได้ตรงจุด
- **ศาสนสัมพันธ์เยี่ยมบ้าน:** โครงการผู้นำศาสนาพบปะครอบครัวสัปดาห์ เพื่อสร้างขวัญกำลังใจและสังเกตสวัสดิภาพความเป็นอยู่ของเด็กอย่างสม่ำเสมอ
- **สวัสดิการสังคมเพื่อเด็ก:** จัดตั้งระบบสงเคราะห์ครอบครัวยากจนและเด็กขาดผู้อุปการะ เพื่อประกันสิทธิในการอยู่รอดและป้องกันการแสวงหาประโยชน์จากเด็ก
- **เครือข่ายคุ้มครองระดับท้องถิ่น:** สร้างความร่วมมือระหว่างมัสยิด โรงเรียน และหน่วยงานรัฐ เพื่อสร้างระบบส่งต่อและแจ้งเหตุเมื่อพบความไม่ปลอดภัยต่อเด็ก
- **สภาเยาวชนจิตอาสา:** เสริมสร้างการมีส่วนร่วมโดยเปิดพื้นที่ให้เยาวชนออกแบบกิจกรรมพัฒนาชุมชนด้วยตนเอง เพื่อฝึกภาวะผู้นำและสร้างความภาคภูมิใจในตนเอง

บันไดขั้นที่ 5 เชื่อมโยง บ้าน - โรงเรียน - มัสยิด (u-r-m)

บันไดขั้นสุดท้ายนี้ถือเป็น “หัวใจของการสร้างความยั่งยืน” เพราะสวัสดิภาพของเด็กไม่ได้ขึ้นอยู่กับที่ใดที่หนึ่งเพียงลำพัง แต่คือการสร้างระบบนิเวศที่โอบอุ้มเด็กไว้ในทุกช่วงเวลาของชีวิต เมื่อ “บ้าน” (ครอบครัว) “โรงเรียน” (สถานศึกษาอิสลาม/ตาดีกา) และ “มัสยิด” (ผู้นำศาสนาและชุมชน) ทำงานสอดคล้องประสานกันเป็นหนึ่งเดียว จะเกิดเป็นเกราะคุ้มกันที่แข็งแกร่งที่สุดสำหรับเด็กและเยาวชน

1. การสร้างกลไกการสื่อสารและประสานงาน

การเชื่อมโยงต้องเริ่มจากการมีช่องทางที่เปิดกว้างและเป็นทางการระหว่าง 3 ส่วน

- **การประชุมสามฝ่าย:** จัดให้มีการประชุมร่วมกันอย่างน้อยไตรมาสละ 1 ครั้ง ระหว่างตัวแทนคณะกรรมการมัสยิด (ฝ่ายเด็กและเยาวชน) ผู้จัดการโรงเรียน/สถานศึกษาอิสลาม และตัวแทนเครือข่ายผู้ปกครอง เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลสถานการณ์เด็กในชุมชน
- **ระบบส่งต่อข้อมูลที่ปลอดภัย:** เมื่อสถานศึกษาอิสลามสังเกตเห็นพฤติกรรมผิดปกติของเด็ก หรือบ้านประสบปัญหาในครอบครัวจนส่งผลกระทบต่อตัวเด็กในทางใด ๆ มัสยิดต้องพร้อมเป็น “ศูนย์กลางประสานความช่วยเหลือ” โดยมีขั้นตอนการแจ้งเหตุและส่งต่อข้อมูลที่เป็นความลับ

2. การใช้พื้นที่มัสยิดเป็นจุดเชื่อมโยงกิจกรรม

มัสยิดต้องปรับบทบาทจากการเป็นเพียงศาสนสถานที่ใช้ปฏิบัติศาสนกิจไปสู่การเป็น “พื้นที่กลางที่มีชีวิต” โดยเชื่อมโยงบ้านและสถานศึกษาเข้าด้วยกัน

- **กิจกรรมร่วมระหว่างบ้านและโรงเรียน:** เช่น การจัดเวที “เสวนาพ่อแม่ลูก” ในมัสยิด โดยมีครูเป็นกระบวนกร และผู้นำศาสนาเป็นผู้ให้แง่คิดทางจริยธรรม เพื่อลดช่องว่างความสัมพันธ์ในครอบครัว
- **การเปิดพื้นที่มัสยิดเพื่อการเรียนรู้และกิจกรรมเยาวชน:** สนับสนุนให้โรงเรียนและกลุ่มเยาวชนได้ใช้พื้นที่มัสยิดในการทำกิจกรรมที่พวกเขาออกแบบเอง เพื่อให้เด็ก ๆ รู้สึกมีความเป็นเจ้าของและผูกพันกับมัสยิด

3. การบูรณาการ “หลักสูตรชีวิต”

ความรู้เรื่องสิทธิเด็กในอิสลามต้องถูกสอนและเผยแพร่ทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน โดยมีสยิดทำหน้าที่เน้นย้ำในเชิงคุณค่าและความสำคัญ เช่น

- **การสื่อสารผ่านคุณูปะยะและการอบรมทางศาสนา:** นำเนื้อหาด้านการเลี้ยงดูเด็กเชิงบวกและสิทธิเด็กไปสอดแทรกในการสอนศาสนา เพื่อให้คนในชุมชนมีค่านิยมและบรรทัดฐานเรื่องความปลอดภัยเด็กที่ตรงกัน
- **โครงการพี่เลี้ยงชุมชน:** เชื่อมโยงอาสาสมัครจากมัสยิดให้เข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนกิจกรรมเสริมทักษะอาชีพหรือทักษะชีวิตให้แก่เด็กเยาวชนในโรงเรียน

4. การสำรวจและเฝ้าระวังภัยร่วมกัน

การระบุพื้นที่เสี่ยงและความไม่ปลอดภัยต้องอาศัยหูตาจากทั้งสามส่วน

- **แผนที่ความปลอดภัยชุมชน:** บ้าน โรงเรียน และมัสยิด ต้องร่วมกันลงพื้นที่สำรวจจุดเสี่ยง (เช่น จุดอับสายตา แหล่งอบายมุข) แล้วช่วยกันบริหารจัดการพื้นที่นั้นให้ปลอดภัย
- **การเยี่ยมบ้านเชิงรุก:** ผู้นำศาสนาร่วมกับครูลงพื้นที่เยี่ยมบ้าน (ตามโครงการที่วางไว้ในบันไดขั้นที่ 4) เพื่อให้กำลังใจผู้ปกครอง และสังเกตสภาพความเป็นอยู่ของเด็กในบ้านอย่างสม่ำเสมอ

ข้อควรจำ:

- สวัสดิภาพเด็กคือเป้าหมายร่วมกัน: สภาพการทำงานแบบแยกส่วนให้กลายเป็นการทำงานแบบ “หุ้นส่วน”
- ความไว้วางใจคือกุญแจสำคัญ: การเชื่อมโยง บ-ร-ม จะสำเร็จได้เมื่อทุกฝ่ายให้เกียรติและรับฟังเสียงของกันและกัน โดยมีเด็กเป็นศูนย์กลาง
- พลังแห่งเครือข่าย: เมื่อชุมชนเข้มแข็ง ปักจายเสียง เช่น ภัยไซเบอร์ หรือปัญหาอำนาจนิยม จะถูกตรวจสอบและคัดกรองโดยอัตโนมัติผ่านพลังของเครือข่าย บ-ร-ม
- ความยั่งยืน: การเชื่อมโยงนี้จะกลายเป็น “เกราะป้องกัน” ที่คงอยู่แม้บุคลากรในมัสยิดหรือโรงเรียนจะเปลี่ยนรุ่นไป แต่ระบบความร่วมมือจะยังคงอยู่สืบไป

บันได 5 ขั้นสู่ความยั่งยืน: ในการส่งเสริมสิทธิและการคุ้มครองเด็ก

หัวใจสำคัญคือการเปลี่ยนหลักการศาสนา
ให้เป็นแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนเพื่อสวัสดิภาพของเยาวชน

บทที่ 3

แนวทางการปกป้องดูแลเด็ก ในบริบทมัสยิดและสถานศึกษา อิสลาม

สถาบันทางศาสนาและสถานศึกษาเชิงบูรณาการศาสนาในประเทศไทยไม่เพียงแต่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางแห่งความศรัทธาและการขัดเกลาจิตวิญญาณเท่านั้น หากแต่ยังเปรียบเสมือน “สถานที่ที่มีความจำเริญ” (บะเราะกะฮ์) ที่ครอบครัวและชุมชนมอบความไว้วางใจให้ทำหน้าที่ดูแลและบ่มเพาะเยาวชนให้เติบโตอย่างบริสุทธิ์ อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางพลวัตของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป การธำรงไว้ซึ่งความศรัทธาจำต้องดำเนินควบคู่ไปกับความรับผิดชอบต่ออันเข้มงวดในการปกป้องดูแลเด็ก เพื่อป้องกันมิให้เกิดความรุนแรง การล่วงละเมิด หรือการใช้อำนาจโดยมิชอบในทุกรูปแบบ

ในมิติของจริยธรรมอิสลาม การปกป้องดูแลเด็กถือเป็นอะมานะฮ์ที่ได้รับมอบหมายจากพระผู้เป็นเจ้า ซึ่งสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนสากลและกฎหมายคุ้มครองเด็กของประเทศไทย แต่ปัจจุบันเรายังคงพบ “ช่องว่างเชิงนโยบาย” ที่เป็นรูปธรรม โดยเฉพาะปัจจัยเสี่ยงเชิงระบบ เช่น วัฒนธรรมอำนาจนิยมที่ขาดการตรวจสอบ และความซับซ้อนของสภาพแวดล้อมทั้งในโลกกายภาพและโลกดิจิทัล ซึ่งส่งผลให้เด็กและเยาวชนตกอยู่ในสภาวะเปราะบาง

ในบทนี้จะชี้แจงแนวทางในการปกป้องดูแลเด็ก อ้างอิงจาก “คู่มือการดำเนินการตามมาตรฐานความปลอดภัยของเด็กสำหรับองค์กรศาสนาเพื่อการพัฒนา” ซึ่งเป็นกรอบการดำเนินงานที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล นำมาปรับประยุกต์ให้เข้ากับบริบททางสังคมและจริยธรรมของสถาบันศาสนาในไทย มุ่งหวังที่จะสร้างระบบการกำกับดูแลที่โปร่งใส การมีส่วนร่วมของชุมชน และการเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรให้มีความรู้เท่าทันต่อภัยคุกคามสมัยใหม่

เป้าหมายสูงสุดของการนำมาตรฐานเหล่านี้มาใช้ มิใช่เพียงเพื่อการปฏิบัติตามข้อกำหนดทางกฎหมายเท่านั้น แต่เป็นการสร้าง “วัฒนธรรมแห่งความปลอดภัย” ที่ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง และสร้างความมั่นใจว่าทุกพื้นที่ทางศาสนาจะเป็นพื้นที่ที่เด็กทุกคนได้รับการปกป้อง เคารพในศักดิ์ศรี และเติบโตได้อย่างมั่นคงทั้งทางกาย จิตใจ และจิตวิญญาณอย่างแท้จริง

มาตรฐาน 10 ประการที่เป็นแนวทางในการปกป้องดูแลเด็กให้ปลอดภัย

- ✓ **มาตรฐานที่ 1:** การทำให้ความปลอดภัยของเด็กเป็นส่วนหนึ่งของการนำองค์กร การกำกับดูแล และวัฒนธรรมองค์กร
- ✓ **มาตรฐานที่ 2:** เด็กมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อตนเอง และได้รับการรับฟังอย่างจริงจัง
- ✓ **มาตรฐานที่ 3:** ครอบครัวและชุมชนได้รับข้อมูลข่าวสารและมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
- ✓ **มาตรฐานที่ 4:** การดำรงไว้ซึ่งความเสมอภาคและคำนึงถึงความต้องการที่หลากหลายของเด็ก
- ✓ **มาตรฐานที่ 5:** บุคลากรที่ทำงานกับเด็กต้องมีความเหมาะสมและได้รับการสนับสนุนในการปฏิบัติหน้าที่
- ✓ **มาตรฐานที่ 6:** กระบวนการตอบสนองต่อข้อร้องเรียนเรื่องการล่วงละเมิดทางเพศเด็กต้องยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง
- ✓ **มาตรฐานที่ 7:** บุคลากรต้องมีความรู้ ทักษะ และความตระหนักในการคุ้มครองเด็กให้ปลอดภัย ผ่านการศึกษาและการอบรมอย่างต่อเนื่อง
- ✓ **มาตรฐานที่ 8:** สภาพแวดล้อมทั้งทางกายภาพและทางออนไลน์ต้องได้รับการจัดการเพื่อลดโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดการล่วงละเมิด
- ✓ **มาตรฐานที่ 9:** มีการทบทวนและพัฒนาการดำเนินงานตามมาตรฐานความปลอดภัยของเด็กอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง
- ✓ **มาตรฐานที่ 10:** นโยบายและระเบียบปฏิบัติขององค์กรต้องระบุแนวทางการปกป้องดูแลแก่เด็กไว้อย่างเป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจน

ตามมาตรฐานข้างต้น เราสามารถพัฒนาแนวทางการปกป้องดูแลในสถาบันทางศาสนา โดยเน้นย้ำองค์ประกอบสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. คณะกรรมการปกป้องดูแลเด็ก

ในการสร้างความยั่งยืนให้แก่การดำเนินงานด้านการปกป้องดูแลเด็กตามมาตรฐานความปลอดภัย สิ่งแรกที่ต้องคำนึงถึง คือ การจัดโครงสร้างองค์กรให้มีผู้รับผิดชอบหน้าที่เป็นการเฉพาะแยกออกมาจากผู้มีอำนาจบริหารขององค์กร โครงสร้างนี้มีได้ถูกจัดทำขึ้นเพื่อรื้อรอนอำนาจบริหารเดิม หากแต่เป็นการสร้างเกราะป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นทั้งต่อตัวเยาวชนและต่อชื่อเสียงของสถาบันศาสนาเอง ทั้งนี้ อาจแบ่งออกเป็นระดับต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้

1) ระดับนโยบาย: คณะกรรมการปกป้องดูแลเด็ก

มีสัปดาห์แต่งตั้งให้คณะกรรมการชุดหนึ่งทำหน้าที่หลักในการปกป้องดูแลเด็ก หรือหากเป็นสถานศึกษาอิสลามที่อัตรากำลังบุคลากรเพียงพออาจจัดตั้ง “คณะกรรมการปกป้องดูแลเด็ก” ขึ้นมาโดยเฉพาะ เพื่อทำหน้าที่กำหนดนโยบายและกำกับดูแลภาพรวม ไม่ให้เรื่องความปลอดภัยของเด็กถูกกลืนไปกับงานบริหารทั่วไป

การมีส่วนร่วมของผู้หญิงในคณะกรรมการชุดนี้ถือเป็นสิ่งที่ควรสนับสนุนเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากในหลายสถานการณ์ เด็กและเยาวชน (โดยเฉพาะเด็กหญิง) อาจรู้สึกสะดวกใจและปลอดภัยมากกว่าในการสื่อสารปัญหาที่ละเอียดอ่อนผ่านตัวแทนที่เป็นผู้หญิง ซึ่งเป็นการสอดคล้องกับหลักจริยธรรมอิสลามที่ให้ความสำคัญกับการปกป้องเกียรติและสวัสดิภาพของผู้หญิงและเด็กอย่างเหมาะสม

- องค์ประกอบของคณะกรรมการ: ควรประกอบด้วยตัวแทนที่หลากหลาย เช่น ผู้บริหารสถาบัน ตัวแทนครู/อาสาสมัคร ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายหรือสังคมสงเคราะห์ (ถ้ามี) และที่สำคัญคือ ตัวแทนผู้ปกครอง เพื่อสร้างการตรวจสอบจากภายนอก
- หน้าที่หลัก:
 - จัดทำและปรับปรุง “นโยบายการปกป้องดูแลเด็ก” ของสถาบันให้เป็นปัจจุบัน
 - อนุมัติงบประมาณและทรัพยากรสำหรับการฝึกอบรมบุคลากร
 - ทบทวนและตรวจสอบรายงานเหตุการณ์ความไม่ปลอดภัยในระดับนโยบาย

2. ระดับปฏิบัติการ: ผู้ประสานงานหลักด้านการคุ้มครองเด็ก

ทุกสถาบันต้องมีบุคคลที่ได้รับมอบหมายให้เป็น “เจ้าภาพ” ในการรับเรื่องและประสานงานหลักในการจัดการข้อกังวลและประสานงานกับหน่วยงานรัฐ เพื่อไม่ให้เด็กหรือผู้ร้องเรียนเกิดความสับสนว่าต้องไปหาใคร อาจเรียกบุคคลที่ทำหน้าที่นี้ว่า “เจ้าหน้าที่คุ้มครองเด็ก”

- คุณสมบัติ: ผู้ประสานงานหลักด้านการคุ้มครองเด็กต้องเป็นบุคคลที่เด็กไว้วางใจ เข้าถึงง่าย มีทักษะการรับฟังเชิงลึก และผ่านการอบรมด้านสิทธิเด็กและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
- หน้าที่หลัก:
 - เป็นจุดรับแจ้งเหตุ เมื่อมีการสงสัยหรือเกิดการล่วงละเมิด
 - ประสานงานกับหน่วยงานภายนอก เช่น กรมกิจการเด็กและเยาวชน สถานีตำรวจ หรือโรงพยาบาล
 - เก็บรักษาบันทึกข้อมูลเหตุการณ์อย่างเป็นความลับและปลอดภัย

ทั้งนี้ ข้อพึงระวัง คือ การดำเนินงานของคณะทำงานต้องตั้งอยู่บนหลักความโปร่งใสและรักษาความลับอย่างสูงสุด ข้อมูลความลับเกี่ยวกับเด็กต้องถูกจัดเก็บอย่างเป็นระบบภายใต้ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่คุ้มครองเด็ก และเข้าถึงได้เฉพาะผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงเท่านั้น คณะทำงานต้องประชุมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอเพื่อประเมิน “ความปลอดภัยเชิงพื้นที่” และทบทวนโครงการต่าง ๆ ว่ามีจุดเสี่ยงใดที่ต้องปรับปรุง

3. ระดับสนับสนุน: กลไกการรับเรื่องร้องเรียนที่เป็นอิสระ

นอกจากเจ้าหน้าที่คุ้มครองเด็กแล้ว ควรมี “ช่องทางการรับเรื่องร้องเรียนที่ไม่ต้องผ่านผู้บริหาร” ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาคือตัวผู้บริหารเอง กล่าวคือ การจัดให้มีกลไกการรับเรื่องร้องเรียนที่เป็นอิสระถือเป็นหนึ่งในมาตรการขั้นสูงสุดของการสร้างความโปร่งใสและปกป้องผลประโยชน์สูงสุดของเด็กในสถาบันศาสนา เพราะแม้ว่าผู้ประสานงานหลักด้านความปลอดภัย จะเป็นกลไกหลักตามโครงสร้างปกติ แต่ในทางปฏิบัติอาจเกิดกรณีที่ละเอียดอ่อนและซับซ้อน โดยเฉพาะเมื่อผู้ที่ถูกกล่าวหาหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ละเมิดสิทธิเด็กคือบุคคลในระดับบริหารหรือผู้มีอิทธิพลในสถาบัน ภาวะดังกล่าวอาจสร้างความลำบากใจ ความหวาดกลัวต่อการตอบโต้เอาคืน หรือความกังวลเรื่องการแทรกแซงกระบวนการสอบสวน การสร้างช่องทางร้องเรียนที่วางตัวเป็นกลางและไม่ขึ้นตรงกับสายการบังคับบัญชาปกติจึงเป็น “พื้นที่ปลอดภัย” ที่ช่วยให้มั่นใจได้ว่าเสียงของเด็กและผู้ปกครองจะได้รับการรับฟังอย่างเที่ยงธรรม โดยปราศจากการครอบงำทางอำนาจ

นอกจากตัวบุคคลแล้ว การนำเทคโนโลยีและช่องทางกายภาพมาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมก็เป็นสิ่งจำเป็น เช่น การมี “ตู้รับเรื่องร้องเรียน” ที่จัดวางในจุดที่ลับตาคนแต่เด็กเข้าถึงได้สะดวก หรือ “ช่องทางแจ้งเหตุออนไลน์” ที่มีการเข้ารหัสข้อมูลอย่างปลอดภัย สิ่งสำคัญที่เป็นหัวใจของกลไกนี้คือ “สิทธิในการเข้าถึงข้อมูล” ซึ่งต้องถูกจำกัดไว้เฉพาะคณะกรรมการตรวจสอบที่ได้รับแต่งตั้งเป็นการเฉพาะเท่านั้น โดยบุคคลในระดับบริหารที่อาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับข้อร้องเรียนจะไม่มีสิทธิเข้าถึง รับรู้ หรือทำลายหลักฐานเหล่านี้ได้ การวางระบบที่รัดกุมไม่เพียงแต่จะช่วยปกป้องเด็กเยาวชน แต่ยังเป็นการคุ้มครองผู้บริหารที่มีเจตนาบริสุทธิ์จากการถูกกล่าวหาอย่างไม่เป็นธรรมผ่านกระบวนการตรวจสอบที่เป็นกลาง

ข้อควรจำ:

- **มีการประกาศใช้อย่างเป็นทางการ:** การแต่งตั้งคณะบุคคลเหล่านี้ต้องทำเป็นคำสั่งแต่งตั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษร และประกาศให้สัปบุรุษหรือผู้ปกครองรับทราบอย่างทั่วถึง เพื่อแสดงเจตนารมณ์และให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องรับทราบว่าใครเป็นผู้รับผิดชอบในหน้าที่ได้อย่างชัดเจน
- **มีการแบ่งแยกหน้าที่:** หลีกเลี่ยงการให้บุคคลที่มีอำนาจตัดสินใจสูงสุด (เช่น อิหม่าม หรือ ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียน) เพราะอาจทำให้เด็กไม่กล้าร้องเรียนหากเกิดปัญหาที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหาร
- **มีการทบทวนบทบาท:** ควรมีการประเมินผลการดำเนินงานของคณะทำงานชุดนี้ทุกปี เพื่อดูว่ามีช่องโหว่ตรงไหนที่ต้องปรับปรุง

2. การอบรมพัฒนากักขะเพื่อการปกป้องดูแลเด็ก

การอบรมเปรียบเสมือนเครื่องมือสำคัญในการเปลี่ยนความตั้งใจที่ดีให้เป็น “ทักษะที่นำไปปฏิบัติได้จริง” เพื่อปกป้องเด็กเยาวชน การมีความรู้ที่ถูกต้องจะช่วยให้บุคลากรทำงานได้อย่างมั่นใจ ลดความเสี่ยงในการทำผิดระเบียบ และสามารถช่วยเหลือเด็กได้อย่างทันท่วงทีเมื่อเกิดเหตุ ประกอบด้วย 1) **การอบรมภาคบังคับ** ซึ่งเปรียบเสมือนการสร้างแนวป้องกันขั้นแรก เพื่อให้มั่นใจว่าทุกคนที่ก้าวเข้าสู่รั้วมัสยิดหรือสถานศึกษาอิสลามจะมีบรรทัดฐานความเข้าใจที่ตรงกัน มีจิตสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบ และตระหนักถึงขอบเขตการปฏิบัติตนที่เหมาะสมตั้งแต่ก้าวแรกของการทำงาน และ 2) **การอบรมทบทวนความรู้** ซึ่งบุคลากรต้องได้รับการปรับปรุงความรู้ด้านการคุ้มครองเด็กให้ทันสมัยอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้ประสานงานหลักด้านการปกป้องดูแลเด็กที่จำเป็นต้องได้รับการอบรมเฉพาะทางในระดับสูง เพื่อพัฒนากักขะการวินิจัยกรณีที่ยากและซับซ้อน การบริหารจัดการวิกฤต และการประสานงานเชิงรุกกับหน่วยงานวิชาชีพภายนอกอีกด้วย

1. การอบรมภาคบังคับ:

- กลุ่มเป้าหมาย: บุคลากรทุกคน ทั้งพนักงานประจำ อัตราจ้าง และอาสาสมัครที่ต้องปฏิสัมพันธ์กับเด็กเป็นประจำ
- เนื้อหาสำคัญ: ต้องผ่านการอบรมการคุ้มครองเด็กระดับพื้นฐาน ในช่วงปฐมนิเทศ “ก่อนเริ่มปฏิบัติงาน” เพื่อให้มีบรรทัดฐานความปลอดภัยที่ตรงกันตั้งแต่วันแรก

เนื้อหาหลักของการอบรม:

- พัฒนาการเด็ก: เข้าใจความต้องการและพฤติกรรมของเด็กในแต่ละช่วงวัย
- สัญญาณเตือน: ฝึกสังเกตความผิดปกติทางร่างกายและพฤติกรรมที่อาจบ่งชี้ว่าเด็กถูกล่วงละเมิดหรือทารุณกรรม
- ขั้นตอนการรายงานเหตุ: เรียนรู้วิธีการแจ้งเหตุภายในสถาบัน และการประสานงานกับหน่วยงานรัฐอย่างถูกต้องตามกฎหมาย
- การปรับพฤติกรรมเชิงบวก: ฝึกฝนวิธีการอบรมสั่งสอนโดยไม่ใช้ความรุนแรง
- ความตระหนักด้านความพิการ: เรียนรู้วิธีการดูแลและปกป้องสิทธิของเด็กที่มีความต้องการพิเศษอย่างเหมาะสม

2. การอบรมทบทวนและพัฒนาต่อเนื่อง:

- การอบรมทบทวน: บุคลากรทั่วไปต้องรับการอบรมซ้ำทุก 1-3 ปี เพื่อปรับปรุงความรู้ให้เท่าทันต่อสถานการณ์และกฎหมายใหม่ ๆ
- การอบรมเฉพาะทาง: สำหรับเจ้าหน้าที่ประสานงานหลักด้านความปลอดภัยและผู้ประสานงานหลักด้านการปกป้องดูแลเด็ก ต้องผ่านการอบรมระดับสูง และปรับปรุงความรู้เชิงลึกทุก 2 ปี
- การปรับตัวตามพลวัตสังคม: เนื้อหาต้องครอบคลุมถึงภัยคุกคามสมัยใหม่ เช่น ภัยออนไลน์ และจริยธรรมดิจิทัล

3. นโยบายการปกป้องดูแลเด็ก

นโยบายการปกป้องดูแลเด็ก คือ กรอบการทำงานที่องค์กรสร้างขึ้นเพื่อลดความเสี่ยงที่เด็กจะถูกกระทำความรุนแรงหรือล่วงละเมิด เปรียบเสมือนธรรมนูญความปลอดภัยของสถาบัน ที่ประกาศเจตนารมณ์ชัดเจนในการรักษาอะมานะฮ์ในการปกป้องดูแลเด็กเพื่อสวัสดิภาพ และความปลอดภัยของเด็กที่อยู่ภายใต้การปกป้องดูแลของสถาบันนั้น ๆ

คำประกาศนโยบายการปกป้องดูแลเด็กต้องถูกเขียนด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ครอบคลุมทั้งหลักการทางศาสนาและข้อกำหนดทางกฎหมาย ระบุชัดเจนว่าการคุ้มครองเด็กเป็นหน้าที่ของสถาบัน แสดงความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติตามและบังคับใช้ตามกรอบแนวทางที่กำหนดอย่างเคร่งครัด นโยบายฯ ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการมัสยิด/กรรมการสถานศึกษา และประกาศให้สัปบุรุษ ผู้ปกครอง และเด็ก ๆ รับทราบ อย่างทั่วถึง ระบุขอบเขตการคุ้มครองเด็กทุกคนโดยไม่เลือกปฏิบัติ และครอบคลุมทุกกิจกรรมของสถาบันทั้งในและนอกสถานที่ กำหนดช่องทางการรับเรื่องร้องเรียนที่ชัดเจน และยืนยันการรักษาความลับของผู้แจ้งเหตุอย่างสูงสุด และที่สำคัญที่สุดคือต้องสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในบริบทของมัสยิดและสถานศึกษาอิสลาม

สาระสำคัญของนโยบายการปกป้องดูแลเด็ก ประกอบด้วยองค์ประกอบ 7 ข้อ ดังต่อไปนี้

1. **การรับบุคลากรเข้าปฏิบัติหน้าที่** คือ กระบวนการคัดกรองบุคคลที่จะเข้ามาทำงานหรือทำกิจกรรมร่วมกับเด็ก เพื่อให้มั่นใจว่าองค์กรไม่ได้เปิดรับบุคคลที่มีความเสี่ยงเข้ามา ประกอบด้วย การตรวจสอบประวัติอาชญากรรม (ถ้ามีระบบรองรับ) การตรวจสอบประวัติย้อนหลังจากการอ้างอิงของที่ทำงานเดิม และการสัมภาษณ์ที่มุ่งเน้นทัศนคติที่มีต่อเด็กและความเข้าใจเรื่องความปลอดภัย เพื่อคัดกรองผู้ที่มีแนวโน้มจะเป็นอันตรายต่อเด็กออกไปตั้งแต่ต้น
2. **การให้ความรู้และการฝึกอบรม** คือ การสร้างความเข้าใจและทักษะให้กับทุกคนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สามารถป้องกันและระบุปัญหาได้ เช่น การจัดอบรมให้บุคลากรเข้าใจถึงรูปแบบการละเมิด (ทางร่างกาย จิตใจ เพศ การละเลย และภัยออนไลน์) รวมถึงการสอนให้เด็ก ๆ รู้จักสิทธิของตนเองและรู้วิธีป้องกันตัว เพื่อให้ทุกคนในองค์กรเป็นหูเป็นตาระวังอันตรายและมีทักษะในการจัดการความเสี่ยงที่มีต่อเด็กได้
3. **โครงสร้างการคุ้มครองเด็กในองค์กร** คือ การกำหนดบทบาทหน้าที่และสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ชัดเจนเพื่อการจัดการที่เป็นระบบ เช่น การแต่งตั้งผู้รับผิดชอบโดยตรงเพื่อเป็นจุดประสานงานกลางเมื่อเกิดเหตุ รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย เช่น การจัดพื้นที่ให้โปร่งใส ไม่มีจุดอับสายตา และมีการควบคุมการเข้า-ออกของบุคคลภายนอกอย่างเคร่งครัด
4. **ข้อปฏิบัติต่อเด็กในองค์กร** คือ การวางมาตรฐานทางพฤติกรรมในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่กับเด็ก และระหว่างเด็กกับเด็ก ด้วยกัน โดยกำหนดสิ่งที่ “ควรทำ” และ “ไม่ควรทำ” เช่น ห้ามการอยู่กับเด็กเพียงลำพังสองต่อสองในที่ลับตา ระบุขอบเขตการแตะต้องหรือสัมผัสร่างกายที่ทำได้และทำไม่ได้ รวมถึงแจกแจงมารยาทและขอบเขตในการสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ เพื่อป้องกันสถานการณ์ที่อาจนำไปสู่การล่วงละเมิด
5. **การสื่อสารกับภายนอก** คือ การสร้างความเข้าใจและความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายภายนอกองค์กร ได้แก่ การแจ้งให้ผู้ปกครอง และชุมชนทราบถึงนโยบายความปลอดภัยขององค์กร เพื่อให้เกิดความโปร่งใส รวมถึงการเชื่อมโยงกับกลไกคุ้มครองเด็กในตำบล/ชุมชน เพื่อประสานงานช่วยเหลือในกรณีที่ปัญหาเกิดขึ้นนอกขอบเขตการควบคุมขององค์กร
6. **การรายงานและการดำเนินการ** คือ กระบวนการจัดการเมื่อมีการสงสัยหรือเกิดเหตุการณ์ละเมิดเด็กขึ้นจริง เช่น การสร้างช่องทางการแจ้งเหตุที่เข้าถึงง่ายและปลอดภัยสำหรับเด็กและผู้แจ้งเหตุ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการที่ชัดเจนว่าจะต้องรายงานใคร ใครคือคณะกรรมการตรวจสอบภายใน แต่ละขั้นตอนใช้เวลาเท่าใด และมีการรักษาความลับอย่างสูงสุดเพื่อคุ้มครองทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
7. **ผลสืบเนื่องจากการกระทำผิดและการดำเนินการ** คือ มาตรการจัดการกับผู้กระทำผิดเพื่อสร้างบรรทัดฐานความรับผิดชอบและความยุติธรรม ได้แก่ การระบุบทลงโทษที่ชัดเจนหากมีการละเมิดนโยบาย ตั้งแต่การตักเตือน การพักงาน จนถึงการเลิกจ้าง และหากพฤติกรรมนั้นผิดกฎหมายอาญา องค์กรต้องมีหน้าที่แจ้งความดำเนินคดีและให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือทีมสหวิชาชีพอย่างเต็มที่โดยไม่มีข้อยกเว้น

4. กระบวนการคัดกรองผู้ดูแลเด็กเข้าสู่สถาบัน

กระบวนการคัดกรองคนที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับเด็กเป็นด่านแรกที่สำคัญที่สุดในการป้องกัน “ผู้ที่ไม่หวังดี” ไม่ให้เข้ามาใกล้ชิดกับเด็ก การคัดกรองที่มีมาตรฐานจะช่วยสร้างความมั่นใจให้แก่ครอบครัวว่า บุคลากรและอาสาสมัครทุกคนในสถาบันผ่านการตรวจสอบและมีทัศนคติที่เหมาะสมในการดูแลเยาวชน คณะกรรมการปกป้องดูแลเด็กประจำสถาบันอาจจะดำเนินบทบาทในการคัดกรองบุคคลที่จ้างเข้ามาเป็นบุคลากรหรือเป็นอาสาสมัครที่ไม่ได้รับค่าจ้าง เพื่อการคัดกรองที่รอบคอบรัดกุม หรืออาจจะแต่งตั้งผู้ตรวจสอบประวัติและคัดกรองบุคคลเพื่อรับผิดชอบงานด้านการตรวจสอบก่อนรับคนเข้ามาทำงานในสถาบัน

ขั้นตอนการคัดกรอง

- **แบบฟอร์มใบสมัครที่รัดกุม:** ระบุประวัติส่วนตัว ประวัติการศึกษา และประวัติการทำงานกับเด็กอย่างละเอียด
- **การตรวจสอบประวัติอาชญากรรม:** ดำเนินการตรวจสอบประวัติโดยเฉพาะคดีที่เกี่ยวข้องกับเด็กและการล่วงละเมิดในทุกรูปแบบ
- **การสัมภาษณ์เชิงทัศนคติ:** ใช้คำถามที่มุ่งเน้นการประเมินมุมมองต่อสิทธิเด็ก การจัดการอารมณ์ และวิธีปฏิบัติต่อเด็กในสถานการณ์ต่าง ๆ
- **การตรวจสอบบุคคลอ้างอิง:** ติดต่อบุคคลที่เคยทำงานร่วมกับผู้สมัครเพื่อยืนยันพฤติกรรมและความเหมาะสม
- **ระยะทดลองงาน:** กำหนดช่วงเวลาประเมินผลงานภายใต้การกำกับดูแลอย่างใกล้ชิด ก่อนบรรจุเป็นบุคลากรประจำหรืออาสาสมัครถาวร
- **การกำหนดขอบเขต:** เมื่อผ่านการคัดกรองแล้ว ควรจัดทำฐานข้อมูลบุคลากรที่ผ่านการคัดกรองแล้ว และกำหนดขอบเขตพื้นที่ที่อาสาสมัครทั่วไปเข้าถึงได้หรือไม่ได้

ทั้งนี้ การคัดกรองบุคคลที่จะเข้ามาทำงานใกล้ชิดกับเด็กในมัสยิดและสถานศึกษาอิสลาม มีเป้าหมายสำคัญเพื่อระบุบุคคลที่อาจเป็นอันตรายหรือ “ไม่เหมาะสม” ในการดูแลเด็ก ดังนั้น ต้องพิจารณาลักษณะต้องห้ามหรือปัจจัยที่บ่งชี้ความไม่เหมาะสมของผู้ที่เข้ามาทำงานเกี่ยวข้องกับเด็ก ดังต่อไปนี้

ลักษณะต้องห้ามหรือปัจจัยบ่งชี้ความไม่เหมาะสม

1. ประวัติอาชญากรรมและการกระทำผิดที่เกี่ยวข้องกับเด็ก

- **การมีชื่ออยู่ในบัญชีบุคคลต้องห้าม:** บุคคลที่ถูกระบุอย่างเป็นทางการว่าถูกสั่งห้ามไม่ให้ทำงานกับเด็กหรือกลุ่มเปราะบางถือเป็นลักษณะต้องห้ามเด็ดขาด
- **ประวัติการล่วงละเมิดหรือทำร้ายเด็ก:** เคยมีพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อเด็ก หรือเคยกระทำความผิดในฐานความผิดที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ไม่ว่าจะเป็นการทำร้ายร่างกาย การลงโทษเด็ก การใช้ความรุนแรงด้วยวาจา การล่วงละเมิดทางเพศ หรือการละเลยทอดทิ้ง
- **การถูกลงโทษทางวินัยในอดีต:** เคยได้รับคำเตือนหรือถูกลงโทษทางวินัยในงานเดิมที่เกี่ยวข้องกับการปกป้องดูแลเด็ก

2. พฤติกรรมและทัศนคติที่เป็นความเสี่ยง

แม้จะไม่มีประวัติอาชญากรรมชัดเจน แต่พฤติกรรมบางประการอาจถูกพิจารณาว่า “ไม่เหมาะสม” และเป็นสัญญาณอันตราย ได้แก่

- **พฤติกรรมที่ขัดต่อประมวลความประพฤติ:** เช่น การแสดงความใกล้ชิดกับเด็กมากเกินไป การมีเด็กโปรดหรือเด็กที่รักและแสดงความใกล้ชิดเป็นพิเศษ การพยายามหาโอกาสอยู่กับเด็กตามลำพังในที่ลับตาคน การติดต่อส่วนตัวกับเด็กทางไลน์หรือโซเชียลมีเดีย

- **ทัศนคติที่สนับสนุนความรุนแรง:** มีมุมมองว่าการลงโทษทางร่างกายเป็นเรื่องปกติ หรือมีทัศนคติที่ลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็ก
- **พฤติกรรมที่เสี่ยงต่อความเข้าใจผิด:** วางตัวในลักษณะที่วิญญูชนทั่วไปอาจตั้งข้อสงสัยถึงความเหมาะสมในการทำงานกับเด็ก รวมทั้งมีความประพฤติในทางที่จะนำมาซึ่งความเสียหายหรือบกร่องต่อหน้าตัวอย่างร้ายแรง เช่น สุ่มเสี่ยงกับการยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติด สุรา สิ่งมีเงินมา การพนัน หรือสื่ออนาจาร

3. ข้อพิรุณในกระบวนการสรรหา

ในการคัดกรอง หากพบบุคคลที่มีลักษณะดังต่อไปนี้ควรเพิ่มความระมัดระวัง

- **ประวัติการทำงานไม่ชัดเจน:** มีช่วงว่างของประวัติการทำงานที่ไม่สามารถอธิบายเหตุผลที่เหมาะสมได้
- **ขาดบุคคลอ้างอิงที่น่าเชื่อถือ:** ไม่สามารถระบุบุคคลอ้างอิงจากนายจ้างเดิมที่เคยทำงานด้วยได้ หรือบุคคลอ้างอิงให้ข้อมูลในเชิงลบเกี่ยวกับความประพฤติต่อเด็ก
- **ข้อมูลขัดแย้ง:** พบความไม่สอดคล้องของข้อมูลในการสัมภาษณ์เมื่อเทียบกับเอกสารหลักฐาน หรือพบข้อมูลเชิงลบจากการตรวจสอบผ่านสื่อสังคมออนไลน์

ข้อควรจำ คือ การคัดกรองต้องไม่ได้ดูเพียงแค่ประวัติอาชญากรรมเท่านั้น แต่ต้องพิจารณาไปถึง “ความเหมาะสมเชิงพฤติกรรม” และ “ประวัติความน่าเชื่อถือ” เพื่อให้มั่นใจว่าผู้ที่มาอยู่ใกล้ชิดกับเด็กเป็นบุคคลที่มีจริยธรรมตามหลักการอิสลามและมาตรฐานสากล

5. ประมวลความประพฤติ

ประมวลความประพฤติ หรือที่เดิมรู้จักกันในคำเรียกว่า จรรยาบรรณในการทำงาน ก็คือ ข้อตกลงร่วมกันที่กำหนดขอบเขตความประพฤติของผู้ใหญ่ในการปฏิสัมพันธ์กับเด็ก เพื่อป้องกันความเสี่ยงและรักษาเกียรติของบุคลากรเอง

สำหรับบริบทของมัสยิดและสถานศึกษาอิสลาม ประมวลความประพฤติ คือ การแปลงหลักการทางศาสนาและหน้าที่ตามกฎหมายให้เป็นมาตรฐานพฤติกรรมที่ชัดเจนสำหรับผู้ใหญ่ทุกคน โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย มีความเป็นมืออาชีพ และวางรากฐานอยู่บนจริยธรรมอิสลาม เช่น ความเมตตา และความยุติธรรม

เอกสารฉบับนี้ต้องได้รับการลงนามยอมรับโดยบุคลากรและอาสาสมัครทุกคนเพื่อเป็นพันธสัญญาในการปฏิบัติงาน

- **หลักการสำคัญ คือ ทุกคนมีหน้าที่ในการรายงานผู้รับผิดชอบเมื่อพบเห็นความเสี่ยง:** การนิ่งเฉยหรือปกปิดเมื่อพบเห็นพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อความปลอดภัยของเด็กถือเป็นการผิดประมวลความประพฤติอย่างร้ายแรง

ประมวลความประพฤติบุคลากร ต้องมีสาระสำคัญที่ครอบคลุมองค์ประกอบต่อไปนี้

1. ขอบเขตการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่และเด็ก

- **หลีกเลี่ยงการอยู่ตามลำพังแบบตัวต่อตัว:** บุคลากรต้องหลีกเลี่ยงการอยู่กับเด็กเพียงลำพังในพื้นที่ลับตาหรือหลังประตูที่ปิดมิดชิด กิจกรรมทั้งหมดต้องอยู่ในลักษณะที่ “สังเกตเห็นได้และสามารถขัดจังหวะได้” เพื่อป้องกันโอกาสการล่วงละเมิดเด็ก
- **อัตราส่วนการดูแล:** ต้องมีจำนวนบุคลากรหรืออาสาสมัครที่ผ่านการตรวจสอบในสัดส่วนที่เหมาะสมกับจำนวนเด็กตลอดเวลา
- **การสัมผัสทางกาย:** บุคลากรต้องรักษาขอบเขตในการปฏิสัมพันธ์และแสดงออกในทางที่ไม่ถูกตีความผิด โดยเฉพาะพฤติกรรมจูบ หอม หรือสัมผัสที่ส่อไปในทางเพศถือเป็นสิ่งต้องห้าม หากจำเป็นต้องสัมผัสตัวเพื่อปลอบประโลม ต้องถามความยินยอมจากเด็กก่อนเสมอ
- **ข้อกั่วงาระดับพื้นฐาน:** ห้ามพฤติกรรมที่แม้ยังไม่ถึงขั้นล่วงละเมิดแต่ก็ไม่เหมาะสม เช่น การแสดงความสนิทสนมเกินควร การมี “เด็กคนโปรด” หรือการทำให้เด็กได้รับความอับอาย

- **การรับและให้ของขวัญ:** ห้ามการให้ของขวัญหรือสิทธิพิเศษแก่เด็กคนใดคนหนึ่งเป็นการส่วนตัวเพื่อป้องกันพฤติกรรมการล่อลวง
- **การเป็นแบบอย่างที่ดี:** อีหาม่า ครู และอาสาสมัครต้องเป็นแบบอย่างที่ดี โดยดำเนินตามแบบอย่างของท่านะบีมุฮัมมัด คือลาในด้านความอ่อนโยนและความเมตตาต่อเยาวชน นอกจากนี้ ต้องไม่แสดงอาการปฏิกิริยาที่ขัดต่ออัลลาคอิสลามให้เด็กเห็น

2. การจัดการพฤติกรรมเชิงบวกและระเบียบวินัย

- **ห้ามการลงโทษทางกาย:** การใช้ความรุนแรงทางร่างกาย เช่น การตบ ตี หรือการขู่เข็ญบังคับด้วยกำลังถือเป็นสิ่งผิดกฎหมายและยอมรับไม่ได้
- **มาตรการลงโทษที่ต้องห้าม:** ห้ามลงโทษเด็กด้วยการงดอาหาร งดเครื่องดื่ม งดการนอน หรืองดการบำบัดรักษาความเจ็บป่วย รวมถึงการกักขังเด็กไว้ในห้องเพียงลำพัง
- **การเสริมแรงทางบวก:** เน้นการชื่นชมเมื่อเด็กทำความดีและใช้คำชมเพื่อสนับสนุนทางเลือกที่เหมาะสม
- **ความเป็นธรรมและศักดิ์ศรี:** มาตรการลงโทษต้องยุติธรรม สม่าเสมอ และพุ่งเป้าไปที่ “พฤติกรรม” ไม่ใช่ตัวตนของเด็ก เพื่อรักษาไว้ซึ่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็ก ห้ามการด่าทอ การแสดงความโกรธ การเหยียดหยามหรือการใช้คำพูดหยาบคายโดยเด็ดขาด

3. การสื่อสารทางดิจิทัลและออนไลน์

- **นโยบายการสื่อสาร:** ผู้ใหญ่ควรติดต่อกับเด็กผ่านแพลตฟอร์มสาธารณะหรือช่องทางทางการของสถาบันเท่านั้น หลีกเลี่ยงการส่งข้อความส่วนตัวหรือปฏิสัมพันธ์ผ่านโซเชียลมีเดียส่วนตัว (เช่น ไลน์/เฟสบุ๊ก) นอกจากนี้ด้วยการรับรู้ของผู้ปกครองเท่านั้น ให้ตระหนักเสมอว่าการสื่อสารผ่านช่องทางส่วนตัวที่ไม่มีผู้ปกครองรับรู้ไม่แตกต่างจากการอยู่ตามลำพังกับเด็ก
- **การคัดกรองเนื้อหา:** หากสถาบันมีการให้บริการอินเทอร์เน็ต ต้องมีระบบกรองข้อมูลเพื่อป้องกันการเข้าถึงสื่อลามกหรือเนื้อหาที่ก้าวร้าวรุนแรง
- **การยินยอมด้านสื่อ:** ห้ามถ่ายภาพนิ่งหรือบันทึกวิดีโอเด็กเพื่อเผยแพร่ลงสื่อออนไลน์หากไม่ได้รับความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้ปกครอง

4. การรักษาความลับและการคุ้มครองข้อมูล

- **การให้ข้อมูล:** ข้อมูลส่วนตัว ข้อมูลสุขภาพ หรือประวัติทางวินัยต้องถูกเก็บเป็นความลับสูงสุด และให้ข้อมูลได้ตามหลักการ “ให้ทราบเท่าที่จำเป็น” เฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสวัสดิภาพของเด็กเท่านั้น
- **การจัดเก็บที่ปลอดภัย:** บันทึกการคุ้มครองเด็กและข้อมูลส่วนบุคคลต้องถูกจัดเก็บในสถานที่ที่ปลอดภัย หรือใช้ระบบไฟล์ที่มีรหัสผ่านป้องกันการเข้าถึงข้อมูล
- **ความเป็นมืออาชีพ:** บุคลากรต้องไม่นำเรื่องส่วนตัวของเด็ก เหตุการณ์ละเมิดเด็กและกรณีพิพาทเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กไปพูดคุยในการประชุมทั่วไปหรือพูดคุยกับบุคคลภายนอกที่ไม่เกี่ยวข้อง

5. มาตรฐานสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

- **แยกสิ่งอำนวยความสะดวก:** สถาบันควรจัดแยกพื้นที่สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องน้ำสำหรับบุคลากรและนักเรียนให้ชัดเจน เพื่อป้องกันความเสี่ยงจากการปะปนกันในพื้นที่ลับตาหรือพื้นที่ที่อาจก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัย นอกจากนี้ควรดูแลระบบไฟฟ้า แสงสว่าง และอุปกรณ์ต่าง ๆ ภายในอาคารให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งานและได้รับการบำรุงรักษาอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะอุปกรณ์ที่ชำรุด เช่น หลอดไฟเสีย อุปกรณ์แตกหัก หรือสายไฟชำรุด เพื่อป้องกันอุบัติเหตุและสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยสำหรับทุกคน
- **การเข้าถึงจากสาธารณะ:** พื้นที่กิจกรรมของเด็กหรือห้องเรียนไม่ควรตั้งอยู่ในจุดที่บุคคลทั่วไปเข้าถึงได้โดยเสรี ควรมีรั้วรอบขอบชิดที่ป้องกันคนนอกเข้ามาได้ หากเป็นพื้นที่เปิด (เช่น ช่วงเวลาละหมาด) เด็กต้องอยู่ในความดูแลของบุคลากรหรือผู้ปกครองอย่างใกล้ชิด
- **การเตรียมพร้อมรับเหตุฉุกเฉิน:** บุคลากรทุกคนควรได้รับการแจ้งและทำความเข้าใจเกี่ยวกับแผนรับมือเหตุฉุกเฉิน เช่น แผนป้องกันอัคคีภัย การรับมือในสถานการณ์การกราดยิงด้วยอาวุธปืน แผนการอพยพเมื่อเกิดเหตุการณ์ไม่คาดคิด รวมถึงสถานการณ์ภัยพิบัติต่าง ๆ เช่น น้ำท่วม ตลอดจนการปฐมพยาบาลเบื้องต้น เพื่อให้สามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและทันท่วงที และช่วยลดความเสี่ยงต่อความปลอดภัยของเด็กและบุคลากร

6. มาตรฐานการสรรหาและคัดเลือกบุคลากร

- **การตรวจสอบประวัติ:** ห้ามบุคลากรเริ่มงานที่สามารถเข้าถึงใกล้ชิดกับเด็กได้จนกว่าจะมีการตรวจสอบประวัติอาชญากรรมและการตรวจสอบบุคคลอ้างอิงอย่างน้อย 2 คนที่น่าเชื่อถือ
- **อาสาสมัคร:** อาสาสมัครและผู้ปกครองที่มาช่วยงานเป็นประจำต้องผ่านกระบวนการคัดกรองและยอมรับกฎจรรยาบรรณในประมวลความประพฤติเช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่ประจำ

6. การมีส่วนร่วมของเด็ก

การส่งเสริมให้เด็กมีส่วนร่วมมิใช่เพียงการปฏิบัติตามหลักสิทธิเด็กสากลเท่านั้น แต่คือการสร้าง “วัฒนธรรมแห่งการเคารพในศักดิ์ศรี” ตามหลักการศาสนาที่เน้นความเมตตาและการรับฟัง เมื่อเด็กรู้สึกว่ามีค่าและได้รับการรับฟังอย่างจริงจัง พวกเขาจะเกิดความภาคภูมิใจและกล้าที่จะสื่อสารเมื่อเผชิญกับปัญหาหรือความไม่สบายใจ ซึ่งถือเป็นกลไกการเฝ้าระวังภัยที่มีประสิทธิภาพที่สุด

เป้าหมายสำคัญของการทำงานด้านเด็กคือการยกระดับจากการให้เด็กเป็นเพียงผู้ตามไปสู่การเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ริเริ่ม ทั้งนี้ ระดับการมีส่วนร่วมของเด็กสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ระดับสำคัญ ได้แก่

- **ระดับที่เด็กไม่มีส่วนร่วมเลย:** เป็นรูปแบบที่ผู้ใหญ่ทำหน้าที่คิดและตัดสินใจแทนเด็กทั้งหมด โดยเด็กมีหน้าที่เพียงปฏิบัติตามคำสั่งโดยไม่มีการรับฟังหรือเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นใด ๆ
- **ระดับเด็กร่วมให้ข้อคิดเห็นและคำแนะนำ:** ผู้ใหญ่เริ่มเปิดใจรับฟังเสียงของเด็กเพื่อ “เข้าใจเด็กมากขึ้น” โดยนำมุมมองและประสบการณ์ของเด็กมาประกอบการตัดสินใจของผู้ใหญ่ แม้เด็กจะยังไม่มีอำนาจในการร่วมออกแบบการทำงานก็ตาม
- **ระดับเด็กทำงานร่วมกับผู้ใหญ่:** เป็นการทำงานในลักษณะ “หุ้นส่วน” ที่เด็กได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจังในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การร่วมคิด วิเคราะห์ ไปจนถึงการเสนอแนะแนวทาง ซึ่งส่งผลกระทบต่อกระบวนการและผลลัพธ์ของกิจกรรมนั้น ๆ
- **ระดับเด็กเป็นผู้ริเริ่มและลงมือทำเอง:** เป็นระดับสูงสุดที่เด็กสร้างพื้นที่และกำหนดวาระกิจกรรมขึ้นมาเองตามความสนใจ โดยผู้ใหญ่จะเปลี่ยนบทบาทไปเป็นผู้สนับสนุนหรือที่ปรึกษาคอยอำนวยความสะดวกเพื่อให้เด็กบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตนเองตั้งไว้

ทั้งนี้ การจัดกิจกรรมเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของเด็กที่จะช่วยเปลี่ยนการมีส่วนร่วมแบบพิธีกรรมให้กลายเป็นการสร้างพลังให้แก่เด็กอย่างแท้จริงต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของ**ความโปร่งใสและการให้ข้อมูลที่ครบถ้วน**เพื่อให้เด็กเข้าใจบทบาทของตนเองอย่างชัดเจน โดยการเข้าร่วมต้องเป็นไปด้วย**ความสมัครใจและได้รับความเคารพในความคิดเห็นอย่างจริงจัง** กิจกรรมที่จัดขึ้นควรมี**บริบทที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและความสนใจของเด็ก** โดยใช้รูปแบบที่เป็นมิตรต่อเด็กทั้งในด้านภาษาและกระบวนการทำงาน รวมถึงต้องเปิดกว้างให้เด็กทุกคนมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมโดยไม่แบ่งแยกหรือเลือกปฏิบัติเพื่อสร้างความเป็นธรรมในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน นอกจากนี้กระบวนการทำงานยังต้องให้ความสำคัญกับการ**พัฒนาศักยภาพของผู้ใหญ่ที่แวดล้อมเด็ก**เพื่อให้ความพร้อมในการสนับสนุนเด็กได้อย่างถูกวิธี ควบคู่ไปกับการ**คำนึงถึงความปลอดภัยและการลดความเสี่ยง**อย่างเข้มงวดในทุกมิติเพื่อป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับเด็ก และประการสุดท้ายคือ**ความร่วมมือรับผิดชอบ**ที่ต้องมีระบบการติดตามและรายงานผลลัพธ์ของกิจกรรมให้เด็กได้รับทราบอย่างต่อเนื่อง

องค์ประกอบ 4 ข้อเพื่อให้เด็กมีส่วนร่วมอย่างมีความหมาย

การสร้างพื้นที่ให้เด็กมีส่วนร่วมอย่างมีเจตจำนงและเกิดประโยชน์จริงต่อทั้งตัวเด็กและสังคม ต้องประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ 4 ประการ ดังนี้

- **พื้นที่** คือ การจัดสรรสถานที่และเวลาที่เพียงพอและมีคุณภาพเพื่อให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นหรือลงมือทำงาน ทั้งในระดับรายบุคคลและระดับกลุ่ม/สังคม โดยเน้นการให้โอกาสเด็กได้สร้างความเชื่อมั่นและพัฒนาตนเองผ่านกระบวนการเรียนรู้และประสบการณ์จริง
- **การแสดงออก** คือ การเปิดโอกาสให้เด็กได้สื่อสารและพูดสิ่งที่คิดอย่างเปิดเผยและปลอดภัยผ่านสื่อรูปแบบต่าง ๆ ที่หลากหลาย พร้อมทั้งส่งเสริมให้เด็กเข้าถึงข้อมูลที่เหมาะสมและเข้าใจง่าย เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการแสดงความคิดเห็นได้อย่างมีคุณภาพ
- **ผู้ฟัง** คือ การที่ผู้ใหญ่ต้องรับฟังสิ่งที่เด็กต้องการสื่อสารด้วยความเคารพและให้เกียรติ โดยเด็กต้องสามารถเข้าถึง “ผู้ฟังที่เกี่ยวข้องโดยตรง” และมั่นใจว่าสารที่สื่อออกไปนั้นได้รับการรับฟังอย่างตั้งใจจากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในเรื่องนั้น ๆ
- **การโน้มน้าว** กล่าวคือ แม้ผู้ใหญ่ไม่จำเป็นต้องทำตามข้อเสนอของเด็กในทุกกรณี แต่หัวใจสำคัญคือความคิดเห็นของเด็กจะต้อง “มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ” ในขั้นตอนสุดท้าย โดยต้องทำให้เด็กเห็นว่ามุมมองของเขามีน้ำหนักและมีความหมายต่อการเปลี่ยนแปลงหรือการกำหนดทิศทางของกิจกรรมนั้น ๆ

บทบาทของมัสยิดและสถานศึกษาอิสลามในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็ก

ในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการแสดงออกของเด็ก มัสยิดและสถานศึกษาอิสลามมีบทบาทสำคัญใน 2 มิติหลัก ดังนี้

1. **สร้างพื้นที่แห่งการรับฟังและให้คุณค่า:** มัสยิดและสถานศึกษาอิสลามมีหน้าที่ช่วยให้เด็กได้ถ่ายทอดประสบการณ์โดยมีผู้รับฟังและใส่ใจอย่างจริงจัง ครูหรืออาสาสมัครตั้งใจรับฟังความคิดเห็นของนักเรียนและร่วมแลกเปลี่ยนด้วยเหตุผลตามหลัก “ซุรอ” (การปรึกษาหารือ) โดยผู้บริหารต้องแสดงให้เด็กเห็นว่าข้อเสนอหรือโครงการที่มาจากกลุ่มเด็ก ๆ นั้นมีคุณค่าและถูกนำไปพิจารณาเพื่อปรับปรุงสถาบันให้ดีขึ้นจริง นอกจากนี้ สถาบันต้องสร้างความมั่นใจว่าหากเด็กถูกละเมิดหรือถูกเลือกปฏิบัติภายในสถาบัน พวกเขาจะทราบขั้นตอนการแจ้งเหตุที่ชัดเจนและมั่นใจว่าจะได้รับการปฏิบัติด้วยความเคารพและการคุ้มครองตามหลักการปกป้องดูแลเด็ก
2. **ส่งเสริมอำนาจการตัดสินใจของเด็ก:** มัสยิดและสถานศึกษาอิสลามต้องปรับบทบาทจากการที่ผู้ใหญ่เป็นผู้กำหนดทุกอย่างเป็นการสนับสนุนให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เริ่มจากการเปิดโอกาสให้เด็ก ๆ ได้เลือกหัวข้อในการเรียนหรือหัวข้อทางศาสนาตามความสนใจและความถนัด ส่งเสริมให้เด็กร่วมออกแบบและประเมินกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตนเองเข้าร่วมเพื่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ รวมถึงเปิดพื้นที่ให้เด็กได้เลือกกิจกรรมที่สนใจได้อย่างอิสระ สิ่งสำคัญที่สุดคือการเปิดโอกาสให้เด็กได้ร่วมตัดสินใจในเรื่องสำคัญของสถาบัน ทั้งในระดับส่วนบุคคลและระดับกลุ่มเยาวชน เพื่อบ่มเพาะทักษะความเป็นผู้นำและความรับผิดชอบในฐานะสมาชิกที่มีคุณภาพของสังคมมุสลิมในอนาคต

ตัวอย่างแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วม

- **สร้างพื้นที่รับฟังที่ปลอดภัย:** จัดให้มีช่องทางเสนอความคิดเห็นที่เด็กเข้าถึงง่าย เช่น กล่องรับความเห็นที่เป็นมิตร หรือกิจกรรมล้อมวงสนทนา (ฮะละเกาะห์) ที่เน้นการรับฟังโดยไม่ตัดสิน
- **การร่วมระบุจุดเสี่ยงและแนวทางการแก้ไข:** เปิดโอกาสให้เด็ก ๆ ร่วมสำรวจพื้นที่ในมัสยิดหรือสถานศึกษาเพื่อบอกว่าจุดใดที่พวกเขา รู้สึก “ไม่ปลอดภัย” หรือ “กังวล” เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงสภาพแวดล้อมจริง
- **การออกแบบกิจกรรมโดยเยาวชน:** สนับสนุนให้เด็กมีส่วนร่วมในการคิดและดำเนินกิจกรรมที่ตนเองสนใจ โดยมีผู้ใหญ่เป็นที่ปรึกษา เพื่อสร้างความรู้สึกรับผิดชอบต่อพื้นที่และสถาบัน
- **การสร้างความรู้เรื่องสิทธิและการป้องกันตัว:** สอนให้เด็กเข้าใจสิทธิในร่างกายของตนเอง และส่งเสริมความกล้าที่จะปฏิเสธหรือแจ้งเหตุเมื่อรู้สึกถูกคุกคาม
- **ระบบที่เสียง:** ส่งเสริมให้เยาวชนรุ่นพี่มีบทบาทในการดูแลและรับฟังรุ่นน้อง (ภายใต้การกำกับดูแลของผู้ใหญ่) ซึ่งจะช่วยให้เด็ก ๆ สื่อสารปัญหาต่อกันได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น

7. แนวทางการดำเนินการคุ้มครองเด็กเมื่อพบข้อสงสัยการล่วงละเมิด

เมื่อมีการแจ้งเหตุหรือตรวจพบข้อสงสัยว่ามีการละเมิดหรือใช้ความรุนแรงกับเด็ก สถาบันต้องเข้าสู่โหมดการตอบสนองที่รวดเร็ว และยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง เป้าหมายสูงสุดไม่ใช่การปกป้องชื่อเสียงของสถาบัน แต่คือการหยุดยั้งอันตรายและเยียวยาผู้เสียหายอย่างทันท่วงที ลำดับขั้นตอนการปฏิบัติงานแบ่งออกเป็น 3 ระยะหลัก ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1: การเก็บรวบรวมข้อมูลและเผชิญเหตุเบื้องต้น

เมื่อมีการพบข้อสงสัยหรือการแจ้งเหตุเบื้องต้นผ่านเจ้าหน้าที่คุ้มครองเด็กที่มัสยิดหรือสถานศึกษาอิสลามได้แต่งตั้งขึ้น สถาบันต้องดำเนินการด้วยความละเอียดอ่อน ในกรณีที่พบข้อสงสัยหรือมีการแจ้งเหตุเกี่ยวกับการล่วงละเมิดเด็ก สถาบันจะต้องดำเนินการดังนี้

- **การแยกเด็กออกจากพื้นที่อันตราย:** หากเหตุการณ์เกิดขึ้นภายในสถาบัน ต้องดำเนินการให้เด็กอยู่ห่างจากผู้ถูกกล่าวหาทันที และจัดให้อยู่ในพื้นที่ปลอดภัยที่มีผู้ใหญ่ที่เด็กไว้วางใจดูแลอย่างใกล้ชิดเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพ
- **การพูดคุยกับเด็ก:** ผู้ประสานงานคุ้มครองเด็กที่ได้รับการแต่งตั้งของสถาบัน จะเป็นผู้ทำหน้าที่พูดคุยกับเด็กโดยตรงเพื่อรับทราบข้อมูลและสถานการณ์ด้วยความละเอียดอ่อน โดยต้องรับฟังเด็กหรือผู้แจ้งเหตุด้วยท่าทีที่สงบและเป็นกลาง โดยไม่ตัดสินหรือตั้งคำถามในเชิงซักไซ้ซ้ำๆ เพื่อป้องกันการสร้างความบอบช้ำทางจิตใจซ้ำเติมให้แก่เด็ก ทั้งนี้ บุคลากรที่ไม่ใช่ผู้รับผิดชอบโดยตรง ต้องไม่ทำการสืบสวนหาข้อเท็จจริงเอง
- **การบันทึกข้อมูล:** ดำเนินการกรอกข้อมูลรายละเอียดลงในใบแจ้งเหตุ ซึ่งเป็นแบบฟอร์มมาตรฐานเดียวกับที่ใช้งานโดยอาสาสมัครพัฒนาสังคม โดยใช้ถ้อยคำดั้งเดิมของผู้แจ้งเหตุให้มากที่สุด ระบุวัน เวลา สถานที่ และบุคคลที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน โดยหลีกเลี่ยงการใส่ความเห็นส่วนตัวลงในบันทึกเพื่อให้ข้อมูลเป็นกลางที่สุด เพื่อให้มีข้อมูลหลักฐานที่เป็นระบบ
- **การส่งต่อเพื่อจัดการรายกรณีในกรณีที่ต้องส่งต่อทีมสหวิชาชีพ:** นำส่งใบแจ้งเหตุที่บันทึกข้อมูลแล้วให้แก่นักสังคมสงเคราะห์ เพื่อเข้าสู่กระบวนการจัดการรายกรณี และประสานงานทีมสหวิชาชีพในการให้ความช่วยเหลือเด็กอย่างเป็นทางการต่อไป

ขั้นตอนที่ 2: การพัฒนาและตัดสินใจในการดำเนินการ

เมื่อผู้ประสานงานคุ้มครองเด็กตรวจสอบเบื้องต้นและเชื่อว่ามีเหตุสงสัยการล่วงละเมิด เรื่องจะถูกส่งต่อให้ผู้อำนวยการและคณะทำงาน เพื่อดำเนินการต่อดังนี้

- **การประเมินความเสี่ยงเร่งด่วน:** คณะทำงานฯ ต้องประชุมด่วนเพื่อประเมินสถานการณ์ว่าเหตุการณ์เข้าข่ายความผิดทางอาญา หรือมีความเสี่ยงร้ายแรงต่อชีวิตและร่างกายของเด็กหรือไม่
- **มาตรการต่อผู้ถูกกล่าวหา:** ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาเป็นบุคลากรภายในสถาบัน ต้องมีคำสั่งให้พักงานหรือระงับการปฏิบัติหน้าที่ ที่ต้องใกล้ชิดกับเด็กทันทีในระหว่างกระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริง
- **การแจ้งผู้ปกครอง:** ผู้อำนวยการดำเนินการแจ้งและปรึกษาหารือกับผู้ปกครองเพื่อร่วมกันหาทางออก
- **การรักษาความลับอย่างเคร่งครัด:** จำกัดการรับรู้ข้อมูลเฉพาะผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงเท่านั้น เพื่อคุ้มครองสิทธิ ความเป็นส่วนตัวของเด็กและครอบครัว และป้องกันปัญหาการถูกตีตราจากสังคม

ขั้นตอนที่ 3: การสนับสนุนและช่วยเหลือต่อเนื่อง

คณะทำงานทำการประเมินศักยภาพภายในสถาบันเพื่อกำหนดแนวทางการช่วยเหลือ

- **กรณีมีขีดความสามารถจัดการภายใน:**
 - แต่งตั้งทีมสนับสนุนประกอบด้วย หัวหน้าคณะทำงาน (อธิการบดีหรือผู้จัดการโรงเรียน) ครูผู้สอนศาสนา (อิสลาม หรือ อูสตาซฮ์) ที่เด็กมีความไว้วางใจ, DSL หรือครูแนะแนว ผู้รับผิดชอบงานด้านสุขอนามัยของมัสยิด หรืออาสาสมัครสาธารณสุขประจำชุมชน (อสม.) ที่เป็นสัปบุรุษ และที่ปรึกษาด้านจิตวิญญาณ เช่น คอเต็บ บิหลั่น หรือครูผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาและจริยธรรมอิสลามเพื่อให้คำปรึกษาเชิงเยียวยาด้วยหลักศรัทธา
 - วางแผนกำหนดบทบาทหน้าที่และกรอบเวลาในการช่วยเหลือที่ชัดเจน พร้อมทั้งกำกับและติดตามผลอย่างต่อเนื่อง (เช่น การเยี่ยมบ้านทุกสัปดาห์ หรือการประเมินสภาพจิตใจเด็กทุก 15 วัน)
- **กรณีเกินขีดความสามารถภายใน:**
 - สถาบันควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับกลไกตำบลคุ้มครองเด็ก/กลไกชุมชนคุ้มครองเด็กเพื่อการส่งต่อเด็กที่ต้องการการเยียวยา
 - ดำเนินการส่งต่อเด็กไปยังหน่วยงานวิชาชีพภายนอกทันที อาทิ โรงพยาบาล สถานีตำรวจ จิตแพทย์ หรือคณะกรรมการคุ้มครองเด็ก เพื่อรับการเยียวยาและฟื้นฟูตามกฎหมาย

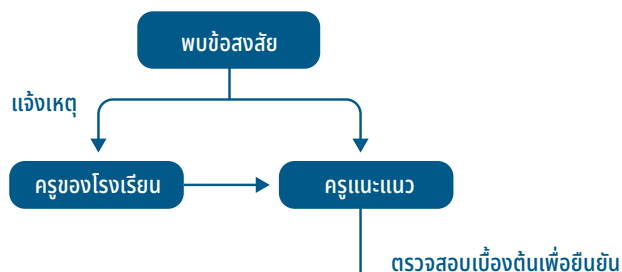

หลักการสำคัญสำหรับการปฏิบัติงาน

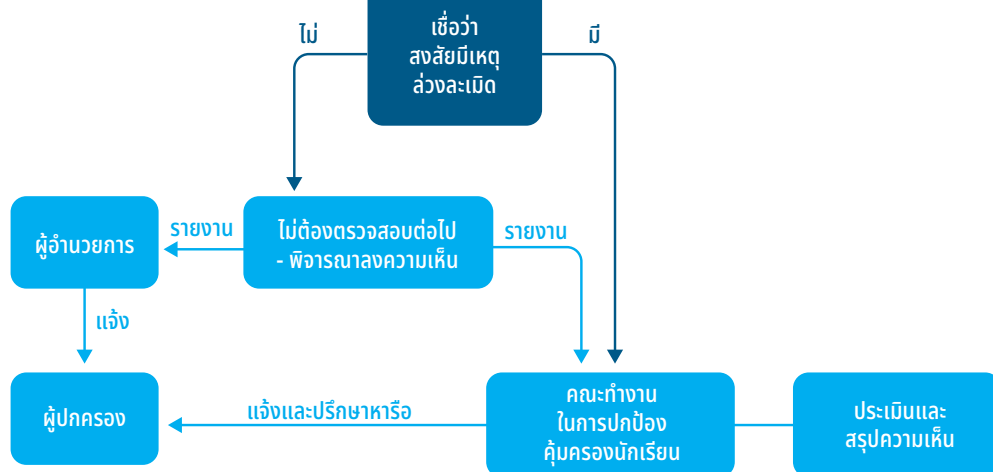
- **ความสงบและการไม่ตัดสิน:** คือหัวใจของการรับเรื่องเพื่อไม่ให้เด็กบอบช้ำเพิ่ม
- **ความปลอดภัยเร่งด่วน:** การแยกเด็กออกจากผู้ถูกกล่าวหาและการพักงานบุคลากรที่สงสัยต้องทำทันที
- **การทำงานภายใต้ความลับ:** ข้อมูลต้องไม่รั่วไหลเพื่อปกป้องอนาคตของเด็ก
- **การส่งต่อที่เป็นมืออาชีพ:** ต้องส่งต่อผู้เชี่ยวชาญ (แพทย์/ตำรวจ) โดยเร็วที่สุด

แผนผังการแจ้งเหตุสงสัยถึงการล่วงละเมิด ต่อนักเรียนและการดำเนินการ

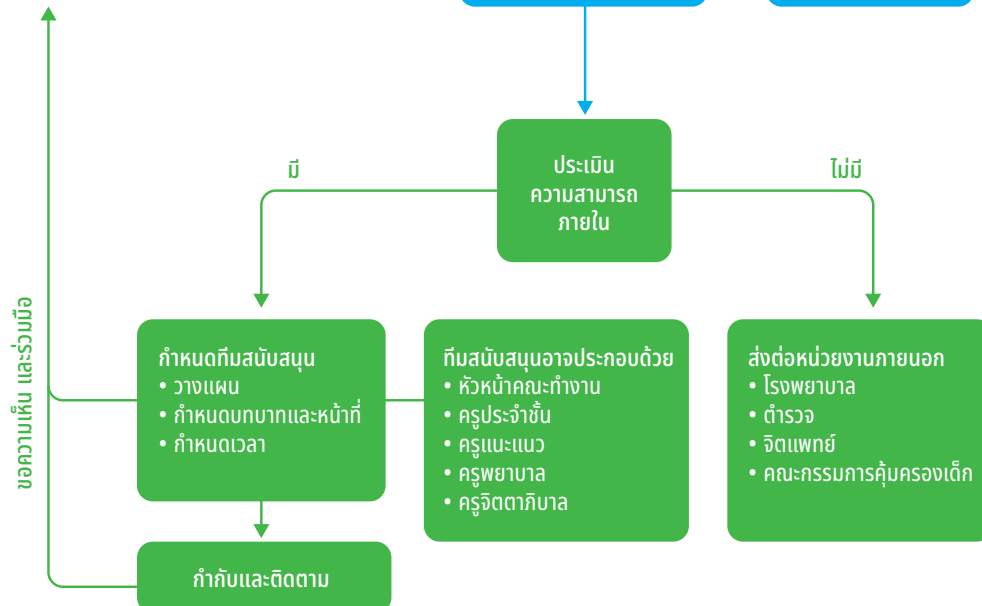
ขั้นตอนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาและตัดสินใจ ในการดำเนินการ

ขั้นตอนที่ 3 การสนับสนุนและ ช่วยเหลือต่อเนื่อง

8. แนวทางการส่งต่อ

มัสยิดและสถานศึกษาอิสลามต้องตระหนักถึงข้อจำกัดของตนเองว่า มีใช้หน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวนทางกฎหมายหรือหน่วยงานทางการแพทย์โดยตรง ดังนั้น “ความสำเร็จในการคุ้มครองเด็ก” จึงขึ้นอยู่กับความรวดเร็วและถูกต้องในการประสานงานส่งต่อผู้เสียหายไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก

หลักการการส่งต่อที่มีประสิทธิภาพ

- **การส่งต่อทางการแพทย์:** หากเด็กได้รับบาดเจ็บทางร่างกายหรือมีการล่วงละเมิดทางเพศ ต้องนำเด็กส่งโรงพยาบาลที่ใกล้ที่สุดทันที เพื่อรับการตรวจรักษาและเก็บหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์
- **การประสานงานกับหน่วยงานรัฐ:** แจ้งพนักงานเจ้าหน้าที่ตาม พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก ผ่านสายด่วน 1300 (ศูนย์ช่วยเหลือสังคมของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.)) หรือประสานกับทางบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด หรือประสานงานกับสถานีตำรวจในท้องที่กรณีที่เป็นความผิดอาญา
- **การประสานงานกับนักวิชาชีพ:** ทำงานร่วมกับนักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยา เพื่อวางแผนการฟื้นฟูสภาพจิตใจเด็กในระยะยาว

กระบวนการสนับสนุนครอบครัวระหว่างส่งต่อ

- **การแจ้งและขอความยินยอม:** แจ้งให้ผู้ปกครองทราบถึงสถานการณ์และขั้นตอนการส่งต่อ (เว้นแต่กรณีที่ผู้ปกครองเป็นผู้ถูกกล่าวหาเสียเอง ต้องประสานพม. โดยตรงเพื่อคุ้มครองเด็ก)
- **การเป็นเพื่อนร่วมทาง:** ผู้ประสานงานด้านความปลอดภัยและผู้ประสานงานด้านการปกป้องคุ้มครองเด็ก หรือตัวแทนมัสยิดควรทำหน้าที่อำนวยความสะดวกและอยู่เป็นเพื่อนเด็ก/ครอบครัวในระหว่างกระบวนการแจ้งความหรือพบแพทย์ เพื่อให้พวกเขามีความอุ่นใจว่าสถาบันทางศาสนายังคงยืนเคียงข้าง
- **การติดตามผล:** แม้จะส่งต่อกรณีไปยังหน่วยงานภายนอกแล้ว สถาบันยังคงต้องติดตามความคืบหน้าและประเมินว่าเด็กสามารถกลับเข้ามาเรียนหรือทำกิจกรรมในสถาบันได้อย่างปลอดภัยเมื่อใด

ข้อควรจำ: ขั้นตอนการจัดการเหตุและการส่งต่อ

- **ไม่สร้างความเสียหายเพิ่มเติม:** คำนึงถึงผลกระทบในทุกขั้นตอนเพื่อไม่ให้เกิดการช่วยเหลือกลายเป็นการซ้ำเติมเด็ก หรือทำให้เด็กตกอยู่ในสถานการณ์ที่เสี่ยงอันตรายกว่าเดิมจากการจัดการที่ขาดความละเอียดอ่อน
- **ปลอดภัยไว้ก่อน:** อันดับแรกคือการหยุดความรุนแรงและแยกเด็กออกมาในที่ปลอดภัย
- **บันทึกตามจริง:** บันทึกเฉพาะสิ่งที่เห็นและได้ยิน ไม่ตีความเอง เพื่อให้เป็นหลักฐานที่น่าเชื่อถือ
- **รู้ข้อจำกัด:** อย่าพยายามสอบสวนคดีเองหากเป็นเรื่องร้ายแรง แต่ให้รีบส่งต่อผู้เชี่ยวชาญ
- **ประสานงาน 1300:** จดจำและใช้ช่องทางประสานงานรัฐเป็นหลักในการแก้ไขปัญหาที่เกินอำนาจของสถาบัน
- **เคียงข้างผู้เสียหาย:** ให้ความสำคัญกับการเยียวยาจิตใจเด็กและครอบครัวมากกว่าการรักษาหน้าตาของสถาบัน

9. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

นอกเหนือจากกลไกทางโครงสร้างและการบริหารจัดการแล้ว สภาพแวดล้อมทางกายภาพ และแนวปฏิบัติในชีวิตประจำวันถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อสวัสดิภาพของเด็กโดยตรง มัสยิดและสถานศึกษาอิสลามพึงพิจารณาองค์ประกอบเสริมเหล่านี้เพื่อสร้างระบบคุ้มครองเด็กที่รอบด้าน

9.1 มาตรการด้านความปลอดภัยกายภาพและการเผชิญเหตุฉุกเฉิน

สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยช่วยลดอุบัติเหตุและเพิ่มประสิทธิภาพในการระงับเหตุไม่พึงประสงค์

- **การจัดการจุดอับสายตา:** ตรวจสอบและปรับปรุงพื้นที่สถาบันให้โปร่งใส เช่น การติดตั้งกระจกใสที่ประตูห้องเรียน การเพิ่มแสงสว่างในมุมมืด และการจัดผังห้องน้ำให้มีความปลอดภัยและเป็นสัดส่วน
- **อุปกรณ์ปฐมพยาบาล:** จัดหาชุดปฐมพยาบาลเบื้องต้นที่ครบถ้วน พร้อมใช้งาน และจัดวางในจุดที่เข้าถึงง่าย โดยมีเจ้าหน้าที่ผ่านการอบรมการช่วยชีวิตเบื้องต้นประจำอยู่ในสถาบัน
- **การป้องกันอัคคีภัย:** ติดตั้งถังดับเพลิงในจุดยุทธศาสตร์ ตรวจสอบเช็คสภาพอย่างสม่ำเสมอ และจัดให้มีการซ้อมหนีไฟร่วมกันระหว่างบุคลากรและเด็กอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

9.2 การดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษและภาวะทุพพลภาพ

มัสยิดและสถานศึกษาอิสลามต้องเป็นพื้นที่แห่งความเมตตาที่ไม่มีใครถูกทอดทิ้งโดยให้ความสำคัญกับกลุ่มเด็กเปราะบาง

- **การจัดการเด็กที่มีปัญหาด้านการเรียนรู้:** ครูและผู้ดูแลพึงมีความเข้าใจและไม่ตีตราเด็กที่มีผลการเรียนไม่ดี โดยปรับรูปแบบการสอนให้ยืดหยุ่น เน้นการให้กำลังใจและการเรียนรู้ตามศักยภาพรายบุคคล
- **การออกแบบพื้นที่ที่เอื้อสำหรับการใช้งานของคนทุกกลุ่ม:** ปรับปรุงพื้นที่ให้เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายสามารถเข้าถึงได้ เช่น ทางลาดสำหรับรถเข็น และห้องน้ำที่เอื้อต่อการใช้งานของคนพิการ
- **การป้องกันการกลั่นแกล้ง:** วางมาตรการที่เข้มงวดต่อการล้อเลียนหรือกีดกันเด็กที่มีความแตกต่างจากกลุ่มเพื่อน เพื่อสร้างสังคมแห่งการเคารพซึ่งกันและกัน

9.3 การจัดตารางกิจกรรมและความสมดุลของชีวิต

การอบรมทางศาสนาต้องดำเนินควบคู่ไปกับพัฒนาการตามช่วงวัยและสิทธิในการพักผ่อนของเด็ก

- **สิทธิในการพักผ่อน:** การจัดตารางเรียนศาสนาหรือการท่องจำอัลกุรอานในสถาบันฮาฟิซต้องมีช่วงเวลาพักที่เพียงพอ ไม่ยาวนาน ติดต่อกันจนเกิดความเครียดสะสม และไม่เบียดบังเวลาพักผ่อนตามธรรมชาติและวัยของเด็ก
- **กิจกรรมสร้างสรรค์และสันทนาการ:** ส่งเสริมให้มีกิจกรรมที่เด็กได้เคลื่อนไหวและผ่อนคลาย เพื่อเสริมสร้างสุขภาวะทางกายและใจที่สมบูรณ์

9.4 การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลสุขภาพ

การจัดการข้อมูลส่วนบุคคลที่รัดกุมเป็นทั้งหน้าที่ทางกฎหมาย (PDPA) และจริยธรรมในการปกป้องศักดิ์ศรีของเด็ก รวมถึง

- **ข้อมูลสุขภาพ:** จัดเก็บประวัติการแพ้อาหารหรือโรคประจำตัวของเด็กไว้อย่างเป็นระบบและเป็นความลับ เพื่อใช้ดูแลในกรณีฉุกเฉินเท่านั้น
- **การขอความยินยอม:** ก่อนการถ่ายภาพหรือวิดีโอเด็กเพื่อสื่อสารภารกิจของมัสยิด ต้องได้รับการอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้ปกครองและเด็ก โดยระบุวัตถุประสงค์และขอบเขตการใช้อย่างชัดเจน และต้องคำนึงถึงประโยชน์อันสูงสุดของเด็กเป็นที่ตั้ง

9.5 ความปลอดภัยในโลกดิจิทัล

สถาบันต้องก้าวทันต่อภัยคุกคามที่มาพร้อมกับเทคโนโลยีสารสนเทศ

- **จริยธรรมการสื่อสารออนไลน์:** กำหนดแนวปฏิบัติในการใช้โซเชียลมีเดียระหว่างบุคลากรกับนักเรียน เช่น ห้ามการสื่อสารส่วนตัวในยามวิกาล หรือการส่งข้อความที่มีลักษณะไม่เหมาะสม
- **การรู้เท่าทันสื่อ:** จัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ให้เด็กเข้าใจถึงภัยล่อลวงออนไลน์ การกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ และวิธีการตั้งคำถามเป็นส่วนตัวในแอปพลิเคชันต่าง ๆ

สรุป 5 เสาหลักสู่มัสยิดและสถานศึกษาอิสลามที่ปลอดภัยต่อเด็ก

1. การบริหารจัดการและนโยบาย

- **มีนโยบายการคุ้มครองเด็ก:** ประกาศเจตนารมณ์ศาสนสถานที่ปลอดภัยต่อเด็กเป็นลายลักษณ์อักษร และประกาศให้สัปบุรุษตลอดจนผู้ปกครองและชุมชนได้รับทราบอย่างทั่วถึง
- **มีคณะกรรมการและผู้รับผิดชอบ:** แต่งตั้งผู้ประสานงานการคุ้มครองเด็ก รวมถึงคณะกรรมการที่มีความหลากหลาย (รวมถึงสตรีและเยาวชน) เพื่อเชื่อมต่อกับกลไกตำบล/ชุมชนคุ้มครองเด็ก

2. มาตรฐานบุคลากรและวัฒนธรรมองค์กร

- **มีการอบรมภาคบังคับ:** บุคลากรทุกคนต้องผ่านการอบรมระดับต้นก่อนเริ่มงาน และผู้ประสานงานการคุ้มครองเด็กต้องได้รับความรู้เฉพาะทางระดับสูงทุกปี
- **มีการอบรมทบทวนความรู้:** มีการจัดอบรมทบทวนให้บุคลากรทั่วไปทุก 1-3 ปี และจัดอบรมเฉพาะทางขั้นสูงให้ผู้ประสานงานหลักทุก 2 ปี
- **มีกระบวนการคัดกรอง:** ตรวจสอบประวัติอาชญากรรม สัมภาษณ์ประเมินทัศนคติที่มีต่อเด็ก และตรวจสอบบุคคลอ้างอิงอย่างเข้มงวดก่อนรับคนเข้าทำงาน
- **มีประมวลความประพฤติ:** มีกฎกติกาที่กำหนดขอบเขตการปฏิบัติที่เกี่ยวกับเด็ก เช่น การสัมผัสตัว กฎการไม่อยู่กับเด็กตามลำพัง และจริยธรรมในการสื่อสาร โดยทุกคนต้องลงนามยอมรับประมวลความประพฤติและนโยบายก่อนเริ่มงาน

3. การส่งเสริมศักยภาพและการมีส่วนร่วมของเด็ก

- **เปิดพื้นที่รับฟัง:** มีพื้นที่ปลอดภัยให้เด็กแสดงความคิดเห็น และรับฟังเสียงของเด็กอย่างจริงจังตามหลัก “ซุร่อ” (การปรึกษาหารือ)
- **ให้เด็กร่วมออกแบบ:** เปิดโอกาสให้เด็กร่วมประเมินหา “จุดเสี่ยง” ในสถาบัน และมีส่วนร่วมในการคิดหรือออกแบบกิจกรรมที่ตนเองสนใจ
- **สอนเรื่องสิทธิ:** มีการให้ความรู้แก่เด็กเพื่อให้เข้าใจสิทธิในร่างกายของตนเอง และส่งเสริมความกล้าที่จะปฏิเสธหรือแจ้งเหตุเมื่อถูกคุกคาม

4. การจัดการเหตุล่วงละเมิดและการส่งต่อ

- **มีระบบแจ้งเหตุและการรายงานที่ปลอดภัย:** จัดให้มีช่องทางแจ้งเหตุที่หลากหลายและเข้าถึงได้ง่ายสำหรับเด็ก (เช่น กล่องรับความคิดเห็นที่มิดชิด, เบอร์โทรศัพท์สายตรง หรือช่องทางออนไลน์ที่เป็นส่วนตัว) รักษาความลับของผู้แจ้งเหตุและข้อมูลเด็กเพื่อป้องกันผลกระทบย้อนกลับหรือการถูกตีตราจากสังคม รวมทั้งสร้างความมั่นใจว่าผู้แจ้งเหตุจะได้รับการคุ้มครองจากการถูกโต้ตอบหรือการเลือกปฏิบัติ ไม่ว่าผู้ถูกกล่าวหาจะมีตำแหน่งใดในสถาบันก็ตาม
- **หยุดยั้งอันตรายทันทีเมื่อพบเหตุ:** ยึดถือหลักการไม่สร้างความเสียหายเพิ่มเติมและการอยู่เคียงข้างผู้เสียหายโดยให้ความสำคัญกับการเยียวยาจิตใจเด็กและครอบครัวมากกว่าการรักษาหน้าตาหรือชื่อเสียงของสถาบัน
- **มีมาตรการแยกเด็ก:** มีขั้นตอนที่ชัดเจนในการแยกเด็กออกจากพื้นที่อันตรายและให้อยู่ห่างจากผู้ถูกกล่าวหาทันทีเมื่อรับแจ้งเหตุ
- **พักงานผู้ถูกกล่าวหา:** มีมาตรการให้ผู้ถูกกล่าวหาหยุดพักงานหรือระงับการปฏิบัติหน้าที่ที่ใกล้ชิดกับเด็กทันทีในระหว่างการสอบสวน เพื่อป้องกันไม่ให้เข้าใกล้หรือมีอิทธิพลต่อเด็กและพยาน
- **บันทึกข้อมูล:** มีแบบฟอร์มการบันทึกข้อมูลที่ใช้ถ้อยคำเดิมของผู้แจ้งเหตุ เป็นกลาง และไม่ชักใช้ชี้นำจนเด็กบอบช้ำ
- **ทำกระบวนการส่งต่อ:** ประสานงานเชิงรุกกับหน่วยงานรัฐ (สายด่วน 1300) สถานีตำรวจ และบุคลากรทางการแพทย์อย่างทันท่วงทีในกรณีที่เกี่ยวข้องกับความผิดอาญาหรือเด็กได้รับบาดเจ็บโดยยึดผลประโยชน์ของเด็กเป็นที่ตั้ง โดยมีบุคลากรคอยติดตามไปเป็นเพื่อนเด็ก

5. สภาพแวดล้อมที่เกื้อกูลและเท่าเทียม

- **จัดการจุดเสี่ยงทางกายภาพและดิจิทัล:** ตรวจสอบจุดอับสายตา มีแสงสว่างเพียงพอ และแยกห้องน้ำสำหรับผู้ใหญ่และเด็กอย่างเป็นสัดส่วน วางระเบียบความปลอดภัยบนโลกออนไลน์และการใช้งานอินเทอร์เน็ตที่ปลอดภัยต่อเด็ก
- **เตรียมพร้อมเหตุฉุกเฉิน:** มีชุดปฐมพยาบาลเบื้องต้น มีถังดับเพลิง และจัดการซ้อมหนีไฟอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
- **รองรับความหลากหลาย:** มีการปรับปรุงพื้นที่และรูปแบบการสอนเพื่อรองรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ หรือเด็กทุพพลภาพ
- **คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล:** มีการจัดเก็บข้อมูลส่วนตัวและประวัติสุขภาพของเด็กอย่างเป็นความลับ (ตามหลัก PDPA) และต้องขอความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้ปกครองก่อนบันทึกภาพเสมอ
- **ความเท่าเทียมและสุขภาวะ:** ดูแลเด็กพิเศษ/ทุพพลภาพ อย่างเหมาะสม จัดตารางกิจกรรมที่สมดุลเพื่อให้เด็กได้รับสิทธิในการพักผ่อน และคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอย่างเคร่งครัด

เอกสารอ้างอิง

สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์. (2556). *แนวทางการดูแลช่วยเหลือวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมความรุนแรง* สำหรับบุคลากรสาธารณสุข. กรุงเทพฯ: กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.

องค์การยูนิเซฟประเทศไทย. (2561). *คู่มือการปกป้องดูแลเด็กสำหรับภาคธุรกิจ*. กรุงเทพฯ.

องค์การยูนิเซฟประเทศไทยและมหาวิทยาลัยมหิดล. (2568). *การวิเคราะห์สถานการณ์การเลี้ยงดูทดแทนในบริบทจังหวัดชายแดนใต้*. ยูนิเซฟ ประเทศไทย, กรุงเทพฯ.

อัมพร หมดเต็น, มนวัชน พรหมรัตน์, & มูฮัมหมัดราฟิ มะเก็ง. (2568). *รายงานชุดความรู้เบื้องต้น (Knowledge Brief) ลิทธิเด็กและการคุ้มครองเด็กในอิสลาม ศึกษาชุมชนมุสลิมในประเทศไทย* [เอกสารไมตีพิมพ์]. องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย.

Al-Azhar University and UNICEF (2005) *Children in Islam: Their Care, Upbringing and Protection*. Cairo: Al-Azhar University and UNICEF.,

Al-Azhar University and UNICEF (2022) *Hak dan Perlindungan Anak dalam Islam: Pandangan Islam tentang Perlindungan Anak dari Kekerasan dan Tindakan-Tindakan Berbahaya (Indonesian translation of Al-Manzūr Al-Islāmī li Ḥimāyah Al-Atfāl min Al-'Unf wa Al-Mumārasāt Al-Ḍārah)*. Jakarta: UNICEF Indonesia.

Muslim Council of Britain (MCB) (2023) *Safeguarding Children at Mosques and Madrassahs* (Version 1.1). London: MCB. <https://mcb.org.uk/resources/safeguarding-children-at-mosques-and-madrassahs/>

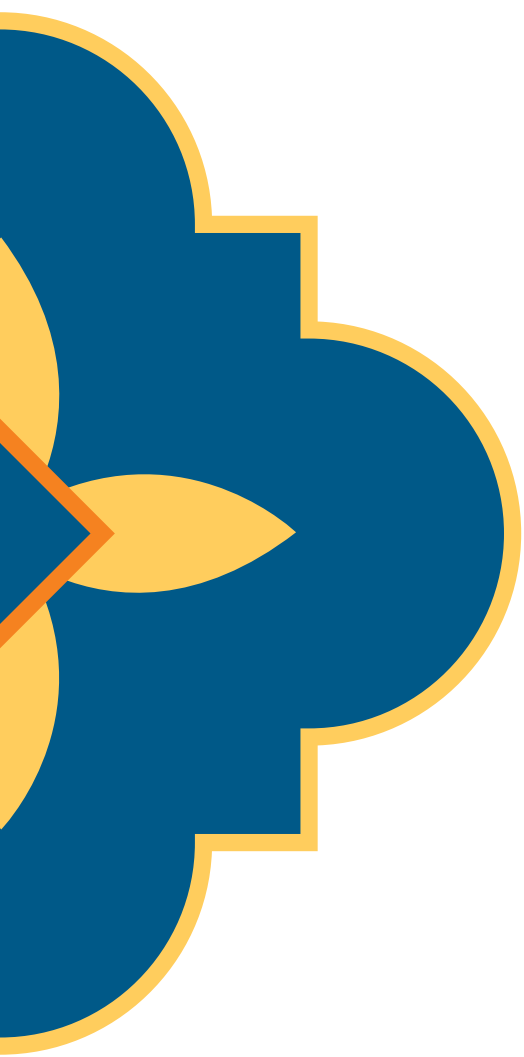
Newport Muslim Communities and Newport Safeguarding Children Board (2012) *Safeguarding Our Children: A Guidance for Mosque Schools and other Islamic Studies Settings*. Newport: Newport Safeguarding Children Board. <https://www.gwentsafeguarding.org.uk/assets/document-library/Protocols-and-Procedures/Safeguarding-Guidance-for-Mosque-Schools-and-other-Islamic-Studies-Settings.pdf>

Office of the Children's Guardian, NSW Government (2020) *Implementing the Child Safe Standards: A Guide for Faith-Based Organisations*. Strawberry Hills: NSW Government.,

Oldham Mosques Council, Oldham Interfaith Forum, Oldham Council and Oldham Local Safeguarding Children Board (2011) *Safeguarding Children in Madrassahs and Supplementary Schools*. Oldham: Oldham Council., https://www.olscb.org/cms-data/depot/hipwig/madrassahs_supplementary_schools_guidance.pdf

Organisation of the Islamic Conference (OIC) (2005) *Covenant on the Rights of the Child in Islam*. OIC.

Warraich, S. and Rahim, M. A. (2012) *A Handbook for Madrasah Management & Safeguarding*. London: Faith Associates.

ภาคผนวก

อภิธานศัพท์

คำศัพท์	ความหมาย
กุดวะฮ์ สะชะนะฮ์ (หรือ อุสวะฮ์ สะชะนะฮ์)	การเป็นแบบอย่างที่ดี
กุฟร์ อันนิฮ์มะฮ์	การเนรคุณต่อความโปรดปรานของพระเจ้า
กุญบะฮ์	การแสดงธรรมเทศนาในโอกาสต่าง ๆ เช่น ละหมาดวันศุกร์หรือวันอีด
ซุกร์	การสำนึกในพระคุณของพระเจ้า
ซูรอ	การปรึกษาหารือ
ชะรีอะฮ์	บทบัญญัติของศาสนา
ชะกาต	การบริจาคทานที่เป็นบทบัญญัติบังคับสำหรับผู้ศรัทธาทุกคน
ซินา	การผิดประเวณี การมีความสัมพันธ์ทางเพศที่อยู่นอกการสมรส
ซินะตุลอะยาดิตุดุนยา	สิ่งประดับของชีวิตทางโลก เช่น ความสุข ความเพลิดเพลินใจ และสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตทางโลก
ซุนนะฮ์	แบบอย่างของท่านนะบี คือสๆ
ตาดีกา	ศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด
ตัรมิม	การสร้างกำลังใจด้วยรางวัลและการชมเชย
ตัรฮิบ	การปลูกฝังให้ยำเกรงอัลลอฮ์และเกรงกลัวในการสวดทักฮิรของพระองค์
นิกาค์	การสมรส
นียะฮ์	การมีความตั้งใจที่ดี
นิฮ์มะฮ์	ความโปรดปรานของพระเจ้าผู้เป็นเจ้า
ฟิรฎ์ กิฟายะฮ์	ภาระความรับผิดชอบที่มีร่วมกันของชุมชน/สังคมมุสลิม
มะกอศิด อัจชะรีอะฮ์	เจตนารมณ์ของศาสนบัญญัติ
มุอาญิร	ผู้อพยพ
มุบัยยิซ	เด็กที่บรรลุนิติภาวะแล้วแต่ยังไม่แต่งงาน

คำศัพท์	ความหมาย
รุซด์	การมีวุฒิภาวะ
สถาบันอาฟซ	สถานศึกษาเฉพาะทางที่มุ่งเน้นการเรียนการสอนเพื่อท่องจำคัมภีร์อัลกุรอาน
วะก็อฟ (หรือ วัคฟ)	การบริจาคทานที่เป็นถาวรวัตถุให้แก่สถาบันศาสนา
เศาะดะเกาะฮ์	การบริจาคทานที่เกิดจากจิตที่เป็นกุศลและอาสา ไม่ใช่ทานที่มีบทบัญญัติบังคับ
อะห์กาม	กฎหมายศาสนบัญญัติ
อะมานะฮ์	พันธหน้าที่ได้รับมอบหมาย
ชะละเกาะฮ์	การล้อมวงสนทนาหรือเรียนรู้เป็นกลุ่ม
อัลฮิวาร	การสร้างบทสนทนาเพื่อสื่อสารด้วยใช้ความคิดเชิงเหตุผล
อิบาดะฮ์	การเคารพภักดีต่อพระเจ้า
อิหม่าม	ผู้นำ เช่น ผู้นำในการละหมาด ผู้นำศาสนาในระดับมัธยม
อุสตาซ	ครูผู้สอนศาสนาที่เป็นผู้ชาย
อุสตาซะฮ์	ครูผู้สอนศาสนาที่เป็นผู้หญิง
อิฟซุดดิน	การรักษาศาสนา
อิฟซุลนัศล	การรักษาเชื้อสายวงศ์ตระกูล
อิฟซุลนัฟซ	การรักษาชีวิต
อิฟซุลมาล	การรักษาทรัพย์สิน
อิฟซุลอากัล	การรักษาสติปัญญา

คำประกาศนโยบาย การปกป้องดูแลเด็ก

นโยบายการปกป้องดูแลเด็กฉบับนี้มีการทบทวนเป็นประจำทุกปี

วัตถุประสงค์

ในฐานะองค์กรที่ทำงานให้ความสำคัญด้านสิทธิเด็ก (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) จึงมีหน้าที่ดูแลและรับประกันว่าเด็กทุกคนจะได้รับการคุ้มครองจากการกระทำความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ การถูกล่วงละเมิดทั้งทางร่างกายและจิตใจ การแสวงหาประโยชน์ และการถูกละเลย โดยนโยบายขององค์กรจึงสอดคล้องกับหลักการทั่วไปของพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กของสหประชาชาติ และจะดำเนินการช่วยเหลือสนับสนุนเด็กตามความจำเป็นและเหมาะสม ดังนี้

- **หลักการคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็ก** กล่าวคือ การสนับสนุนช่วยเหลือและการกระทำใด ๆ จะต้องพิจารณาว่ามีผลดีต่อเด็กมากกว่าผลเสีย หมายถึงทุก ๆ การตัดสินใจจะต้องมั่นใจว่าเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ
- **หลักการไม่ตีตราและไม่เลือกปฏิบัติต่อเด็ก** กล่าวคือ เด็กทุกคนไม่ถูกตีตรา ตัดสิน ถูกเหยียดหยาม ทำให้ด้อยค่า กีดกันจากสังคมหรือจากเด็กคนอื่น ๆ โดยเด็กทุกคนต้องได้รับการปกป้องคุ้มครองและช่วยเหลือ โดยไม่คำนึงถึง เพศ, สัญชาติ, สีผิว, ความเชื่อทางศาสนาและการเมือง, พื้นฐานครอบครัว, สถานะทางเศรษฐกิจ, สุขภาพกายและจิต, ประวัติอาชญากรรม ตลอดจนเด็กทุกคนต้องได้รับสิทธิและประโยชน์โดยเท่าเทียมกัน เป็นธรรมและสมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
- **หลักการมีส่วนร่วมและตัดสินใจด้วยตนเอง** กล่าวคือ เด็กและผู้ปกครองทุกคนควรมีส่วนร่วมในกระบวนการ การตัดสินใจและแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องที่มีผลกระทบต่อตนเองและครอบครัว รวมทั้งมีสิทธิ์ปฏิเสธ ไม่รับการสนับสนุนช่วยเหลือตามที่ตนเห็นสมควรได้

(มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) มีจุดมุ่งหมายเพื่อจัดให้มีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเป็นมิตร ซึ่งเป็นสถานที่ที่เด็กและเยาวชนสามารถพัฒนาและเจริญเติบโตได้อย่างมีความสุขสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ

แนวทางต่อไปนี้เป็นการคุ้มครองเจ้าหน้าที่มิให้ถูกใส่ร้าย และคุ้มครองเด็กมิให้ถูกกระทำ

ขอบเขตและความรับผิดชอบสำหรับการดำเนินการ

1. นโยบายฉบับนี้เป็นการกำหนดนโยบายที่เป็นมาตรฐาน ที่ลดความเสี่ยงต่อเด็กและผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเจ้าหน้าที่(มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) โดยมีผลบังคับใช้กับผู้ได้รับความช่วยเหลือ ทุกคนที่อายุต่ำกว่า 25 ปี, เจ้าหน้าที่ของ (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) , ผู้รับจ้างอิสระ, ที่ปรึกษา, อาสาสมัคร, ผู้ฝึกงาน, กรรมการ และบุคลากรของ (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) อื่น ๆ ที่เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือหรือสามารถเข้าถึงเด็กได้ (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) มีความรับผิดชอบและรับประกันว่าเจ้าหน้าที่ทุกคนได้ทำความเข้าใจและอ่านนโยบายคุ้มครองเด็กขององค์กร และรับรองว่าเจ้าหน้าที่ทุกคนได้รับนโยบายและมีความเข้าใจนโยบายฉบับนี้เป็นอย่างดีแล้ว

2. (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) ต้องอธิบายนโยบายการปกป้องคุ้มครองเด็กนี้ให้เจ้าหน้าที่และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนอ่าน รับทราบ และเข้าใจเนื้อหาของนโยบายดังกล่าวด้วย
3. (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) ต้องทบทวนและปรับปรุงนโยบายอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อให้ยังคงเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ อยู่เสมอ

หมวดที่ 1: การรับสมัคร คัดเลือกและอบรมเจ้าหน้าที่

- 1.1 ผู้สมัครเป็นเจ้าหน้าที่, คณะกรรมการ, ผู้รับจ้างอิสระ, ที่ปรึกษา, อาสาสมัครและผู้ฝึกงาน จะต้องได้รับทราบนโยบายคุ้มครองเด็กของ(มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) ตั้งแต่ขั้นตอนการคัดเลือก หรือสรรหาบุคลากรเข้าปฏิบัติงาน
- 1.2 การคัดเลือกบุคลากรในตำแหน่งต่าง ๆ ที่ทำงานกับเด็กหรือสามารถเข้าถึงเด็กได้ (เช่น ผู้ดูแล, เจ้าหน้าที่ด้านสาธารณสุข, นักสังคมสงเคราะห์, ที่ปรึกษา, คณะกรรมการ, อาสาสมัคร, ผู้ฝึกงาน, ฯลฯ) จะต้องมีการกลั่นกรองพื้นฐานเบื้องต้นของผู้สมัครจากใบสมัครที่เป็นข้อเขียน การสัมภาษณ์เกี่ยวกับประสบการณ์การทำงานด้านเด็ก และการตรวจสอบผู้รับรองจากบุคคลอ้างอิง (อย่างน้อย 2 คน ที่ไม่ใช่เครือญาติ) เพื่อรับคัดสรรบุคคลที่เหมาะสมในการทำงาน
- 1.3 (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) ขอสงวนสิทธิ์ไม่จ้างหรือไม่คัดเลือกผู้สมัครที่ตรวจสอบประวัติแล้วพบว่าบุคคลนั้นไม่เหมาะสมทำงานกับเด็ก หรือด้วยเหตุผลอื่นที่พบว่าอาจเกิดความเสี่ยงกับเด็ก
- 1.4 ในการปฐมนิเทศเจ้าหน้าที่ใหม่จะต้องได้รับข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายหรือมาตรฐานพฤติกรรมที่เหมาะสม รวมถึงขั้นตอนการรายงานการกระทำที่สงสัยว่าเป็นการละเมิดต่อเด็กและมาตรการทางวินัย หรือกฎหมายที่จะใช้ดำเนินการภายหลังการสอบสวน ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่ใหม่ของ (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) ทุกคนจะต้องลงนามแสดงว่าตนรับทราบและเข้าใจนโยบายนี้ โดย (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) จะเก็บต้นฉบับนโยบายที่เจ้าหน้าที่ได้ลงนามรับทราบในแฟ้มข้อมูลบุคลากร

หมวดที่ 2: การให้ความรู้และกบทวนเรื่องการคุ้มครองเด็ก แก่บุคลากรและเด็กอย่างสม่ำเสมอ

- 2.1 (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) มีการจัดอบรมให้ความรู้เรื่องการคุ้มครองเด็กอย่างน้อย 1 ครั้งต่อปีให้แก่บุคลากรและเด็กทุกคน ในองค์กร เพื่อรับทราบถึงแนวทางปฏิบัติสำหรับการดำเนินการป้องกันและช่วยเหลือเด็กที่ถูกล่วงละเมิดและเด็กที่ต้องสงสัยว่า อาจจะถูกล่วงละเมิดโดยเจ้าหน้าที่ และการดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริง และดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนด รวมถึงให้บุคลากรหรือเด็กมีส่วนร่วมในการตรวจสอบได้อีกแนวทางหนึ่ง

หมวดที่ 3: หลักจรรยาบรรณในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม)

- 3.1 มาตรฐานพฤติกรรมคือแนวทางที่กำหนดให้เจ้าหน้าที่ (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) ปฏิบัติต่อเด็กอย่างเหมาะสม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องคุ้มครองเด็ก ช่วยลดความเสี่ยงเจ้าหน้าที่ (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) ที่อาจถูกกล่าวหาว่ามีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม หรือมีการล่วงละเมิดเด็ก
- 3.2 เจ้าหน้าที่ของ (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) ปฏิบัติงานด้วยความระมัดระวัง ทั้งการแสดงออก ด้านการกระทำ ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร การปฏิสัมพันธ์กับเด็กและครอบครัว เช่น การปฏิสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ชายกับเด็กหญิง ซึ่งอาจถูกมองว่าไม่เหมาะสม อันนำไปสู่การถูกกล่าวหาว่าเป็นการประพฤติผิดทางเพศได้
- 3.3 เจ้าหน้าที่ของ (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) จะต้องไม่จ้างเด็กทำงานที่ไม่เหมาะสม เว้นแต่กรรมการปกป้องคุ้มครองเด็กของ (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) เห็นชอบ โดยมีเงื่อนไขคือ สภาพการทำงานและอายุเด็กมีความเหมาะสม รวมทั้งการจัดการใด ๆ ต้องมีความชัดเจนว่าเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ

- 3.4 เจ้าหน้าที่ของ(มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม)จะต้องไม่มีพฤติกรรมดังนี้ จูบ หอม หรือสัมผัสเด็กที่ส่อไปในทางเพศ หากกรณีที่เป็นต้องสัมผัสตัวเด็ก เช่น จูบมือ กอดเพื่อปลอบประโลม รวมถึงความจำเป็นที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ให้กระทำด้วยความระมัดระวัง โดยถามความยินยอมของเด็กก่อน เพื่อป้องกันการเข้าใจผิดที่อาจเกิดขึ้น
- 3.5 เจ้าหน้าที่(มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม)จะต้องไม่กระทำความรุนแรงโดยการกระชาก ดึง ดบ ตี หรือลงโทษและบังคับใช้กำลังทางกายใด ๆ กับเด็ก รวมถึงการไม่ส่งเสริมหรือไม่ร่วมมือกับกิจการและกิจกรรมใดที่เป็นการล่วงละเมิดและ/หรือก่อให้เกิดอันตรายต่อเด็ก
- 3.6 เจ้าหน้าที่(มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม)ต้องตระหนักว่าตนต้องปฏิบัติงานกับเด็กที่อาจใช้ความสนิทสนมกับผู้ใหญ่ในการแสวงหา “สิทธิพิเศษ” ซึ่งอาจเป็นพฤติกรรมการเรียนรู้ อันสืบเนื่องมาจากประสบการณ์ถูกล่วงละเมิดทางเพศ ดังนั้นเจ้าหน้าที่ (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) พึงระลึกเสมอว่าควรประพฤติ ปฏิบัติตนให้เหมาะสม แม้ว่าเด็กอาจมีพฤติกรรมส่อทางเพศก็ตาม นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) ควรต้องระมัดระวังและหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่อาจตกอยู่ในความเสี่ยงที่จะให้สิทธิพิเศษต่อบางคนและอาจถูกเข้าใจผิดได้
- 3.7 เจ้าหน้าที่(มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม)ควรปฏิบัติตามกฎหมาย มีผู้ใหญ่อย่างน้อย 2 คน โดยเจ้าหน้าที่ประสานงานหลักด้านการคุ้มครองเด็กพิจารณาตามความเหมาะสม ในการดูแลหรือทำกิจกรรมใด ๆ
- ในกรณีที่ได้รับการให้คำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญเป็นการส่วนตัว ผู้เชี่ยวชาญจะต้องแจ้งให้เจ้าหน้าที่หรือผู้ดูแลทราบ เวลา และสถานที่ล่วงหน้าด้วย
 - ในกรณีที่ต้องเดินทางไกลกับเด็กและผู้ปกครองที่ต้องมีการพักค้างคืน อาทิ การรักษาพยาบาลพาเด็กตามหาญาติอื่น ๆ หากมีข้อกังวลเจ้าหน้าที่สามารถปรึกษาได้ครู, ผู้ช่วยได้ครู, เจ้าหน้าที่ประสานงานหลักด้านการคุ้มครองเด็ก (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) ในทันที หรือเมื่อกลับมาจากการเดินทาง
- 3.8 ความคิดเห็นของเด็กควรได้รับการเคารพและรับฟัง กล่าวคือ การที่เด็กได้มีส่วนร่วมในการแสดงมุมมองหรือข้อคิดเห็นที่มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อพัฒนาการที่สมวัยของเด็ก
- เจ้าหน้าที่ทุกคนต้องเห็นคุณค่าและเคารพในการตัดสินใจของเด็ก ส่งเสริมการมีส่วนร่วม การแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกของเด็กเสมอ รวมถึงการตัดสินใจ ในเรื่องที่อาจส่งผลกระทบต่ออนาคตของตัวเอง ทั้งนี้ผู้ปกครองเด็กตามกฎหมาย (Legal guardian) ควรมีส่วนในการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวกับอนาคตของเด็ก (เว้นแต่ในกรณีที่ไม่เป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กหรืออาจส่งผลร้ายเกินสมควร)
 - การติดต่อประสานงานกับบุคคลหรือหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อช่วยเหลือเด็กอาจมีสถานการณ์ที่เจ้าหน้าที่ (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) ไม่สามารถควบคุมสิ่งที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งเจ้าหน้าที่ (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) ต้องทำงานกับเด็กเพื่อให้มั่นใจว่าเด็กจะไม่ถูกทำร้ายจิตใจหรือถูกกระทำซ้ำ
- 3.9 เด็กจะต้องไม่ถูกบังคับให้ตัดสินใจในเรื่องที่ตนไม่ต้องการ เว้นแต่การตัดสินใจดังกล่าว จะทำให้เสี่ยงต่ออันตรายการถูกล่วงละเมิดหรือถึงแก่ชีวิตได้
- 3.10 เด็กทุกคนควรได้รับทราบถึงข้อมูลสิทธิเด็กที่เป็นสิทธิ์ของตนเอง เพื่อตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้กรณีที่เด็กไม่สามารถสื่อสารได้เนื่องจากอุปสรรคด้านภาษา เจ้าหน้าที่ (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) จะต้องใช้ล่ามแปลภาษาเพื่อให้เด็กเข้าใจถึงสิทธิ์ของตนเองอย่างแท้จริง
- 3.11 เจ้าหน้าที่ (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) ต้องประพฤติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีต่อเด็กที่ปฏิบัติงานด้วย ตลอดจนบุคคลทั่วไปที่พบเห็นการปฏิบัติงานระหว่างเจ้าหน้าที่ (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) กับเด็ก โดยปฏิบัติต่อเด็กด้วยความใส่ใจ มีเมตตาเคารพในคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
- 3.12 เจ้าหน้าที่ (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) ไม่กระทำการสิ่งที่ทำให้เด็กรู้สึกไม่ดี ทั้งการใช้คำพูดและการแสดงออก เช่น แสดงท่าทีเหยียดหยาม, ตะโกนใส่, ดุด่า, ใช้ถ้อยคำที่ไม่เหมาะสมหรือกระทำอื่นใดที่ทำให้เด็กรู้สึกอับอาย
- 3.13 เจ้าหน้าที่ (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) ต้องไม่ปล่อยปละละเลยต่อเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กเล็กที่ยังไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ทั้งนี้หากเจ้าหน้าที่รู้สึกว่าการไม่ทราบหรือไม่มีประสบการณ์ในการดูแลเด็กที่เพียงพอ เจ้าหน้าที่ (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) ควรขอคำแนะนำหรือขอความช่วยเหลือจากคณะกรรมการคุ้มครองเด็กของ (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม)

- 3.14 เจ้าหน้าที่ (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) ทุกคนควรให้ความสำคัญกับนโยบายคุ้มครองเด็กที่กำหนดไว้ข้างต้น ระหว่างการปฏิบัติงาน หากเจ้าหน้าที่พบปัญหาอุปสรรคหรือข้อสงสัยใด ๆ ควรแจ้งหัวหน้างานหรือคณะกรรมการคุ้มครองเด็กของ (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม)
- 3.15 กรณีที่เจ้าหน้าที่ (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม ไม่ประพฤติปฏิบัติตามนโยบายดังกล่าวนี้ อาจเป็นเหตุให้ต้องถูกดำเนินการทางวินัยถึงขั้นสูงสุด กล่าวคือ พ้นสภาพการเป็นเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน ยกเลิกการเป็นอาสาสมัคร/ฝึกงาน ฯลฯ

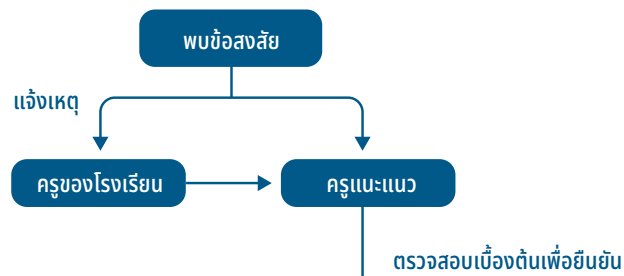
หมวดที่ 4: การรายงานและการสอบสวนเหตุล่วงละเมิด หรือสงสัยว่าล่วงละเมิดเด็ก

- 4.1 การล่วงละเมิดเด็กไม่ว่ารูปแบบใดก็ตาม รวมถึงการทารุณกรรมทางร่างกาย จิตใจหรือทางเพศ หากเกิดขึ้นภายในองค์กร ถือเป็นการกระทำผิดที่รุนแรง ส่งผลกระทบต่อสวัสดิภาพและชื่อเสียงของเด็ก เจ้าหน้าที่ผู้ถูกกล่าวหา ตลอดจนตัวองค์กรเอง อย่างไรก็ตามเจ้าหน้าที่ (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) ทุกคนมีหน้าที่รายงานพฤติกรรมที่สงสัยว่าอาจเป็นการล่วงละเมิดหรือหาผลประโยชน์จากเด็กในทุก ๆ กรณีต่อหัวหน้างานหรือเจ้าหน้าที่ประสานงานหลักด้านการคุ้มครองเด็กประจำ (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม)
- 4.2 บุคคลใดก็ตามที่พบเห็นเหตุอันสงสัยว่าเป็นการล่วงละเมิดต่อเด็ก ซึ่งมีเจ้าหน้าที่ของ (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) เข้าไปเกี่ยวข้องจะต้องแจ้งหัวหน้าฝ่ายงานของเจ้าหน้าที่บุคคลดังกล่าว หรือเจ้าหน้าที่ประสานงานหลักด้านการคุ้มครองเด็กของ (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) ทราบทันที เพื่อให้สามารถดำเนินการสอบสวนและแก้ไขปัญหาเบื้องต้นตามความเหมาะสม การไม่รายงานเหตุต้องสงสัยที่เกิดขึ้น อาจเป็นเหตุให้ถูกลงโทษทางวินัยได้ ทั้งนี้เจ้าหน้าที่ประสานงานหลักด้านการคุ้มครองเด็กของ (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) จะพิจารณาว่าบุคคลใดบ้างควรทราบเรื่องดังกล่าว โดยใช้หลักการ “ให้ทราบเท่าที่จำเป็น” เท่านั้น เพื่อประโยชน์สูงสุดในการปกป้องคุ้มครอง และรักษาความลับของเด็ก
- 4.3 ผู้อำนวยการ (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) จะต้องเริ่มกระบวนการสอบสวนภายในองค์กรภายใน 48 ชั่วโมง หลังจากได้รับการรายงานข้อสงสัยการล่วงละเมิดเด็ก โดยต้องคำนึงถึงสิทธิและความเป็นส่วนตัวของเด็กเป็นสำคัญ ทั้งนี้เจ้าหน้าที่ประสานงานหลักด้านการคุ้มครองเด็กของ (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) จะต้องดำเนินการสอบสวนเหตุการณ์หรือข้อร้องเรียนร่วมกับที่ปรึกษาด้านการคุ้มครองเด็กและแจ้งให้ประธาน (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) ทราบว่ามีการสอบสวนดังกล่าวเกิดขึ้น ในการดำเนินการเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก เจ้าหน้าที่ (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) ตระหนักว่าการละเมิดเด็กเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้อง ไม่ควรละเลยและจำเป็นต้องรายงานเหตุอันสงสัยต่อผู้อำนวยการ (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) หรือที่ปรึกษาด้านการคุ้มครองเด็กทราบ
- 4.4 ในการดำเนินการสอบสวนเด็กอาจถูกทำร้ายหรือถูกกลั่นแกล้งจากผู้กระทำ ในขณะที่เจ้าหน้าที่ของ (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) ผู้ถูกกล่าวหาอาจมีความกังวลเรื่องความเป็นส่วนตัว และสิทธิทางกฎหมายของตนจึงจำเป็นต้องดำเนินการสอบสวนด้วยความระมัดระวังอย่างใส่ใจ
- 4.5 เจ้าหน้าที่ (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) ผู้ถูกกล่าวหาว่ามีพฤติกรรมไม่เหมาะสมหรือล่วงละเมิดเด็กดังกล่าว จำเป็นต้องถูกพักงานชั่วคราวระหว่างการดำเนินการสอบสวน และเจ้าหน้าที่ผู้ถูกกล่าวหา ต้องได้รับทราบข้อกล่าวหา มีโอกาสชี้แจงสิ่งที่เกิดขึ้น ตลอดจนแจ้งรายชื่อยานเพื่อให้ข้อมูลประกอบการสอบสวน ซึ่งเจ้าหน้าที่ที่ถูกกล่าวหาที่มีสิทธิ์ได้รับการให้คำปรึกษา หรือความช่วยเหลือในรูปแบบอื่นตามสมควร กรณีเจ้าหน้าที่ผู้นั้นพักอาศัยที่สำนักงานของ (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) จะมีการจัดหาที่พักชั่วคราวให้ระหว่างการพักงานเพื่อให้การสอบสวนเป็นไปอย่างรวดเร็วและเป็นธรรม
- 4.6 (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) ให้ความสำคัญสูงสุดกับสิทธิและสวัสดิภาพของเด็กในการดำเนินการสอบสวน ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยและรักษาความเป็นส่วนตัวของเด็ก เพื่อลดผลกระทบทางจิตใจระหว่างการสอบสวน

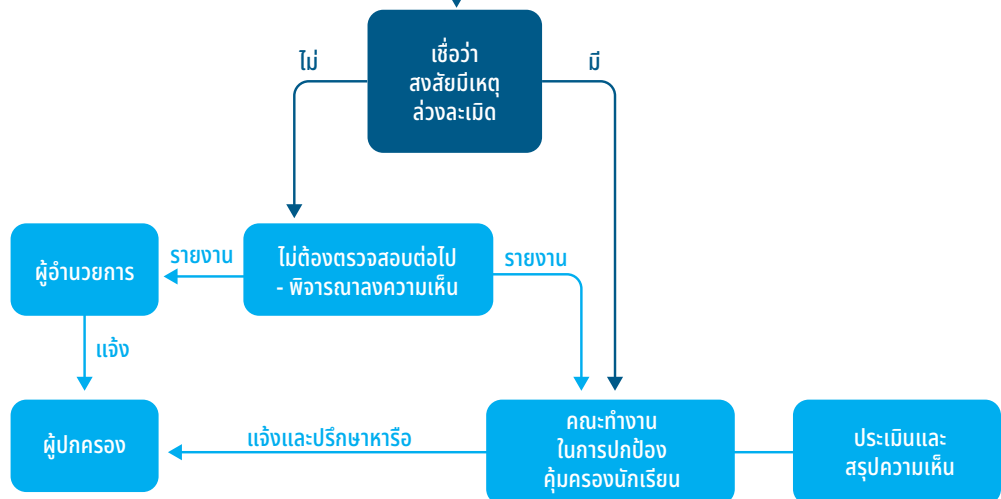
ตัวอย่างแผนผังการรายงาน

แผนผังการแจ้งเหตุสงสัยถึงการล่วงละเมิด ต่อนักเรียนและการดำเนินการ

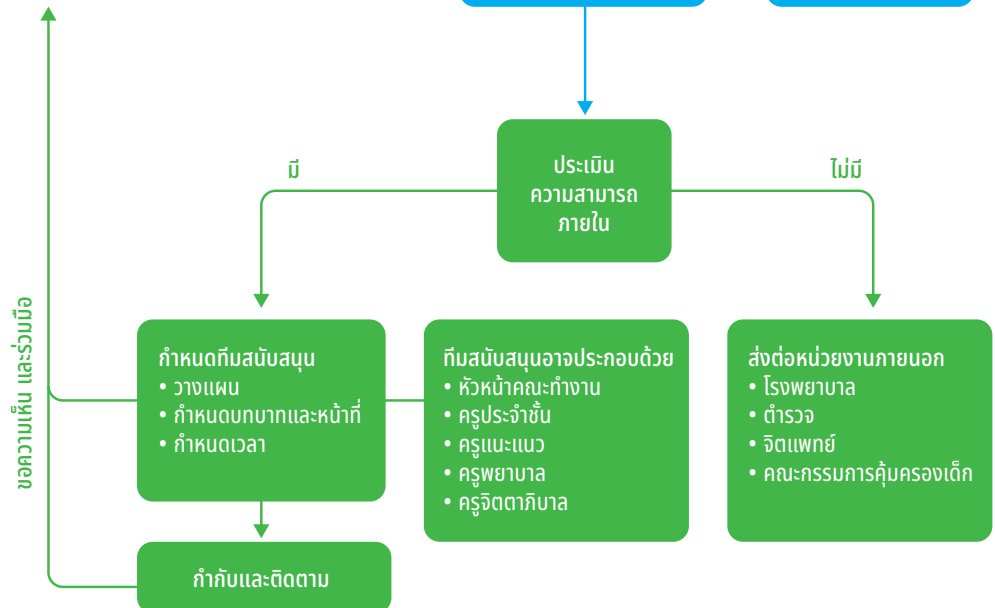
ขั้นตอนที่ 1
การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2
การพัฒนาและตัดสินใจ
ในการดำเนินการ

ขั้นตอนที่ 3
การสนับสนุนและ
ช่วยเหลือต่อเนื่อง

หมวดที่ 5: การดำเนินการหลังการสอบสวน

- 5.1 หลังดำเนินการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้ว เจ้าหน้าที่ (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) ผู้ถูกกล่าวหา, เด็ก, ผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรทราบผลการสอบสวน ตลอดจนแนวทางการแก้ไขปัญหาที่อาจมีขึ้นต่อไป
- 5.2 หากสอบสวนแล้วพบว่าข้อกล่าวหาไม่มีมูลหรือเป็นการใส่ความ (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) จะดำเนินการชี้แจงข้อเท็จจริงต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเยียวยาและกอบกู้ชื่อเสียงของทั้งผู้ถูกกล่าวหาเด็กและครอบครัวผู้เสียหาย รวมทั้งดำเนินการกับผู้แจ้งเหตุอย่างเหมาะสม
- 5.3 หากสอบสวนแล้วพบว่าการละเมิดเด็กเกิดขึ้นจริงหรือไม่ก็ตาม (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) ควรให้ความช่วยเหลือต่อเด็กผู้เสียหายอย่างเต็มที่ เพื่อช่วยเยียวยาความบอบช้ำทางร่างกายและจิตใจของเด็ก ซึ่งอาจรวมถึงการรักษาพยาบาล การให้คำปรึกษาหรือการให้ความช่วยเหลือรูปแบบอื่น ๆ ตามความจำเป็นและเหมาะสม
- 5.4 หากสอบสวนแล้วพบว่าการล่วงละเมิดเด็กหรือพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมนั้นเกิดขึ้นจริงหรือสงสัยว่าเกิดขึ้นจริง แม้การกระทำดังกล่าวถือว่าไม่ผิดกฎหมายอาญา แต่เจ้าหน้าที่ผู้กระทำผิดนั้นจะมีโทษทางวินัยตามระเบียบของ (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) ซึ่งอาจมีโทษสูงสุดคือการเลิกจ้างหรือให้ออกจากงาน ทั้งนี้เป็นไปตามการพิจารณาที่คณะกรรมการปกป้องคุ้มครองเด็กของ (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) เห็นสมควร
 - หากสอบสวนแล้วพบว่าการล่วงละเมิดเด็กหรือพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมนั้นเกิดขึ้นจริง หรือมีความเป็นไปได้ว่าเกิดขึ้นจริง และการกระทำดังกล่าวถือว่าผิดกฎหมายอาญา (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) จะรายงานผลการสอบสวนให้ตำรวจหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ และจะให้ความร่วมมือกับเจ้าพนักงานอย่างเต็มที่ในกระบวนการสอบสวนต่อไป
 - หากเจ้าหน้าที่ของ (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) ถูกไล่ออกเนื่องจากมีความผิดจริงในเรื่องการล่วงละเมิดเด็ก หรือพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) อาจเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวหากได้รับการร้องขอจากตำรวจ นายจ้างรายใหม่หรือบุคคลอื่นใด เพื่อนำข้อมูลนั้นไปใช้ประกอบการสอบสวนทางอาญา หรือเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดเหตุในลักษณะดังกล่าวซ้ำอีก ทั้งนี้การให้ข้อมูลนั้นจะเป็นไปตามกฎหมาย หรือธรรมเนียมปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง
 - ประธาน คณะกรรมการที่ปรึกษา และผู้อำนวยการ (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) จะต้องร่วมกันจัดทำแผน ในการชี้แจงข้อมูลกับสื่อมวลชนซึ่งต้องมีการแต่งตั้งโฆษกเพื่อการดังกล่าว ในกรณีที่เกิดเหตุในลักษณะนี้

หมวดที่ 6: แนวปฏิบัติผู้เยี่ยมเยียน

สำหรับผู้เยี่ยมเยียน (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม)

- 6.1 แยกผู้มาเยือนทุกท่านต้องลงลายมือชื่อเข้าเยี่ยมที่แผนกต้อนรับ
- 6.2 ห้ามให้ผู้เยี่ยมเยียนลงพื้นที่โดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการ ผู้จัดการ หรือเจ้าหน้าที่อาวุโสของ (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม)
- 6.3 เจ้าหน้าที่หรืออาสาสมัคร (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) จะต้องคอยสังเกตพฤติกรรมของผู้เยี่ยมเยียนทุกคนตลอดเวลาที่ลงพื้นที่
- 6.4 ห้ามปล่อยผู้เยี่ยมเยียนไว้โดยลำพังในโรงเรียนไม่ว่าจะอยู่กับเด็กหรือไม่ก็ตาม
- 6.5 แนวทางปฏิบัติต่อเด็กอันเกี่ยวข้องกับการถ่ายภาพ การใช้ภาพถ่าย การบันทึกเสียง การรายงานข่าวทั้งในกรณีปกติและฉุกเฉิน การสัมภาษณ์เพื่อนานวิจัย และการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตและสังคมออนไลน์ ควรกระทำด้วยความระมัดระวัง มีการทำความเข้าใจกับเด็กเกี่ยวกับการบันทึกภาพและสัมภาษณ์ และได้รับการยินยอมจากเด็กและผู้ปกครองอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร
- 6.6 ผู้เยี่ยมเยียนและสื่อมวลชนทุกคนจะต้องลงนามรับทราบนโยบายสำหรับผู้เยี่ยมเยียนและสื่อมวลชน เป็นลายลักษณ์อักษรและจะต้องปฏิบัติตามนโยบายฯ อย่างเคร่งครัด

ข้าพเจ้าได้อ่านนโยบายปกป้องคุ้มครองเด็กของ (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) โดยครบถ้วนแล้ว ข้าพเจ้าเข้าใจและยินดีปฏิบัติตามข้อกำหนดดังกล่าวข้างต้น หากข้าพเจ้ามิได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดในนโยบายปกป้องคุ้มครองเด็กนี้ ข้าพเจ้ายินยอมให้ (มัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม) ยกเลิกการจ้างงานข้าพเจ้าได้ด้วยสาเหตุดังกล่าว

ลงนาม _____
(_____)
วันที่ _____

แบบประเมินตนเอง: การส่งเสริมสิทธิและคุ้มครองเด็กในมัสยิดและสถานศึกษาอิสลาม

แบบประเมินตนเองชุดนี้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือสำหรับคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดและผู้บริหารสถานศึกษาอิสลาม ในการสำรวจและยกระดับมาตรฐานการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก โดยมุ่งเน้นการเปลี่ยนผ่านจากการดูแลด้วยความเมตตาแบบไม่เป็นระบบ ไปสู่การจัดวางระบบนิเวศแห่งความปลอดภัยที่ยั่งยืนผ่าน “บันได 5 ขั้น” ตั้งแต่การสร้างความเข้าใจในกฎระเบียบ การจัดโครงสร้างบุคลากร การบริหารจัดการทรัพยากร การวางแผนปฏิบัติงาน ไปจนถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ “บ้าน-โรงเรียน-มัสยิด” (บ-ร-ม) เพื่อให้มั่นใจว่ามัสยิดและสถานศึกษาอิสลามจะเป็นพื้นที่ปลอดภัยที่ถนอมไว้ซึ่งสวัสดิภาพและศักดิ์ศรีของเยาวชนทุกคนอย่างแท้จริง

วิธีการประเมิน: ให้ตรวจสอบการดำเนินงานของมัสยิดและสถานศึกษาอิสลามตามรายการที่กำหนด และทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง “ผ่าน” และเครื่องหมาย ✗ ในช่อง “ไม่ผ่าน”

รายการประเมิน		ผ่าน	ไม่ผ่าน
บันไดขั้นที่ 1 : การทำความเข้าใจกฎระเบียบและหลักการ			
1	คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดเข้าใจขอบเขตอำนาจหน้าที่ตาม พ.ร.บ. การบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสวัสดิภาพของสัปบุรุษและเด็ก		
2	บุคลากร ครูและผู้ดูแลเด็ก รับทราบข้อกฎหมายที่ห้ามในการลงโทษเด็กด้วยความรุนแรงหรือการเย็บตี		
3	สถาบันมีการให้ความรู้แก่คนทำงานเรื่องความผิดอาญาที่เกี่ยวข้องกับเด็ก (เช่น การล่วงละเมิดทางเพศ และกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล PDPA)		
4	มีการสื่อสารภายในองค์กรที่เน้นเชื่อมโยงแนวคิดเรื่อง "อะมานะฮ์" เข้ากับหลักการคุ้มครองสิทธิเด็ก		
บันไดขั้นที่ 2 : โครงสร้างองค์กรและความพร้อม			
5	มีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบหรือคณะกรรมการด้านกิจการเด็ก เยาวชน และครอบครัว โดยเฉพาะ		
6	มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ชัดเจน เช่น ฝ่ายพัฒนาเยาวชน ฝ่ายเสริมสร้างสถาบันครอบครัว และฝ่ายสวัสดิการชุมชน		
7	โครงสร้างองค์กรเน้นการทำงานเป็นทีมและมีการคานอำนาจ ลดการใช้อำนาจแบบรวมศูนย์ที่ตัวบุคคลใดบุคคลหนึ่ง		
8	มีช่องทางหรือระบบรับเรื่องร้องเรียนที่เข้าถึงง่ายและเป็นความลับสำหรับเด็กและผู้ปกครอง		

รายการประเมิน		ผ่าน	ไม่ผ่าน
บันไดขั้นที่ 3 : การบริหารจัดการทรัพยากรและพื้นที่ปลอดภัย			
9	มีการจัดสรรงบประมาณส่วนหนึ่ง (เช่น 5-10% ของรายได้) สำหรับงานด้านเด็กและเยาวชนโดยเฉพาะ		
10	พื้นที่ทางกายภาพในมัสยิด/สถานศึกษาได้รับการตรวจสอบจุดเสี่ยง (เช่น แสงสว่างเพียงพอ ไม่มีมุมอับสายตา แยกห้องน้ำเป็นสัดส่วน) อย่างสม่ำเสมอ		
11	มีกระบวนการคัดกรองบุคลากรหรืออาสาสมัครก่อนให้เข้ามาทำงานใกล้ชิดกับเด็ก		
12	มีคู่มือปฏิบัติงานฉบับย่อที่บอกขั้นตอนชัดเจนเมื่อเกิดเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์		
บันไดขั้นที่ 4: แผนปฏิบัติงานและการประเมินผล			
13	มีการจัดทำแผนปฏิบัติงานรายปีที่มีโครงการครอบคลุมทั้งการป้องกัน (เช่น อบรมพ่อแม่) และการพัฒนา (เช่น สภาเยาวชน)		
14	มีระบบการบันทึกข้อมูลเด็กกลุ่มเปราะบางในชุมชนเพื่อการติดตามช่วยเหลือ โดยรักษาความลับ		
15	มีการประเมินความเสี่ยงเชิงสถานการณ์อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง (เช่น ความเสี่ยงจากการจัดค่ายค้างคืน หรือ ความเสี่ยงทางกายภาพ)		
16	มีการวัดผลความพึงพอใจโดยการ "ฟังเสียงของเด็กและผู้ปกครอง" มากกว่าการนับเพียงจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม		
บันไดขั้นที่ 5: การสร้างเครือข่ายเชื่อมโยง “บ-ร-ม”			
17	มีการประชุมร่วมกันระหว่าง มัสยิด-โรงเรียนตาดีกา-ผู้ปกครอง อย่างสม่ำเสมอ (อย่างน้อยไตรมาสละ 1 ครั้ง)		
18	ผู้นำศาสนาและครูมีโครงการเยี่ยมบ้านเพื่อสังเกตสวัสดิภาพเด็กในครอบครัวสัปดาห์		
19	มัสยิดถูกใช้เป็น "พื้นที่กลาง" ในการทำกิจกรรมที่เยาวชนเป็นผู้ออกแบบเอง		
20	มีการประสานงานอย่างเป็นระบบกับหน่วยงานภายนอก (เช่น พมจ., สว.สต. หรือสถานีตำรวจ) เมื่อเกิดเหตุที่ต้องส่งต่อความช่วยเหลือ		

เกณฑ์การสรุปผล:

- ผ่าน 15-20 ข้อ: สถาบันมีความพร้อมในระดับดีมาก เป็นแบบอย่างได้
- ผ่าน 10-14 ข้อ: สถาบันมีความพร้อมระดับปานกลาง ควรพัฒนาส่วนที่ขาดให้เป็นระบบขึ้น
- ผ่านน้อยกว่า 10 ข้อ: สถาบันมีความเสี่ยงสูง ควรเร่งศึกษากฎหมายและจัดตั้งคณะทำงานเพื่อวางระบบความปลอดภัยโดยด่วน

แบบประเมินความเสี่ยงด้านการปกป้องดูแลเด็ก

ชื่อมัสยิด/สถานศึกษาอิสลาม: _____ วันที่ประเมิน: _____

ผู้ประเมิน: _____ รอบการทบทวน: ☐ ประจำปี ☐ หลังเกิดเหตุการณ์

กิจกรรม / พื้นที่	กลุ่มที่เสี่ยง	มาตรการป้องกันที่มีอยู่	ระดับความเสี่ยง (สูง/กลาง/ต่ำ)	สิ่งที่ต้องดำเนินการเพิ่ม
พื้นที่กายภาพ: ห้องน้ำมัสยิด/จุดอับสายตา	เด็กนักเรียนตาดีกา โดยเฉพาะกลุ่มเด็กเล็ก	มีการแยกห้องน้ำชาย-หญิงชัดเจน		ติดตั้งแสงสว่างเพิ่ม และกำหนดให้ครูเดินตรวจทุกชั่วโมง
บุคลากร: อาสาสมัครที่มาช่วยงานชั่วคราว	เด็กที่เข้าร่วมกิจกรรมของมัสยิด	มีการลงทะเบียนผู้เยี่ยมเยือน		จัดให้มีการตรวจสอบประวัติ และลงนามรับทราบนโยบายก่อนเริ่มงาน
การเรียนการสอน: กิจกรรมในห้องเรียนประจำ	นักเรียนที่มีปัญหาด้านการเรียนรู้	ครูผู้สอนพยายามดูแลอย่างทั่วถึง		อบรมครูเรื่องการจัดการพฤติกรรมโดยไม่ใช้ความรุนแรงและไม่ตีตราเด็ก
กิจกรรมพิเศษ: การเข้าค่ายค้างคืน / ทัศนศึกษา	เยาวชนทุกคนที่เข้าร่วมกิจกรรม	ใช้กฎผู้ใหญ่อย่างน้อย 2 คน		ทำหนังสือขอความยินยอม และแจ้งข้อมูลสุขภาพเด็กให้ผู้ปกครองรับทราบ
โลกออนไลน์: กลุ่มไลน์ประสานงานผู้ปกครอง	เด็กที่มีภาพถ่ายปรากฏในสื่อออนไลน์	มีการขอความยินยอมจากเด็กและผู้ปกครองก่อนถ่ายภาพ		กำหนดแนวปฏิบัติในการใช้ภาพเด็กเพื่อป้องกันการนำไปใช้ผิดวัตถุประสงค์

แบบฟอร์มการลงนามรับทราบนโยบายการปกป้องดูแลเด็กและประมวลความประพฤติของบุคลากร

ชื่อมัชยิด/สถาบัน:

ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว)

ตำแหน่ง:

☐ คณะกรรมการ

☐ ครู

☐ เจ้าหน้าที่ประจำ

☐ ลูกจ้าง

☐ อาสาสมัคร

☐ อื่น ๆ _____

รับรองและพันธสัญญา:

1. การรับทราบข้อมูล: ข้าพเจ้าได้รับทราบ อธิบายนโยบาย และอ่านเนื้อหาในนโยบายการปกป้องคุ้มครองเด็กและจรรยาบรรณของสถาบันโดยครบถ้วนแล้ว
2. ความเข้าใจในเนื้อหา: ข้าพเจ้ามีความเข้าใจเป็นอย่างดีเกี่ยวกับมาตรฐานพฤติกรรมที่เหมาะสม ขั้นตอนการรายงานเหตุเมื่อพบข้อสงสัยการละเมิดต่อเด็ก รวมถึงมาตรการทางวินัยและกฎหมายที่จะนำมาใช้ดำเนินการภายหลังการสอบสวน
3. การปฏิบัติตาม: ข้าพเจ้ายินดีปฏิบัติตามข้อกำหนดและมาตรฐานพฤติกรรมที่ระบุไว้ในนโยบายนี้อย่างเคร่งครัดระหว่างการปฏิบัติงาน
4. ความรับผิดชอบ: ข้าพเจ้าตระหนักดีว่าหากข้าพเจ้ามีพฤติกรรมไม่เหมาะสมหรือไม่ประพฤติปฏิบัติตามนโยบายดังกล่าว อาจเป็นเหตุให้ต้องถูกดำเนินการทางวินัยถึงขั้นสูงสุด คือ การพ้นสภาพจากการเป็นเจ้าหน้าที่ ยกเลิกการจ้างงาน หรือยกเลิกการเป็นอาสาสมัคร/ฝึกงาน

ข้าพเจ้าจึงลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐานเพื่อแสดงเจตจำนงในการคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนภายใต้การดูแลของสถาบันแห่งนี้

ลงชื่อ: _____
(ผู้ให้คำรับรอง)

(_____) (ตัวบรรจง)

วันที่: _____ / _____ / _____

พยาน/ผู้ตรวจสอบข้อมูล: _____
(เจ้าหน้าที่ประสานงานด้านการคุ้มครองเด็ก)

(_____) (ตัวบรรจง)

วันที่: _____ / _____ / _____

รายชื่อและช่องทางการติดต่อหน่วยงานคุ้มครองเด็ก

1. หน่วยงานหลักด้านการรับแจ้งเหตุและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก (ตลอด 24 ชั่วโมง)

หน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรงตาม พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ในการเข้าใกล้เหยื่อ แยกเด็กออกจากความเสี่ยง และให้การคุ้มครองสวัสดิภาพ ได้แก่

- ศูนย์ช่วยเหลือสังคม สายด่วน พม. 1300
 - บทบาท: หน่วยงานหลักของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) รับแจ้งเหตุเด็กถูกทารุณกรรม ถูกทอดทิ้ง หรือถูกเลิกจ้างอย่างไม่เป็นธรรม มีทีมเคลื่อนที่เร็วประสานงานร่วมกับตำรวจและนักสังคมสงเคราะห์ในพื้นที่ทันที
 - ช่องทางติดต่อ: โทร. 1300 (ฟรีตลอด 24 ชั่วโมง) หรือแอปพลิเคชัน Line: @hotline1300

2. หน่วยงานตามกฎหมาย การระงับเหตุ และการบังคับใช้กฎหมาย

- สถานีตำรวจในพื้นที่ (สภ. / สน.) หรือ สายด่วนแจ้งเหตุร้าย 191
 - บทบาท: เข้าระงับเหตุฉุกเฉินในกรณีที่เกิดความรุนแรงในครอบครัวหรือสถานศึกษาที่มีความเสี่ยงต่อชีวิตและร่างกายของเด็กอย่างเร่งด่วน
- สายด่วนกองบังคับการปราบปรามการค้ำมนุษย์ (บก.ปคม.) โทร. 1191
 - บทบาท: เจาะจงกรณีที่พบเบาะแสการแสวงประโยชน์จากเด็ก การค้ำมนุษย์ การบังคับค้าประเวณีเด็ก หรือการใช้แรงงานเด็กอย่างผิดกฎหมาย

3. หน่วยงาน/กลไกการคุ้มครองเด็กระดับท้องถิ่น

เมื่อพบเหตุในพื้นที่ มัสยิดและสถานศึกษาอิสลามสามารถประสานงานกับกลไกท้องถิ่นเพื่อเข้าตรวจสอบเบื้องต้นได้อย่างรวดเร็ว

- ฝ่ายพัฒนาสังคมและสวัสดิการชุมชน ณ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาล / อบต.) ในพื้นที่
 - บทบาท: ปัจจุบันมีการตั้ง “คณะอนุกรรมการคุ้มครองเด็กระดับตำบล/ท้องถิ่น” ซึ่งมีพนักงานเจ้าหน้าที่และอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) ประจำหมู่บ้านที่สามารถเข้าถึงพื้นที่ได้ทันที
- ฝ่ายปกครองท้องถิ่น (กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน)
 - บทบาท: มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อย และเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่เบื้องต้นตาม พ.ร.บ. คุ้มครองเด็กฯ ในการเข้าระงับเหตุหรือร่วมตรวจสอบข้อเท็จจริงในชุมชน

4. หน่วยงานให้ความช่วยเหลือด้านจิตวิทยาและการแพทย์

- สายด่วนสุขภาพจิต โทร. 1323
 - บทบาท: บริการปรึกษาปัญหาทางจิตวิทยา (กรมสุขภาพจิต) สำหรับกรณีที่เด็กได้รับผลกระทบทางจิตใจอย่างรุนแรงจากการถูกกระทำความรุนแรง หรือเพื่อให้คำปรึกษาแก่ครู/ผู้นำศาสนาในการรับมือและเยียวยาจิตใจเด็กในเบื้องต้น
- โรงพยาบาลประจำอำเภอ / โรงพยาบาลศูนย์ประจำจังหวัด (ศูนย์พึ่งได้ - OSCC)
 - บทบาท: โรงพยาบาลของรัฐทุกแห่งจะมี “ศูนย์พึ่งได้” เพื่อให้การรักษาพยาบาลและชันสูตรบาดแผลจากการถูกทำร้ายร่างกายหรือล่วงละเมิดทางเพศ พร้อมทั้งมีนักสังคมสงเคราะห์และจิตแพทย์คอยดูแลเยียวยาแบบเบ็ดเสร็จ

5. องค์กรภาคประชาสังคมที่ทำงานด้านการคุ้มครองเด็ก

- มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก (Center for the Protection of Children's Rights Foundation - CPCRF)
 - บทบาท: ทำงานช่วยเหลือเด็กที่ถูกล่วงละเมิด ค้ำมนุษย์ และถูกกระทำความรุนแรง มีความเชี่ยวชาญสูงด้านกระบวนการกฎหมายและการเยียวยาจิตใจเด็ก ให้คำปรึกษาด้านกฎหมายคุ้มครองเด็ก ช่วยเหลือในกระบวนการพาส่งเจ้าหน้าที่รัฐ และจัดอบรมเรื่องการปรับพฤติกรรมเด็กโดยไม่ใช้ความรุนแรง
 - การติดต่อ: โทร. 02-412-1196 (ในวัน-เวลาราชการ) หรือ Facebook: มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก
- มูลนิธิปวีณาหงสกุลเพื่อเด็กและสตรี
 - บทบาท: เป็นกระบอกเสียงและประสานงานเชิงรุก เพื่อเข้าช่วยเหลือเด็กและสตรีที่ถูกทารุณกรรม กักขัง หรือล่วงละเมิดทางเพศได้อย่างรวดเร็วในกรณีที่เป็นเคสอันตรายหรือซับซ้อน
 - การติดต่อ: สายด่วน 1134 หรือ โทร. 098-478-8991, 062-560-1636, 081-814-0244, 081-890-1355 หรือ แอดไลน์: @Pavenafoundation
- มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย
 - บทบาท: ส่งเสริมการคุ้มครองเด็กในชุมชน ป้องกันการใช้ความรุนแรงต่อเด็ก การแสวงหาประโยชน์จากเด็ก และสนับสนุนการพัฒนาเด็กแบบองค์รวม ร่วมกับครอบครัว โรงเรียน และชุมชน
 - การติดต่อ: โทร. 02-022-9200 หรือ <https://www.worldvision.or.th>
- มูลนิธิสายเด็ก 1387 (Childline Thailand Foundation)
 - บทบาท: เป็นศูนย์ประสานงานช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กฉุกเฉินตลอด 24 ชั่วโมง (Call Centre 1387) เพื่อช่วยเหลือเด็กและเยาวชนอายุต่ำกว่า 18 ปี โดยให้บริการฟรีในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ให้คำปรึกษาผ่านโทรศัพท์และช่องทางออนไลน์ โดยนักจิตวิทยาคลินิกและนักสังคมสงเคราะห์ เพื่อเป็นพื้นที่ปลอดภัยให้เด็กได้ระบายปัญหาโดยไม่ตัดสินและรักษาความลับ ส่งต่อเยาวชนไปยังสถานพยาบาลและที่ปลอดภัย ช่วยเหลือเด็กไร้สัญชาติ/เด็กข้ามชาติในการลงทะเบียนเกิด ตลอดจนช่วยประสานงานให้เด็กกลุ่มเปราะบาง (เช่น เด็กติดเชื้อ HIV, เด็กพิการ, เด็กไม่มีเอกสาร) ได้เข้าเรียนในโรงเรียนสนับสนุนเงินทุนปัจจัยสี่ขั้นพื้นฐานในกรณีที่ครอบครัวยากจนขั้นวิกฤต เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดถูกทอดทิ้งหรือหลุดออกจากระบบการศึกษา
 - การติดต่อ: สายด่วน 1387 (โทรฟรี ตลอด 24 ชั่วโมง) เว็บไซต์: www.childlinethailand.org

- **ศูนย์ประสานงานด้านเด็กและสตรีในจังหวัดชายแดนภาคใต้**
 - **บทบาท:** เป็นกลไกภาคประชาสังคมและภาคีเครือข่ายในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำหน้าที่ประสานความร่วมมือด้านการคุ้มครองเด็กและสตรี รับเรื่องราวร้องเรียน ส่งต่อความช่วยเหลือ และพัฒนาศักยภาพเครือข่ายคุ้มครองเด็กในชุมชน รวมทั้งขับเคลื่อนนโยบายคุ้มครองเด็กในโรงเรียนและการป้องกันความรุนแรงในครอบครัวในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
 - **การติดต่อ:** โทร. 073-257-002
- **สมาคมเด็กและเยาวชนเพื่อสันติภาพชายแดนใต้ (กลุ่มลูกเหรียง)**
 - **บทบาท:** ทำงานด้านการคุ้มครองเด็ก เยาวชน และครอบครัวเปราะบางในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่งเสริมสิทธิเด็ก การมีส่วนร่วมของเยาวชน การสร้างสันติภาพ และให้ความช่วยเหลือเด็กและสตรีที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรง รวมถึงมีบ้านพักชั่วคราวสำหรับเด็กและสตรีที่ประสบปัญหาและขาดที่พักพิง
 - **การติดต่อ:** โทร. 081-433-2495, 092-454-2498
- **ศูนย์ให้คำปรึกษาเสริมพลังสตรี คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส**
 - **บทบาท:** ให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ และส่งต่อผู้หญิง เด็ก และครอบครัวที่ประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัว การถูกละเมิดสิทธิ และปัญหาสังคมอื่น ๆ โดยอาศัยกลไกผู้นำศาสนาและเครือข่ายชุมชนมุสลิมในการเฝ้าระวังและคุ้มครองเด็กและสตรีในพื้นที่
 - **การติดต่อ:** โทร. 092-971-9847 หรือผ่านสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส
- **มูลนิธิเพื่อยุติการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็ก (ECPAT) เชียงราย**
 - **บทบาท:** ดำเนินงานมุ่งป้องกันและคุ้มครองเด็กจากการถูกแสวงหาประโยชน์ทางเพศทุกรูปแบบ รวมทั้งการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็กผ่านเทคโนโลยีและการสื่อสารสมัยใหม่
 - **การติดต่อ:** โทรศัพท์/โทรสาร 053-750167, แฟกซ์ 062-2608485
- **มูลนิธิรักษ์เด็ก เชียงใหม่**
 - **บทบาท:** ปกป้องคุ้มครองสิทธิและพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก เยาวชน และครอบครัวกลุ่มเปราะบางในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน ให้สามารถพึ่งพาตนเองและเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานได้อย่างเท่าเทียม ประเพณีเคสที่ดูแล ได้แก่ เด็กที่ถูกละเมิดสิทธิหรือเผชิญความรุนแรง, เด็กและครอบครัวในภาวะวิกฤต, เด็กกลุ่มชาติพันธุ์/แรงงานข้ามชาติ และเยาวชนผู้มีความหลากหลายทางเพศ (LGBTQI) ที่เผชิญปัญหาทางสังคม
 - **การติดต่อ:** โทร. 053-501-246 อีเมล: tksdf@csloxinfo.com / rakdek@rakdek.org
- **มูลนิธิวันสกาย (One Sky Foundation) กาญจนบุรี / เชียงใหม่**
 - **บทบาท:** ปกป้องคุ้มครองสิทธิเด็กยากไร้และกลุ่มเปราะบาง (ทั้งที่มีและไม่มีสัญชาติ) ในพื้นที่ชายแดน อ.สังขละบุรี จ.กาญจนบุรี โดยเน้นการช่วยเหลือแบบครอบครัวเป็นฐานเพื่อป้องกันเด็กถูกทอดทิ้งหรือส่งเข้าสถานสงเคราะห์ ผ่านการสนับสนุนทุนการศึกษา สุขอนามัย และอาชีพ ดูแลเคสเด็กขาดสารอาหาร เด็กหลุดจากระบบการศึกษา และวัยรุ่นหญิงที่เสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร ปัจจุบันได้ขยายสาขาไปที่จังหวัดเชียงใหม่เพื่อร่วมขับเคลื่อนงานเชิงนโยบายและเครือข่ายในการคุ้มครองเด็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด
 - **การติดต่อ:** โทร 034-595-504, 098-894-5664 อีเมล oneskythailand@gmail.com

ระเบียบคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ว่าด้วยการสมรส (นิกาห์) บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 17 ปี พ.ศ. 2561

สำนักงานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย

เลขที่ 45 หมู่ 3 ถนนคลองเก่า แขวงคลองสิบ เขตหนองจอก กทม. 10530

โทรศัพท์ 0-2949-4215, 0-2949-4114 โทรสาร 0-2949-4341, 0-2949-4250

THE CENTRAL ISLAMIC COUNCIL OF THAILAND

45 MOO 3 KLONGKAO RD., KLONGSIB, NONGCHOK, BANGKOK 10530 THAILAND

TEL. 0-2949-4215, 0-2949-4114 FAX. 0-2949-4341, 0-2949-4250

ระเบียบคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ว่าด้วยการสมรส (นิกาห์) บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า ๑๗ ปี พ.ศ. ๒๕๖๑

เพื่อให้การทำการสมรส (นิกาห์) บุคคลที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีอายุต่ำกว่า ๑๗ ปี
ให้เกิดความเหมาะสมสอดคล้องกับกฎหมายบ้านเมือง บริบททางสังคม และเพื่อให้สตรีเข้าถึง
ความยุติธรรมจากองค์กรศาสนามากขึ้น

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๘ (๕) แห่งพระราชบัญญัติการบริหารองค์กร
ศาสนาอิสลาม พ.ศ. ๒๕๕๐ คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย จึงกำหนดระเบียบไว้
ดังต่อไปนี้

- ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ว่าด้วยการสมรส
(นิกาห์) บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า ๑๗ ปี พ.ศ. ๒๕๖๑”
- ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ประธานกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยลงนาม เป็น
ต้นไป
- ข้อ ๓ บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งอื่นใดที่กำหนดไว้แล้ว ซึ่งขัดกับระเบียบนี้ให้ใช้ระเบียบ
นี้แทน
- ข้อ ๔ ในระเบียบนี้

คณะกรรมการ หมายความว่า คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด หรือคณะกรรมการ
อิสลามประจำมัสยิด แล้วแต่กรณี

คณะอนุกรรมการ หมายความว่า คณะอนุกรรมการสิทธิประโยชน์ตามบทบัญญัติแห่ง
ศาสนาอิสลาม

บุคคล หมายความว่า ผู้นับถือศาสนาอิสลามที่มีอายุต่ำกว่า ๑๗ ปี ทั้งชายและหญิง

ผู้ปกครอง หมายความว่า ผู้มีอำนาจ(วะลีย์) ที่มีหน้าที่ทำการสมรสตามบทบัญญัติแห่ง
ศาสนาอิสลาม

การสมรส หมายความว่า การแต่งงาน (นิกาห์) ตามบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม

- ข้อ ๕ ให้คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย รักษาการตามระเบียบนี้ และมีอำนาจ

ตีความวินิจฉัยปัญหา กำหนดกฎเกณฑ์ ข้อบังคับ ประกาศ และคำสั่ง เพื่อดำเนินการให้
เป็นไปตามระเบียบนี้

ในกรณีมีเหตุอันควร คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย อาจยกเว้นหรือผ่อนผัน การปฏิบัติตามความในระเบียบนี้

- ข้อ ๖ คณะกรรมการจะออกใบรับรองการสมรสแก่คู่สมรสได้ ต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่ง ศาสนาอิสลาม และคู่สมรสมีอายุไม่ต่ำกว่า ๑๗ ปี
- ข้อ ๗ กรณีมีความจำเป็นคณะกรรมการอาจทำการสมรสให้บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า ๑๗ ปีได้ โดยไม่ ออกหนังสือรับรองให้ และคณะอนุกรรมการพิจารณาสิทธิประโยชน์ตามบัญญัติอิสลามให้ ความเห็นชอบ
- ข้อ ๘ กรณีคณะกรรมการทำการสมรสบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า ๑๗ ปี คู่สมรสดังกล่าวต้องมีหนังสือ อนุญาตจากศาลหรือตาโต๊ะยุติธรรมหรือหนังสือแสดงความยินยอมพร้อมใจจากผู้ปกครอง ซึ่งลงบันทึกไว้ ณ สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดที่ผู้ปกครองนั้นต้องการให้ ทำการสมรสหรือสถานที่ตำรวจที่อยู่ในพื้นที่ของการสมรสนั้นเสียก่อน
- ข้อ ๙ ให้คณะกรรมการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการขึ้นชุดหนึ่ง เรียกว่า “อนุกรรมการพิจารณาสิทธิ ประโยชน์ตามบัญญัติอิสลาม” ประกอบด้วยคณะอนุกรรมการไม่ต่ำกว่า ๓ คน โดยมีฝ่าย วิชาการเป็นประธานอนุกรรมการ และให้มีสตรีซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในศาสนา อิสลามอยู่ด้วยอย่างน้อย ๑ คน
- ข้อ ๑๐ คณะอนุกรรมการพิจารณาสิทธิประโยชน์ตามบัญญัติอิสลาม มีอำนาจหน้าที่ดังนี้
- ๑๐.๑ พิจารณา สอบสวนและให้ความเห็นชอบการสมรสของบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า ๑๗ ปี เมื่อเห็นว่าการสมรสดังกล่าวก่อเกิดประโยชน์แก่คู่สมรสตามบัญญัติอิสลาม
 - ๑๐.๒ อนุกรรมการที่เป็นสตรี เป็นผู้รับฟังคำร้องและสอบถามผู้ร้อง กรณีผู้ร้องเป็นสตรี
 - ๑๐.๓ กรณีอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

ประกาศ ณ วันที่ ๒๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๑

(นายอาซิส พิทักษ์คุมพล)

ประธานกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย

คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการ

สำนักจุฬาราชมนตรี

ศูนย์บริหารกิจการศาสนาอิสลามแห่งชาติ
เฉลิมพระเกียรติ

مَجْلِسُ الشُّعْخِ الْإِسْلَامِيِّ تَائِيْلَانْدِ

SHEIKHUL ISLAM OFFICE

Sheikhul Islam Office Building

คำสั่งสำนักจุฬาราชมนตรี

ที่ ๑๕/๒๕๖๘

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาเอกสารชุดความรู้เบื้องต้น
“สิทธิเด็กและการคุ้มครองเด็กในอิสลาม ศึกษาชุมชนมุสลิมในประเทศไทย”

สืบเนื่องจากผลการหารือร่วมกันระหว่างสำนักจุฬาราชมนตรีและองค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย เมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘ ทั้งสองฝ่ายเห็นสมควรให้จัดทำและพัฒนาเอกสารชุดความรู้เบื้องต้น “เรื่องสิทธิเด็กและการคุ้มครองเด็กในอิสลามในประเทศไทย” เพื่อสร้างความรู้พื้นฐานในมิติทางศาสนาและสิทธิมนุษยชน อันเป็นก้าวสำคัญในการสร้างความตระหนักและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของเด็กในชุมชนมุสลิม ซึ่งสิทธิเด็กและการคุ้มครองเด็กมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยมีหลักการและแนวปฏิบัติที่ครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม เพื่อให้เด็กได้รับการดูแลอย่างเหมาะสมและมีพัฒนาการที่ดีและให้เป็นไปตามพันธกรณีของประเทศไทยในด้านสิทธิเด็กตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child – CRC) และสอดคล้องกับหลักการศาสนาอิสลาม

ในการนี้ เพื่อให้การทำงานขับเคลื่อนการพัฒนาดังกล่าวเป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ และสามารถบูรณาการการทำงานได้ จึงอาศัยอำนาจตามความในพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๖ บัญญัติให้จุฬาราชมนตรีเป็นผู้นำกิจการศาสนาอิสลามในประเทศไทย และมาตรา ๘ (๑) ให้คำปรึกษาและเสนอความเห็นต่อทางราชการเกี่ยวกับกิจการศาสนาอิสลามในประเทศไทย ตลอดจนวิสัยทัศน์ พันธกิจ บทบาทของสำนักจุฬาราชมนตรี และแนวทางการทำงานของคณะปรึกษาจุฬาราชมนตรี จึงแต่งตั้งคณะกรรมการ ประกอบด้วย

๑. ที่ปรึกษา

๑.๑ นายอรุณ บุญชม	จุฬาราชมนตรี
๑.๒ พลตำรวจตรี สุรินทร์ ปาลาเร่	เลขาธิการคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย
๑.๓ นายประสาน ศรีเจริญ	ประธานที่ปรึกษาคณะผู้ทรงคุณวุฒิจุฬาราชมนตรี
๑.๔ นายแวตือราแม มะมิงจิ	ประธานคณะผู้ทรงคุณวุฒิจุฬาราชมนตรี
๑.๕ นายประสิทธิ์ มะหะหมัด	เลขานุการจุฬาราชมนตรี

๒. คณะทำงาน

๒.๑ ผศ.ดร.อับดุลเลาะ หนู่มสุข	รองประธานคณะผู้ทรงคุณวุฒิ
จุฬาราชมนตรี ประธานคณะทำงาน |
|-------------------------------|--|

/๒.๒ ผศ.ดร.วิศรุต...

๒.๒ ผศ.ดร.วิศรุต	เลาะวิถี	ผู้ทรงคุณวุฒิจุฬาราชมนตรี รองประธานคณะกรรมการ
๒.๓ นายประสาร	บุญส่ง	กรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย คณะกรรมการ
๒.๔ นายสันติ	เสื่อสมิง	ผู้ทรงคุณวุฒิจุฬาราชมนตรี คณะทำงาน
๒.๕ ผศ.ดร.สุชาติ	เศรษฐมาลี	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ คณะกรรมการ
๒.๖ ผศ.ดร.มะรอนิง	สาแลมิง	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขต ปัตตานี คณะทำงาน
๒.๗ ดร.วรพงษ์	เจริญวงศ์	มหาวิทยาลัยมหิดล คณะทำงาน
๒.๘ ดร.ไอลา	หริ่มเพ็ง	มหาวิทยาลัยมหิดล คณะทำงาน
๒.๙ นางสาวอลิญา	หมัดหมาน	องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย เลขานุการคณะกรรมการ
๒.๑๐ นายภัทรพงศ์	อิลฮาญ	สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน แห่งชาติ ผู้ช่วยเลขานุการฯ

๓. บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ

๑. พิจารณาและให้คำแนะนำต่อร่างเอกสารชุดความรู้เบื้องต้น “สิทธิเด็กและการคุ้มครองเด็กในอิสลาม ศึกษาชุมชนมุสลิมในประเทศไทย” ให้ครอบคลุมทั้งด้านหลักศาสนาอิสลามและหลักสิทธิเด็ก ตลอดจนมีความเหมาะสมกับบริบทของชุมชนมุสลิมในประเทศไทย

๒. ให้ความเห็นชอบและสรุปร่างเอกสารฉบับสุดท้ายเพื่อนำเสนอจุฬาราชมนตรีพิจารณารับรองก่อนการเผยแพร่และนำไปใช้ในประเทศไทยอย่างเป็นทางการ

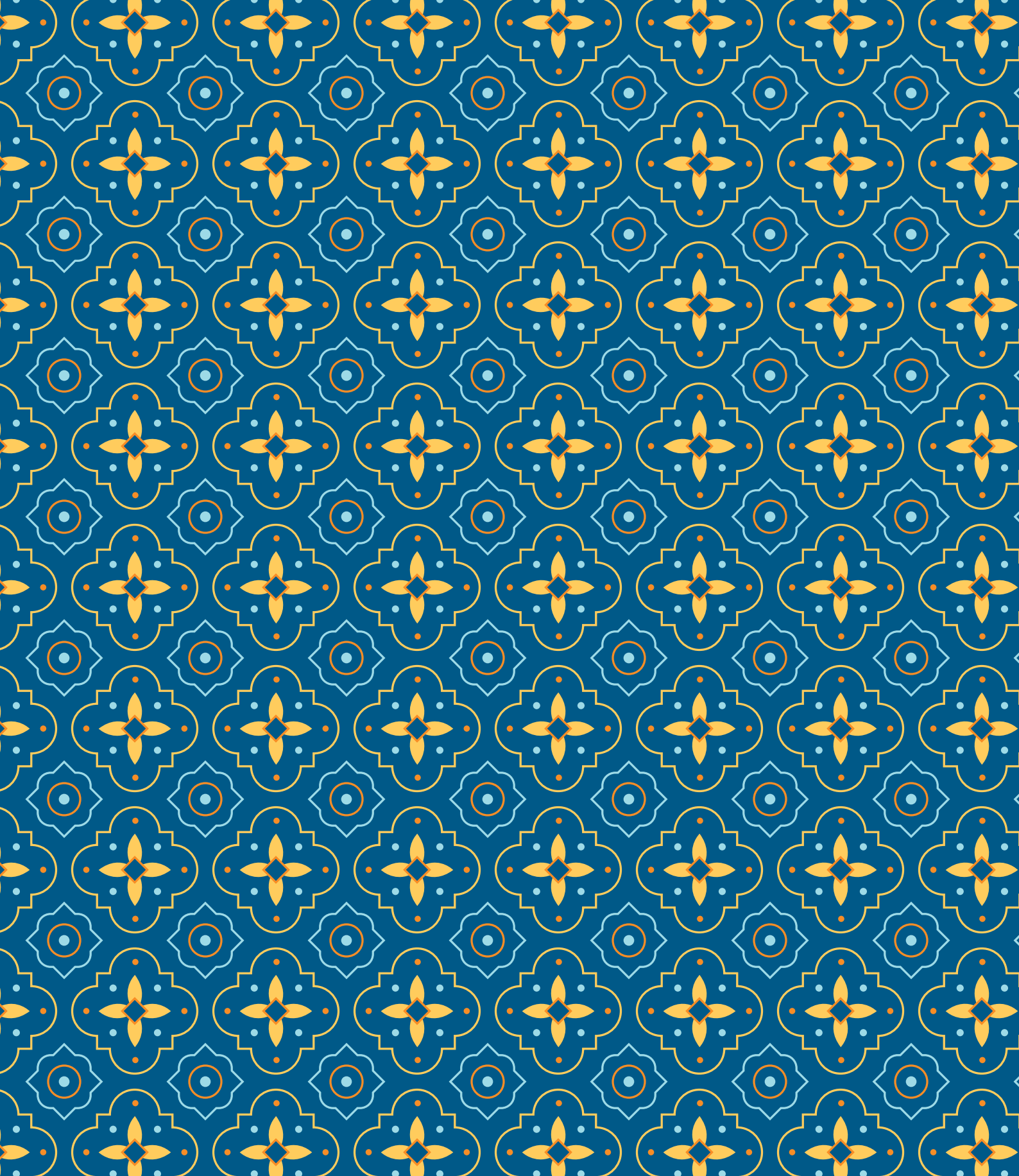
๓. มอบหมายให้ องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย ในฐานะเลขานุการของคณะกรรมการ เป็นผู้ประสานงานหลักและรับผิดชอบในการจัดประชุมเพื่อพัฒนางานชิ้นนี้ให้แล้วเสร็จสมบูรณ์ตามเป้าหมายของคณะกรรมการ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป จนกว่าการดำเนินการจะแล้วเสร็จ

สั่ง ณ วันที่ ๒๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๘

(นายอรุณ บุญชม)
จุฬาราชมนตรี

มหาวิทยาลัยมหิดล
คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

